

HYVINVOINTIKERTOMUS 2018

BURESBIRGENMUISTALUS

Hyväksytty:
Khall 28.11.2017 , Kvalt 14.12.2017.

Sisällys

JOHDANTO 1

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VUOSINA 2016–2017	3
1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi.....	3
Talous ja elinvoima.....	2
Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet.....	26
Nuoret ja nuoret aikuiset.....	29
Työikäiset.....	34
Ikäihmiset.....	35
2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi	43
2.1 Hyvinvointikertomuksen 2017 toteuma.....	43
2.2 Tarkastuslautakunnan arvio Hyvinvointitavoitteiden toteutumasta vuodelta 2017.....	54
2.3 Hyvinvointikertomuksen yhteydessä seurattavaksi linjattujen valtakunnallisten kärkihankkeiden toteutumista.....	54
3. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset	57
OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2018.....	59
4. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset.....	59
5. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja – suunnitelmat.....	60
6. Hyvinvointisuunnitelma.....	61
III VALTUUSTOKÄSITTELY.....	68
7. Suunnitelman laatijat	68
8. Suunnitelman hyväksyminen.....	68
9. Lähteet.....	68
10. Liitteet	68
Liite 1. Terveiden ja hyvinvoinnin seurannassa käytettävät terveysosoittimet.....	68

JOHDANTO

Kuntalain 1 §:n perusteella hyvinvoinnin edistäminen on kunnan perustehtävä. Terveystieteiden laissa 12 §:n 1 momentin mukaan kuntia veloitetaan raportoimaan valtuustolle vuosittain kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä. Sen lisäksi valtuustolle on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laajempi hyvinvointikertomus. Kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet ja määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet. Hyvinvointikertomus on tärkeä osa kunnan normaalia vuosittaista strategia-, ohjelma-, talousarvio-, toiminta- ja käyttösuunnitelmatyötä. Se liittyy myös tilinpäätöksiin ja toiminnan vaikuttavuuden arviointiin. Hyvinvointi-indikaattorit liitetään muuhun toimintaympäristötietoon, jonka jälkeen niitä hyödynnetään talousarvion suunnitteluohjeiden ja itse talousarvion laadinnassa. Hyvinvointikertomustietojen kerääminen, hyvinvoinnin kehittämispainopisteiden asettaminen sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden seuranta tulee kytkeä normaaliin toiminnan ja talouden sekä tiedolla johtamisen prosesseihin ja aikatauluihin.

Hyvinvointikertomus ohjaa kunnan hyvinvointipolitiikkaa. Työn alkuvaiheessa on tarpeen kartoittaa kunnan hyvinvointipolitiikan sen hetkiset tavoitteet, painoalueet ja toimenpiteet. Lisäksi koostetaan voimassa olevat hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvät asiakirjat ja ohjelmat, jotka ohjaavat kunnan toimintaa. Asiakirjojen sisältöjen tiivistäminen tukee linjausten integroimista kokonaisuudeksi. Näin kyetään myös huomioimaan alueet, joihin ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota. Kun kunnan hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvät asiakirjat on koostettu ja niistä on saatu kokonaiskuva, hyvinvointikertomus tuottaa myös seurantatietoa niiden toteutumisesta. Hyvinvointikertomus pohjautuu Kuntaliiton hallinnoimaan sähköisen hyvinvointikertomuksen mukaiseen rakenteeseen. Kerran valtuustokaudessa laaditaan laaja kertomus ja muina vuosina viimeaikaista kehitystä tarkasteleva vuosiraportti.

2018 hyvinvointikertomuksen rakenne on kolmiosainen.

Osa I käsittelee Sodankylän kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa vuosina 2016 - 2017.

Osa II sisältää vuoden 2018 hyvinvointisuunnitelman.

Osa III sisältää valtuustokäsittelyn.

Hyvinvointijohtaminen on esitetty kiinteänä osana Sodankylän kunnan vuosikelloa (kh 15.4.2014 § 113). Vuosikellossa on kuvattu, miten toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta etenee vaiheittain sekä vaiheet kiinnittyvät toinen toisiinsa. Hyvinvointi- ja turvallisuusjohtaminen on nähty osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua siten, että hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma valmistellaan osana talousarviota sekä arvioidaan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutuminen kunnan tilinpäätöksen yhteydessä. Hyvinvointikertomusta ja hyvinvointijohtamista ei nähdä erillisenä ”omana prosessinaan” vaan vuosikellon mukaiseen sekä valtuustokauden toimintaan suoraan kytkeytyvänä.

Hyvinvointikertomus 2018 pohjautuu laajaan hyvinvointikertomukseen 2017–2020. Painopistealueiden ja tavoitteiden toteutusta arvioidaan vuosilta 2016–2017 ja tarkennetaan vuoden 2018 tavoitteita ja niiden toteuttamiseen liittyviä toimenpiteitä kunnanvaltuustolle, vastualuepäälliköille, esimiehille ja kuntalaisille järjestetyissä työpajoissa.

Sodankylässä on monia hyvinvoinnin edistämistä tukevia ohjelma ja suunnitelmia. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden eteen tekevät työtä monet tahot, kuten poliisi, pelastuslaitos, seurakunta, yritykset,

kyläyhdistykset, vapaaehtoisjärjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat. Kunnassa on myös lakisääteisiä toimijoita, kuten lapsiasian-, vanhus- ja vammaisneuvosto, jotka työskentelevät erityisryhmien hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvointi- ja turvallisuustyön resurssien käyttöä on perusteltua tehostaa ja yhteistyötä lisätä.

Kunnanhallitus on päättänyt 14.10.2014 asettaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteistyöfoorumin, johon on kutsuttu edustajat kunnan lisäksi poliisista, pelastuslaitoksesta, seurakunnasta, yrittäjä- ja kyläyhdistyksestä, lapsiasiain-, vanhus- ja vammaisneuvostosta sekä tarvittaessa muista organisaatioista, jotka nähdään tarpeelliseksi hyvinvointi- ja turvallisuusyhteistyön edistämiseksi Sodankylässä. Yhteistyöfoorumin on tarkoitus kokoontua neljä kertaa vuodessa ja ottaa osaa kunnan toiminnan ja talouden suunnitteluun ja seurantaan vuosikellossa esitetyllä tavalla.

Hyvinvointi- ja turvallisuusfoorumin jäsenet:

Viljo Pesonen, kunnanjohtaja, (pj.)

Sanna Ylitalo, hyvinvointikoordinaattori, (siht.)

Esa Harju, poliisi

Hanna Kuusela, seurakunta

Jussi Hannukari, pelastuslaitos

Kaisa Kulmala, Järjestökeskus Kitinen ry

Marjo Rajamäki, Sodankylän yrittäjät ry

Esa Sassali, vanhusneuvosto

Helena Korhonen, vammaisneuvosto

Hanna-Leena Pesonen, Pohjoisimman Lapin Leader ry

Pirjo Vattulainen, kyläneuvosto

Anu Summanen Pyhä-Luosto Matkailuyhdistys ry

Inga Mukku, vanhustyön johtaja

Kati Aikio, vs. perusturvajohtaja

Jukka Lokka, kehittämisjohtaja

Risto Varis, sivistysjohtaja

Matias Yliriesto, tekninen johtaja

Katja Aikio, henkilöstö- ja viestintäpäällikkö

Olli Hanski, Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa)

Vuonna 2018 Hyvinvointi- ja turvallisuus forumin kokoonpanoa täydennetään luottamushenkilöiden osallisuudella hyvinvointi- ja turvallisuustyön kehittämiseksi ja tiedonkulun lisäämiseksi.

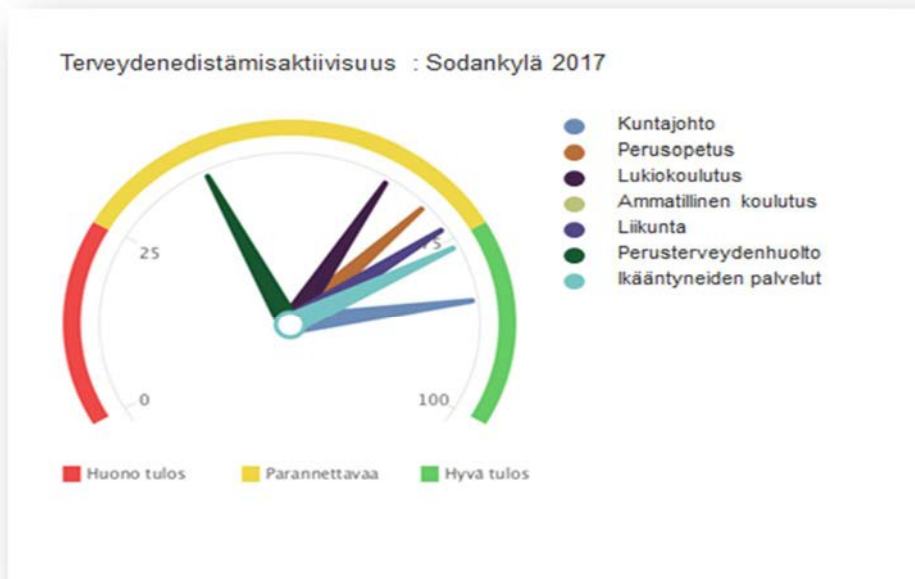
OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VUOSINA 2016–2017

1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Sodankylän kuntalaisten hyvinvointiin liittyvää indikaattoritietoa on saatavilla sähköisen hyvinvointikertomuksen perus- ja täydentävistä indikaattoreista sekä kunnan omista tilastoista ja kyselyistä. Sähköisessä hyvinvointikertomuksessa on käytetty useita tietolähteitä, joista yleisin on Sotkanet.fi – tilastot. Kunnan indikaattoritietoja verrataan vastaaviin väestö- ja elinkeinorakenne kuntiin. Kunnan johtoryhmä on valinnut indikaattoritietojen vertailukunniksi Kittilän, Sotkamon ja Nurmeksien. Lisäksi kunnan indikaattorituloksia verrataan Lapin ja koko maan indikaattorituloksiin.

TEAvisari on Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) ylläpitämä sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattori. Tulokset kuvaavat terveydenedistämistä eli kunnan toimintaa asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEA- termillä tarkoitetaan yhteisön terveydenedistämistä. TEAvisarissa esitetään tuloksia organisaatioiden mitattavissa olevista ominaisuuksista ja toiminnasta. Mittaamisessa on keskitytty erityisesti organisaatioiden kykyyn integroida terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen organisaation perustoimintaan, niin että saavutetaan vaikutuksia kuntalaisten terveydessä ja hyvinvoinnissa.

Seuraava kuvio osoittaa Sodankylän kunnan terveydenedistämistä vuonna 2017 asteikolla 0-100: hyvä tulos, parannettavaa ja huono tulos. Kuntajohto ja ikääntyneiden palvelut ovat hyvällä tasolla. Liikunnan, perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja perusterveydenhuollon toimialoilla on parannettavaa.

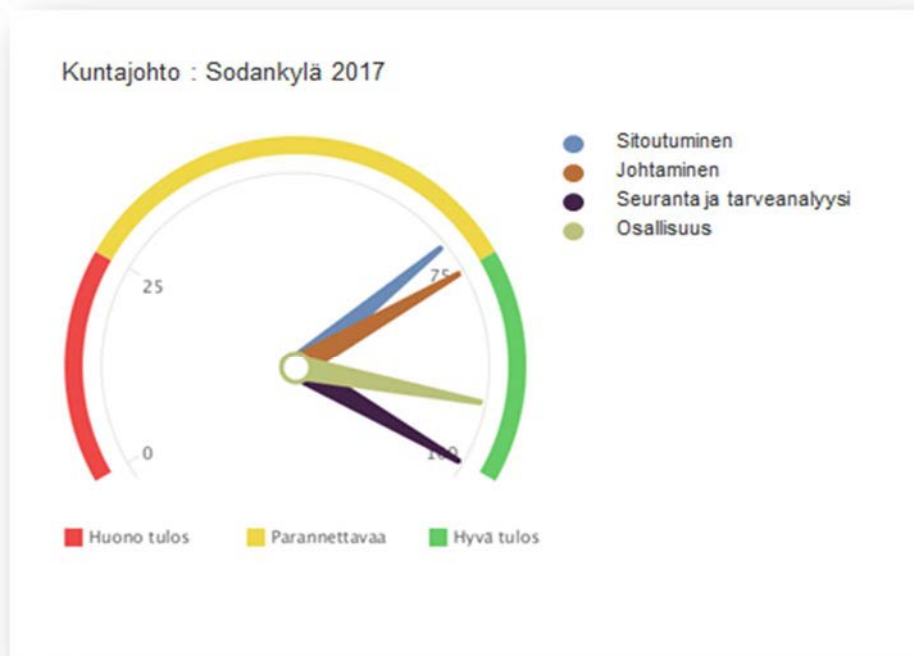
Kuvio 1. TEAvisari (lähde: www.teaviisari.fi)

Alla oleva kuvio osoittaa kunnan terveydenedistämisen aktiivisuutta verrattuna verrokkikuntiin ja koko maan tuloksiin. Sodankylän kunnan tulos 68/100 on korkeampi kuin viime vuonna (66/100). Tulos on matalampi kuin koko maan ja Sotkamon kunnan, mutta korkeampi kuin Nurmeksens ja Kittilän kuntien tulokset.

Pisteet	Sodankylä	Kittilä	Sotkamo	Nurmes	Koko maa
Terveystiedotusaktiivisuus	68	61	70	67	70
Kuntajohto	84	74	73	74	79
Perusopetus	69	63	63	68	69
Lukiokoulutus	63	..	76	..	70
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..	67
Liikunta	73	3	65	58	69
Perusterveydenhuolto	39	56	72	53	66
Ikäntyneiden palvelut	76	87	89	83	73

Kuvio 2. Sodankylän kunnan terveydenedistämisenaktiivisuus (lähde: www.teaviisari.fi)

Kuntajohdon terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan ja verrokkikuntien tasoa korkeampi (84/79).

Kuvio 3. TEAviisari (lähde: www.teaviisari.fi)

Seuraavassa esitetään tarkemmin aihealueittain eri lähteistä kerättyä tietoa Sodankylän alueen hyvinvoinnin tilasta vuosilta 2016 – 2017.

Talous ja elinvoima

Sodankylässä on yhteensä noin 4000 työpaikkaa. Yksityisen sektorin osuus on noin 1800 työpaikkaa. Keskeisimmät toimialat ovat biotalous (mukaan lukien porotalous, maatalous, kalatalous, luonnontuotteet ja metsätalous) matkailu, tiede ja tutkimus, sekä kaivostoimiala. Yksityisen sektorin toimialoista kaivosalalla on merkittävin määrä suoria työpaikkoja, kunnan arvion mukaan noin 800. Lisäksi paikkakunnalla käy reissutyössä sesonkiluonteisesti merkittäviä määriä työntekijöitä muualta esimerkiksi malminetsintään ja kaivostoiminnan huoltoon - ja kunnossapitoon sekä konsultointiin liittyen.

Kaivostoiminnan merkittävydestä ja tulevaisuuden potentiaalista ja toisaalta suhdannevaihteluihin liittyvien riskienkin vuoksi kunta on päättänyt linjata toimintaansa kaivosohjelmassa. Kaivosohjelmassa peilataan hyvinvointiin (talous, ympäristö, ihmiset) liittyviä tavoitteita huomioiden hyvinvointikertomuksen tavoitteet. Kaivosohjelmassa esitetään linjaukseksi sopimusperusteisen yhteistyömallin kehittäminen kaivostoimialan kanssa paikallisten haittojen ehkäisemiseksi, hyötyjen varmistamiseksi ja toisaalta myös kaivostoiminnan päättymiseen varautumiseksi. Kaivosohjelmassa esitetään myös perustettavaksi paikallista kaivosfoorumia tiiviiseen yhteistyöhön hyvinvointi- ja turvallisuusfoorumin kanssa, seuraamaan kaivostoimialan vaikutuksia paikkakunnalla ja ratkaisemaan alaan liittyviä mahdollisuuksia ja ongelmia yhteistyössä kylien, asukkaiden, elinkeinojen ja muiden toimijoiden kanssa.

Alla olevassa kuviossa on kunnan talouteen ja elinvoimaan liittyviä vertailutietoja 2016

Toimintakate	60. 968. 879€	kasvu 3. 232.986€	5,6 %
Toimintamenot		kasvu 3. 488.340€	5,1 %
Toimintatuotot		lasku 255. 354 €	- 2,5 %
Verotulot	36.970.653 €	kasvu 429.787 €	1,2 %
Kunnallisverotilitykset	27.446.954 €	kasvua 43.543 €	0,2 %
Kiinteistövero	7. 115.422 €	kasvu 302.339 €	4,4 %
Valtionosuudet	26.197.815 €	kasvu 832.897 €	3,3 %
Yhteisövero	2.408.288€	kasvua 832.897 €	3,6 %

Kuvio 4. kunnan talous ja elinvoima (lähde: Sodankylän kunnan tilinpäätöskirja 2016)

Alla olevassa kuviossa on vuosittaisia kunnan talouteen liittyviä vertailutietoja.

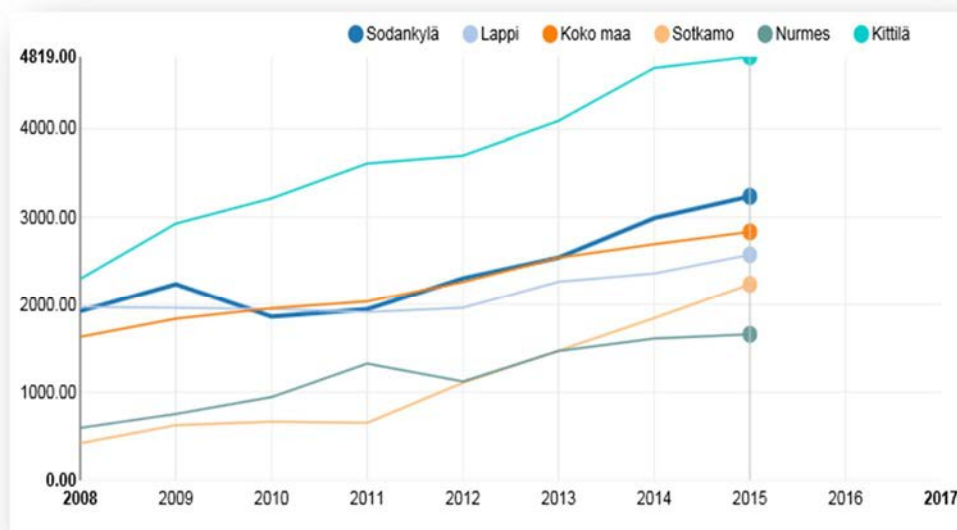
	2012	2013	2014	2015	2016
VALTIONOSUUEDET	24 910 805	25 237 320	25 101 915	25 364 918	26 197 815
VEROTULOT	29 674 484	33 345 492	35 844 300	36 540 866	36 970 653
INVESTOINNIT, netto	6 661 639	6 822 560	5 932 586	2 423 766	4 240 995
LAINAT	20 347 243	22 575 345	26 382 415	28 449 342	27 952 936
TOIMINTAKATE	55 139 212	56 984 958	57 920 022	57 736 280	60 968 879

Kuvio 5. kunnan talousvertailu (lähde: Sodankylän kunnan tilinpäätöskirja 2016)

- Kunnan velkamäärä väheni 496,405 euroa. Velan kokonaislainamäärä vuoden 2016 tilinpäätöksessä on 27.952.936 euroa. Velkaa kunnalla on 3.230 euroa / asukas.
- Gini-kerroin (käytettävissä olevat tulot) oli vuonna 2015 Sodankylässä 21,6. Se oli matalampi kuin muissa verrokkikunnissa, koko maassa ja Lapissa. Indikaattori ilmaisee tarkasteltavan alueen asutokuntien käytettävissä olevien rahatulujen jakautumista.

Gini-kerroin on yksi yleisimmin käytetyistä tuloerojen mittareista. Gini-kertoimessa tuloerojen taso on kiteytetty yhteen lukuarvoon, mikä voi vaihdella nollan ja yhden välillä. Gini-kertoimen arvot esitetään usein myös sadalla kerrottuna, jolloin kertoimen maksimiarvo on 100. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisempi tulonjako on. Työllisyys ja työttömyys ovat keskeisimmät tuloeroihin vaikuttavat tekijät. Hyvin suurten tuloerojen katsotaan heikentävän sosiaalista koheesiota, luottamusta ja liikkuvuutta, joiden heikkenemisellä on negatiivisia vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja talouteen.

Alla olevassa kuviossa on esitetty verrokkikuntien, Lapin ja koko maan vertailutietoja lainakannan kehityksestä vuosilta 2008 - 2015.

Kuvio 6. Indikaattori: lainakanta, euroa / asukas (lähde: www.sotkanet.fi).

Lainakanta vuonna 2015 € /asukas

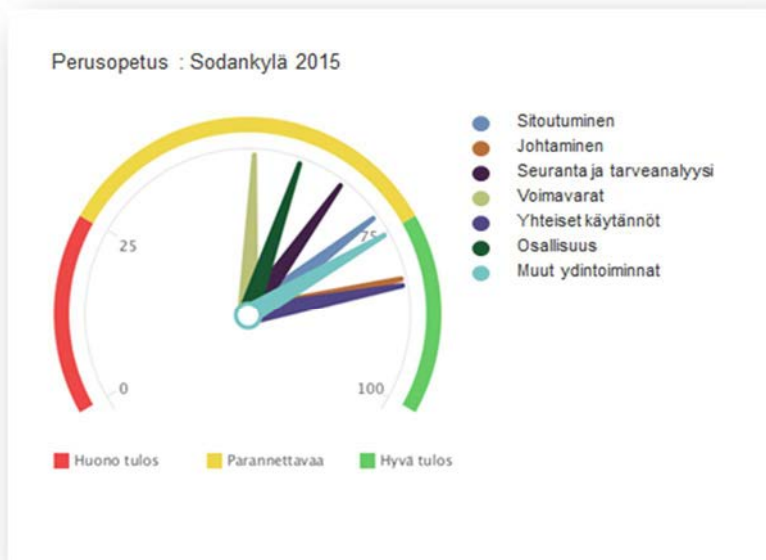
Lappi	2574
Koko maa	2835
Sotkamo	2235
Sodankylä	3239
Nurmes	1659
Kittilä	4819

Sodankylän lainakanta, euroa / asukas on pienempi kuin Kittilässä. Se on suurempi kuin Lapissa ja koko maassa keskimäärin sekä Sotkamossa ja Nurmeksessa.

Työllisyys ja koulutus

- Työttömien osuus väestöstä vuonna 2016 oli 12,9 %.
- Nuorisotyöttömiä, % 18–24- vuotiaasta työvoimasta on ollut vuonna 2014 (12,8 %), 2015 (11,2) ja vuonna 2016 (12,0).
- Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista oli 2014 (5,2), 2015 (5,9) ja 2016 (6,3).
- Sodankylän koulutustaso on noussut, mutta on matalampi kuin Kittilässä ja Sotkamossa sekä Lapissa ja koko maassa keskimäärin. (lähde: www.sotkanet.fi) Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettujen korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti.

Terveystiedonvälittäjäaktiivisuus perusopetuksessa on koko maan tuloksen tasolla 69/100 vuoden 2015 tiedon keruun mukaan (kuviot 6). Tiedonkeruu on käynnistynyt 5.10.2017. Päivitettyjä tuloksia ei ole vielä saatavilla. Korkeimmat tulokset vuoden 2015 tiedon keruussa olivat yhteisissä käytännöissä, johtamisessa, sitoutumisessa ja muissa ydintoiminnoissa. Heikoimmat tulokset ovat voimavaroissa ja osallisuudessa sekä seuranta ja tarveanalyysissä.

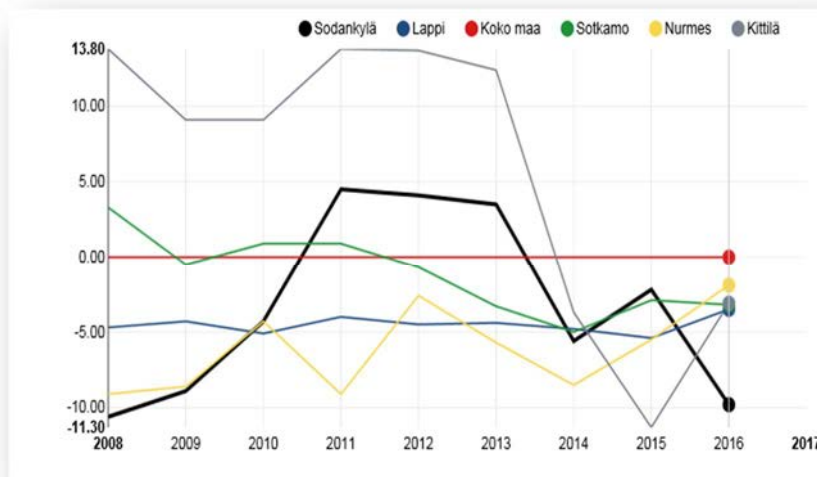

Kuvio 7. Indikaattori: Terveystiedonvälittäjäaktiivisuus (TEA) perusopetuksessa (lähde: www.sotkanet.fi).

Lukiokoulutuksen terveydenedistämisasiivisyys vuonna 2016 oli tasolla 63/100 ja on koko maan tasoa 70/100 matalampi. Heikoimmat tulokset olivat voimavaroissa (0/100) ja johtamisessa (41/100). Korkeimmat tulokset olivat sitoutumisessa (95/100) sekä seuranta ja tarveanalyysissä (86/100).

Väestö ja asuminen (lähde: www.sotkanet.fi)

- Sodankylän asukasluku väheni vuoden 2016 aikana 129 hengellä ja oli vuoden lopussa 8.653 henkeä. Muutos -1,5 %. Väestöstä on alle 15-vuotiaita 13,5 %, 15 – 64-vuotiaita 61,2 % ja yli 65-vuotiaita 25,3 %. Yli 75-vuotiaiden määrä on kasvanut 2,5 prosentista (vuodesta 1980) 11,5 prosenttiin (vuoteen 2016). (Lähde: Tilastokeskus)
- Alla olevassa kuviossa on nähtävissä kuntien välinen nettomuutto. Sodankylän tulos on kääntynyt laskuun vuoden 2015 jälkeen. Kittilän ja Nurmeksen tulos on noussut.

Kuvio 8. Indikaattori: kuntien nettomuutto (lähde: www.sotkanet.fi).

- Sodankylässä asuu 478 saamelaista. Alla olevassa taulukossa on nähtävissä saamelaisten ikäjakauma.

0-17v	120
18-24 v	56
25-34 v	58
35-54 v	103
55-74 v	106
75-v	35

85- vuotiaat on yhdistetty 75–84-vuotiaiden sarakkeeseen.

Lähde; Saamelaiskäräjät, Väestörekisterikeskus 2015.

Saamelaisten asema on turvattu Suomen perustuslaissa (731/1999) ja useissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Saamelaisten kielelliset perusoikeudet toimeenpannaan saamen kielilailla (1086/2003). Saamelaisten kulttuuri-itsehallintoa hoidetaan ja toteutetaan Saamelaiskäräjistä annetulla lailla (974/1995). Saamelaiskäräjistä annetun lain 4 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan

Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta. (Heikkilä ym.2013)

Useisiin erityislakeihin on otettu viittaussäännös saamen kielilakiin, kun laissa säädetään muun muassa palvelun kielestä. Viittaussäännös tarkoittaa, että viranomaisen velvoitteet määräytyvät saamen kielilain mukaisesti ja kyseisen lain mukaan saamelaisella on oikeus käyttää saamea ja saada palvelua saamen kielellä. (Heikkilä ym.2013)

Viranomaisen on henkilöstöä palvelukseen otettaessa huolehdittava siitä, että henkilöstö kussakin virastossa/toimipaikassa pystyy palvelemaan asiakkaita myös saameksi. Viranomaisen on koulutusta järjestämällä tai muilla toimenpiteillä huolehdittava, että henkilöstöllä on viranomaisten tehtävien edellyttämä saamen kielen taito (14 §). Jos viranomaisessa ei ole saamankielentaistoista henkilöä, viranomaisen on järjestettävä maksuton tulkkaus (19 §). Tämä pykälä koskee kaikkia lain soveltamispiiriin kuuluvia viranomaisia. (Heikkilä ym.2013)

Saamelaisten kotiseutualueella palvelujen järjestäminen on haastavaa erityisen poikkeuksellisen harvan asutuksen ja laajan pinta-alan vuoksi. Yksityisiä palveluntuottajia ei alueella juuri ole. Palvelut ovat keskittyneet kuntakeskuksiin. Palvelurakenteen karsiminen nimenomaan pitkien etäisyyksien päässä olevista kylistä, kuten esim. omakieliset terveydenhoitajapalvelut Sevettijärveltä ja Vuotsosta, on huonontanut tilannetta merkittävästi. Pitkien etäisyyksien ohella palvelujen saatavuuteen vaikuttaa merkittäväällä tavalla 2000-luvulta lähtien voimakkaana jatkunut julkisen liikenteen supistaminen. Kuntien järjestämät korvaavat joukkoliikenne- tai kutsutaksijärjestelyt eivät riitä nykyisellään turvaamaan kuitenkaan riittävästi palveluihin pääsyä. Oman auton käyttömahdollisuus on merkittävä edellytys palvelujen saavutettavuudelle (Heikkilä ym.2013).

Samebarometrin (2016) mukaan Sodankylässä saamenkielisten palveluiden tilanne on pikemminkin parantunut kuin huonontunut. Sodankylästä on haastateltu kahdeksan henkilöä, joiden äidinkieleksi on väestörekisterissä merkitty saamen kieli ja jotka asuvat jossakin saamelaisten kotiseutualueen kunnista. Vastaajista kolmen mukaan Sodankylässä saa palvelua saamenkielellä tyydyttävästi, neljän mielestä huonosti ja yhden mielestä palvelua ei saa lainkaan. (Samebarometri 2016, 28)

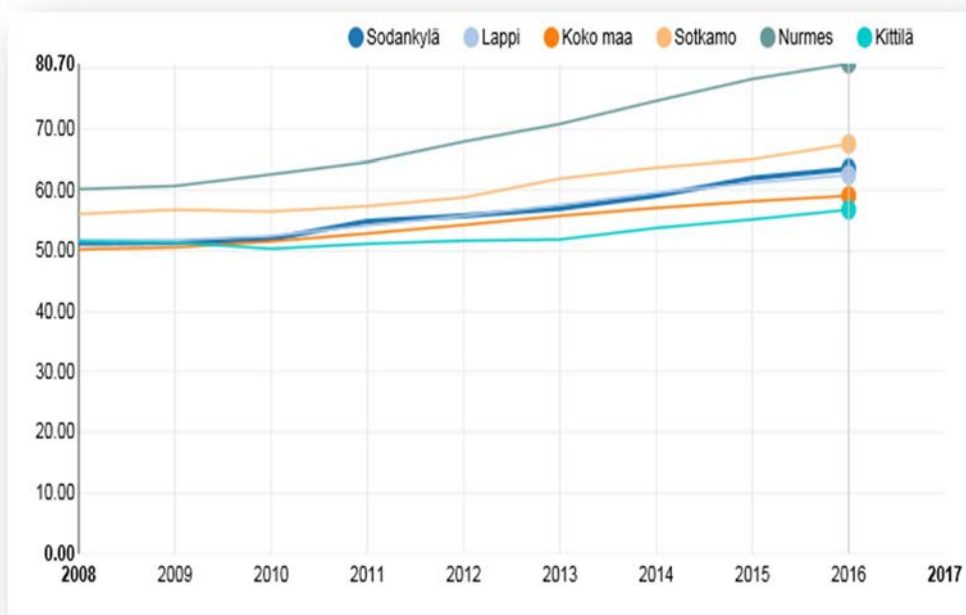
Sodankylän kunnan saamen kielilain mukaiset peruspalvelut vuodelta 2013–2017 kuvataan hyvinvointikertomuksen ikäryhmittäin jaotelluissa kappaleissa. Hyvinvointikertomus 2018 - tiivistelmä käännetään pohjoissaameksi.

- Yksinhuoltajien osuus perheistä vuonna 2016 oli 20,5 %. Tämä on vähemmän kuin Kittilässä Lapissa ja koko maassa, mutta enemmän kuin Nurmeksessa ja Sotkamossa.
- Lapsiperheiden osuus perheistä vuonna 2016 oli 33,5 %. Osuus on vähentynyt vuodesta 2015 (1,1 %). Tulos on vähemmän kuin Sotkamossa ja Kittilässä, Lapissa ja koko maassa, mutta enemmän kuin Nurmeksessa.
- Yhden hengen asutokunnat % asutokunnista vuonna 2016 oli 40,80 %. Tämä on enemmän kuin Sotkamossa, mutta vähemmän Kittilässä, Nurmeksessa, Lapissa ja koko maassa.
- Sodankylän kuntaan on muuttanut ulkomaalaisia asukkaista lähinnä työperustaisesti muun muassa kaivostoiminnan myötä. Vuoden 2015 tilaston mukaan Sodankylässä asui 112 maahanmuuttajaa.
- Sodankylään on vastaanotettu vuonna 2017 huhtikuussa 20 kiintiöpakolaista, joista aikuisia on 9 ja lapsia 11. Kotouttamisohjelmassa 2017–2020 on määritelty kotouttamisen periaatteet ja tavoitteet.

Kotouttamistoiminnan vastuushenkilöksi on nimetty maahanmuuttoyhdyshenkilö ja operatiivisesta toiminnasta vastaa maahanmuuttokoordinaattori.

- Huoltosuhde on kasvanut odotetusti. Demografinen (väestöllinen) huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65 - vuotta täyttänyttä on sataa 15–64 -vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

Alla olevassa kuviossa on vertailu 2008- 2016 vuosien tuloksia väestöllisestä huoltosuhteesta.

Kuvio 9. Indikaattori: huoltosuhde, demografinen (lähde: www.sotkanet.fi).

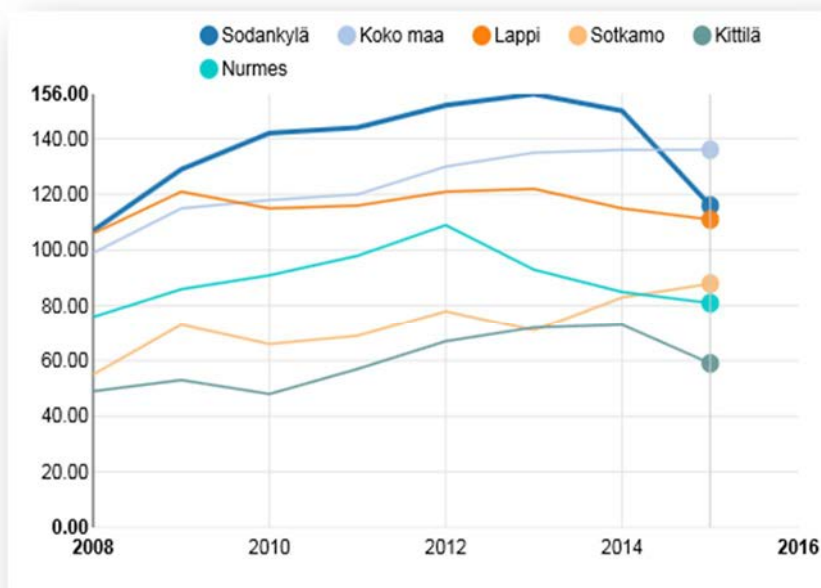
Huoltosuhde, demografinen 2016

Kittilä	56,80
Koko maa	59,10
Lappi	62,50
Sodankylä	63,50
Sotkamo	67,50
Nurmes	80,70

Sodankylässä huoltosuhde vuonna 2016 oli 63,50 henkilöä. Tulos on matalampi kuin Sotkamossa ja Nurmeksessa, mutta korkeampi kuin keskimäärin Lapissa ja koko maassa sekä Kittilässä.

Toimeentulo

Seuraavassa kuviossa on toimeentulotuen vertailutietoja vuosilta 2008 – 2015. Sodankylän euromäärä on korkeampi kuin keskimäärin Lapissa, Sotkamossa, Kittilässä, Nurmeksessa, mutta vähemmän kuin keskimäärin koko maassa.

Kuvio 10. Indikaattori: toimeentulotuki, euroa / asukas (lähde: www.sotkanet.fi).

Toimeentulotuki, euroa / asukas 2015

Sodankylä	116
Koko maa	136
Lappi	111
Nurmes	81
Sotkamo	88
Kittilä	59

- Toimeentulotuen nettokustannukset vuonna 2015 olivat 504,016€ ja vuonna 2016 ne olivat 471,522€.
- Työmarkkinatuen kuntaosuus jatkoi lievää kasvuaan vuonna 2014. Vuonna 2012 tapahtunut kasvu johtui erityisesti työmarkkinatuen korotuksesta.
- Vuoden 2015 alusta kunnan vastuu työmarkkinatuen rahoituksessa lisääntyi; kunta maksaa yli 300 työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuesta 50 %. Aiemmin maksuvelvoite koski yli 500 päivää työmarkkinatukea saaneiden ryhmää. Yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden työmarkkinatuesta maksetaan 70 % (aiemmin 50 %, muutos 1.1.2015).

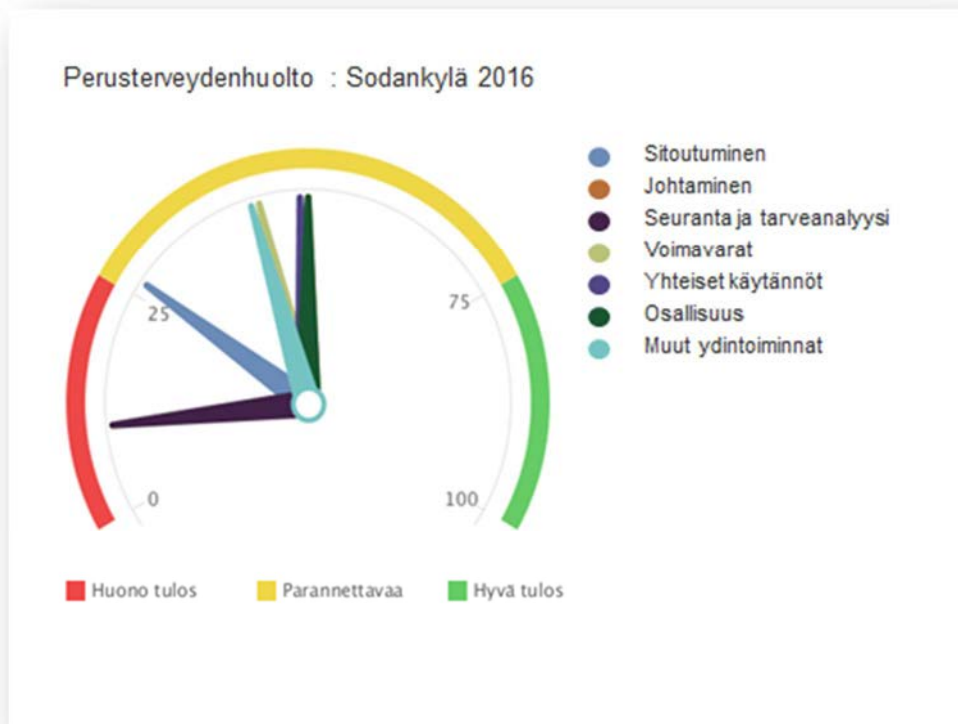
Sodankylän työmarkkinatuen kuntaosuus on ollut vuosittain, euroa:

2016	479,783
2015	437 080
2014	269 798
2013	268 755
2012	223 515

Sodankylän kunnan tilinpäätöskirja 2015 ja 2016

Terveys

Terveydenedistämisasiivisyydessä on perusterveydenhuollossa parannettavaa (kuvio 9). Vuonna 2016 tehdyn tiedonkeruun perusteella terveydenedistämisasiivisyyden tulos on 39/100. Alhaisemmat pistemäärät olivat seurannassa ja tarveanalyysissä (10/100) ja sitoutumisessa (27/100). Parannettavaa on mm. raportoinnissa ja suunnitelmallisessa seurannassa sekä terveyskeskuksen osallistumisessa kunnan toimintaan.

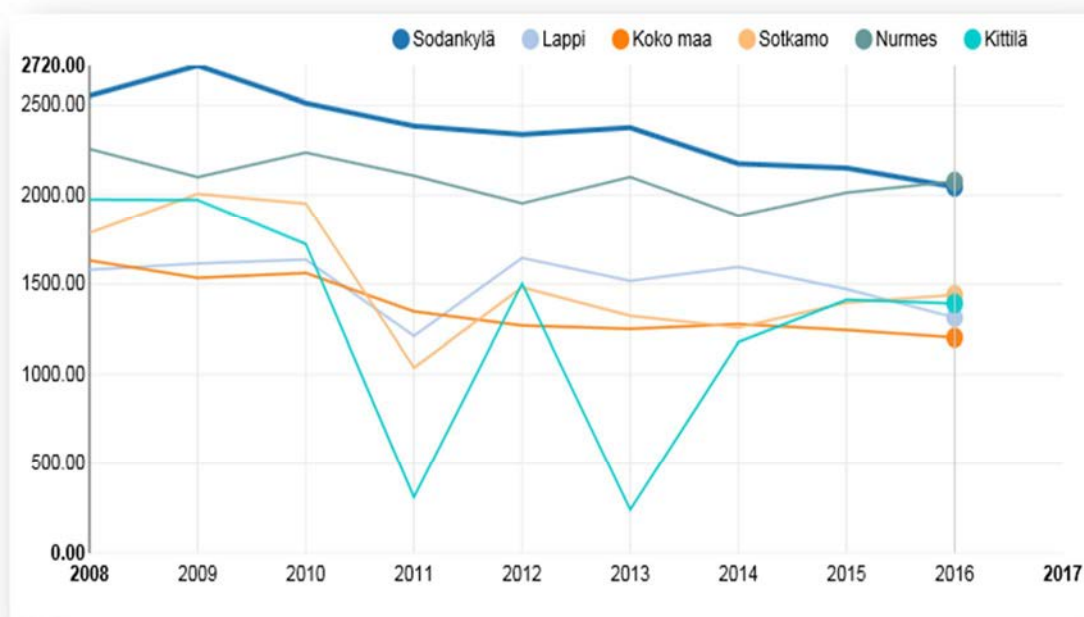
Kuvio 11. Indikaattori: terveydenedistämisasiivisyyden aktiivisuus (TEA) perusterveydenhuollossa (lähde: Sotkanet.fi)

- Kelan sairastavuusindeksi nousi vuonna 2016 hieman vuoden 2015 tasosta. Indeksiluku (110,30) on koko maan tasoa (100) suurempi. Sairastavuusindeksi koostuu kuolleisuus-, lääkekorvaus-, ja työkyvyttömyysindekseistä. Indeksillä on matalampi kuin vertailukunnissa. (lähde: www.sotkanet.fi)
- Vuonna 2016 mielenterveystoimistossa kävi 333 eri asiakasta. Käyntejä kaikilla yhteensä oli 1946.
- Sodankylässä päivystysoitotyö on arkisin ja viikonloppuisin 08-21 poliklinikalla. Muina aikoina hoitotyön päivystyksestä vastaa Lapin keskussairaala. Sodankylässä ei ole saamenkielistä henkilöstöä päivystyksessä. Vuotson kylän ja sen lähialueiden asukkaat voivat käyttää vaihtoehtoisesti Inarin kunnan perusterveydenhuollon palveluja. Rovaniemi vastaa Inarin ja Utsjoen sosiaalipäivystyksestä. Sodankylässä on oma sosiaalipäivystys. Sosiaalipäivystyksessä ei ole saamenkielisiä työntekijöitä (Heikkilä ym. 2013).
- Terveyspalvelutyytyväisyys oli tutkimustulosten mukaan keskimäärin suurempaa kuin sosiaalipalvelutyytyväisyys. Sosiaali- ja terveyspalveluja kohtaan koetun tyytyväisyyseron taustalla vaikuttavat näiden palvelutarpeiden erilainen asema ihmisten elämässä, palveluiden asema yhteiskunnassamme sekä muut tekijät, joiden vuoksi näihin palveluihin kohdistuu erilaisia odotuksia. Terveyspalvelujen käyttö on selvästi yleisempää kuin sosiaalipalvelujen. Vastauksissa oli kuntakohtaisia

eroja. Utsjokelaiset olivat muita kriittisempiä terveyspalveluihin kun taas Inarissa ja Enontekiöllä oltiin keskivertoa tyytyväisempiä. Tyytyväisyydessä oli suuria eroja eri terveyspalvelujen välillä siten, että tyytyväisimpiä oltiin yleislääkäripalveluihin ja tyytymättömmimpiä erikoislääkäripalveluihin. Sosiaalihuollon palveluista tyytyväisimpiä oltiin päivähoitoon ja kriittisimmin suhtauduttiin vanhushuoltoon. Inarin ja Enontekiön vastaajat olivat hieman muita tyytyväisempiä sosiaalipalveluihin, kun taas Vuotsossa oltiin selvästi tyytymättömmimpiä (Heikkilä ym.2013).

- Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta vuonna 2016 olivat 2047. Käynneissä oli laskua viime vuoteen verrattuna.

Seuraavassa kuviossa on nähtävissä, että Sodankylässä oli 2015 lääkärinkäyntejä enemmän kuin verrokkikunnissa ja keskimäärin Lapissa ja koko maassa.

Kuvio 12. Indikaattori: perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta (lähde: Sotkanet.fi)

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit tuhatta asukasta kohti

	2015	2016
Sodankylä	2151	2047 (2047 x 8,653= 17712,691käyntiä)
Nurmes	2015	2078
Lappeenranta	1470	1314
Sotkamo	1395	1440
Koko maa	1238	1203
Kittilä	1412	1392

Alla olevassa kuviossa on esitetty vuosittaisia erikoissairaanhoidon tunnuslukuja. Hoitopäivien ja avohoitokäyntien lukumäärät ovat nousseet huomattavasti.

Tuotantotavoitteet

	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Hoitopäiväpotilaiden määrä	847	857	855
Hoitopäivien lukumäärä	6 361	5 157	6 451
Avohoitopotilaiden määrä	3 183	3 255	3 136
Avohoitokäyntien määrä	14 399	14 929	16 840

Kuvio 13. Erikoissairaanhoito (lähde: Sodankylän kunnan tilipäätös ja toimintakertomus 2016)

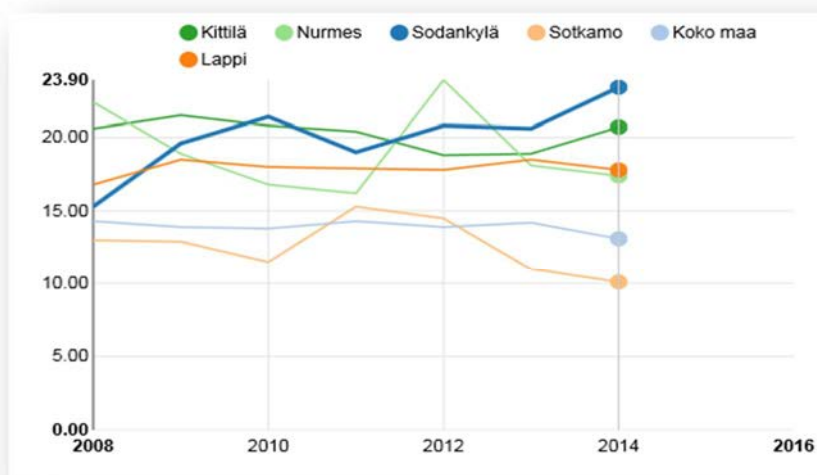
- Sodankylän apteekissa diabetes-, Alzheimer- ja reumalääkkeitä myydään enemmän kuin Kittilän apteekissa. Vastaavasti masennuslääkkeitä myydään vähemmän kuin verrokkikunnassa.

Alla olevassa kuviossa on yleisempien kansansairauksien myyntitilasto vuodelta 2015 ATC- koodeittain.

Sairaus/ lääketyyppi	Sodankylä € / 1000 asukasta kohden	Kittilä € / asukasta kohden
Diabetes tyyppi 1	23408	18549
Diabetes tyyppi 2	20686	18198
Diabetes yhteensä	44094	36747
Sydän- ja verenpainelääkkeet	32513	37285
Kolesterolilääkkeet	20201	18378
Obstruktiiviset hengityssairaudet	30387	31664
Masennus	7469	8778
Alzheimer	4723	3448
Reumasairaudet	44066	29498
YHTEENSÄ YM. LÄÄKEMYNTI	178730	162350

Kuvio 14. Yleisempien kansansairauksien myyntitilasto vuodelta 2015 ATC- koodeittain (lähde. Sodankylän apteekki)

- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen määrä, 1 000 vastaavanikäisistä kohti Sodankylässä vuonna 2015 oli 19,9 henkilöä.

Kuvio 15. Indikaattori: vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (lähde: Sotkanet.fi)

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa 2014 ja 2015

Sodankylä	23,4	19,9
Kittilä	20,7	18,8
Nurmes	17,40	16,2
Koko maa	13,10	12,3
Sotkamo	10,10	15,3

- Sodankylän kunnan päihdetyöryhmä kartoitti touko-kesäkuussa 2017 kuntalaisten asenteita päihteiden käyttöön liittyen. Päihdeasennekysely toteutettiin Sodankylässä nyt kolmatta kertaa. Kysely on tarkoitus toteuttaa vuosittain. Paikallisen alkoholipolitiikan kehittäminen ja kuntalaisten oman äänen esiin tuominen ovat tärkeitä ja tulokset toimivat hyvänä työkaluna kuntalaisten hyvinvoinnin tarkastelussa. Kyselyn toistaminen ja eri vuosien tulosten vertailu mahdollistavat asenteiden kehittymisen seuraamisen.

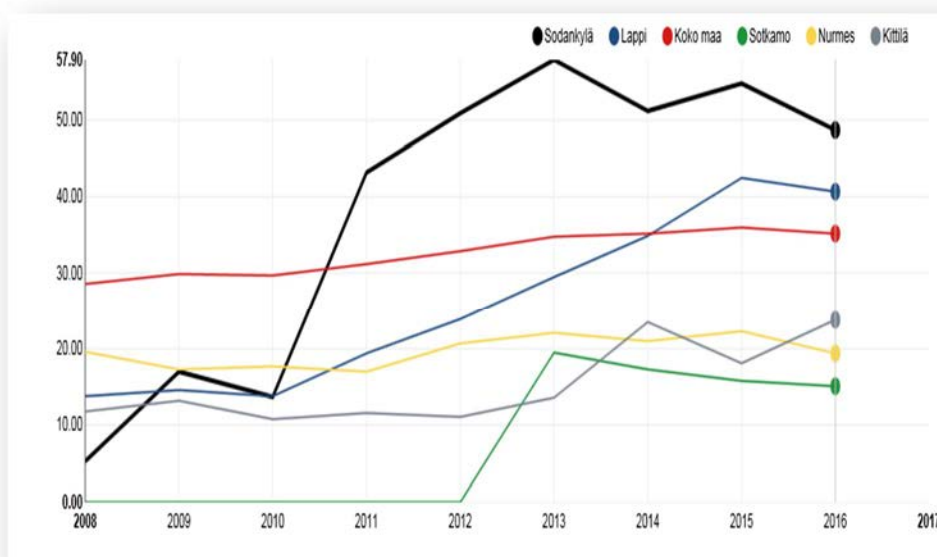
Kyselyllä kartoitettiin Sodankylän kuntalaisten päihteisiin, tupakkaan, nuuskaan ja rahapeleihin liittyviä näkemyksiä ja mielipiteitä päihdehaittojen vähentämisen keinoista. Kyselyyn vastasi 120 kuntalaista. Sodankyläläisten päihdeasenteet olivat pääosin samansuuntaisia, kun muualla Suomessa toteutettujen päihdeasennekyselyjen tulokset. Kuntalaiset kokivat, että kunnassa käytetään alkoholia liikaa, joka noudattelee samaa linjaa alkoholin kulutusta koskeissa valtakunnallisissa tilastoissa.

Sodankylässä on vuonna 2016 myyty 10,7 litraa alkoholia asukasta kohti. Myyntiä on ollut enemmän kuin koko maassa ja Lapissa keskimäärin sekä Nurmeksessa ja Sotkamossa, mutta vähemmän kuin Kittilässä. Matkailun vaikutus näkyy Sodankylän ja Kittilän myyntitilastossa

Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa (id:714)				
	2013	2014	2015	2016
Koko maa	7,6	7,3	7,1	7,1
Lappi	10,6	10,3	10,1	10,2
Kittilä	23,8	23	22,5	22,5
Nurmes	9,5	9,3	9,2	8,9
Sodankylä	10,9	10,9	10,7	10,7
Sotkamo	9,7	9,2	9	9,2
©				

Kuvio 16. Indikaattori: alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:n alkoholina, litraa (lähde: www.sotkanet.fi)

- Päihdehuollon kustannukset Sodankylässä ovat nousseet vuodesta 2010 vuoteen 2013 ja sen jälkeen kustannukset ovat pienentyneet vuoteen 2014 loppuun mennessä. Vuonna 2015 kustannukset ovat nousseet. Kustannuksiin kuuluvat päihdehuollon erityispalvelut ja raittiustyöhön suunnatut kustannukset. Vuonna 2016 kustannukset laskivat 48,7 € / asukas.

Kuvio 17. Indikaattori: päihdehuollon nettokustannukset, euroa / asukas (lähde: www.sotkakanet.fi)

Päihdehuollon nettokustannukset, euroa / asukas vuosina 2014, 2015 ja 2016

Sodankylä	51,20	54,8	48,7
Koko maa	35,20	36,0	
Lappi	34,90	42,5	
Kittilä	23,50	18,1	
Nurmes	21,00	22,3	
Sotkamo	17,30	15,8	

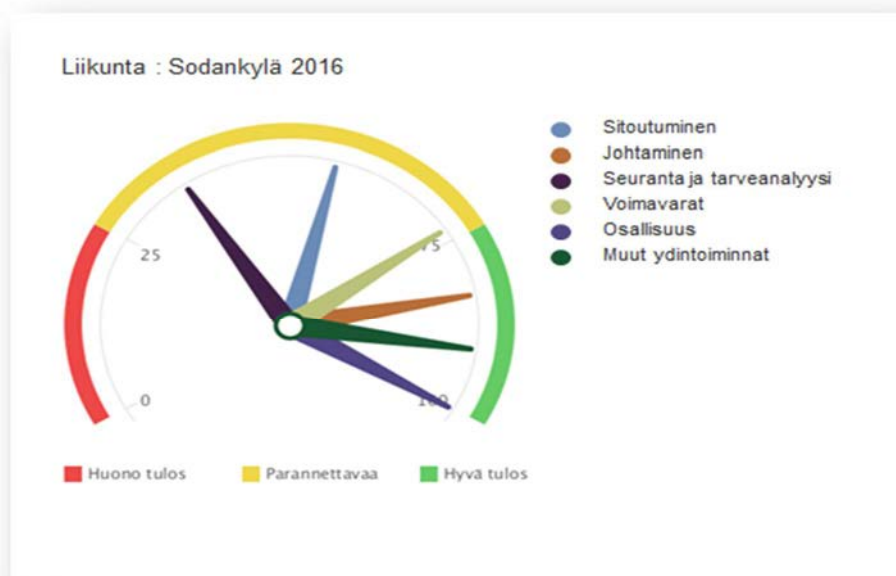
Ympäristö

Vapaa-aika

Tavoitteina ja toimenpiteinä ovat turvata kuntalaisille mahdollisimman monipuolinen liikunta-, nuoriso- ja kulttuuriharrastustarjonta, toimiva vapaa-ajan kenttä, kaikki ikäluokat huomioiva palveluverkosto, ympäristön hyödyntävä toiminta, joka mukautuu yhteiskunnallisiin muutoksiin.

Liikunta

Terveystiedon edistämisen aktiivisuus liikunnan edistämiseksi on kehittynyt myönteisesti. Tulos 73/100 on korkeampi kuin koko maan ja verrokkikuntien tulokset (kuviot 16). Korkeammat tulokset ovat osallisuudessa, muissa ydintoiminnoissa ja johtamisessa. Heikommät tulokset ovat seurannassa ja tarveanalyysissä, sitoutumisessa sekä voimavaroissa.

Kuvio 18. Indikaattori: terveydenedistämisen aktiivisuus (TEA) liikunnan edistämiseksi (lähde: www.sotakanet.fi)

- Kunnan liikuntapalvelut tuottavat ryhmäliikuntapalveluja melkein jokaiselle ikäryhmälle; nuorille, lapsille, työikäisille, ikäihmisille ja erityisryhmille. Ikäihmisille tarjottavia palveluja on kunnassamme kaikista eniten. Painopistettä on muutettu työikäisten liikuntapalveluun; aikuisten terveysliikunta- hankkeen myötä.
- Ikäihmisten ryhmäliikunnan ohjaustunteja tuotettiin 390 tuntia ja työikäisille (18 – 64 v.) aikuisten terveysliikunta -hanke tuotti ryhmäliikuntaa n. 170 tuntia sekä yksilöohjauksia 150 tuntia. Erityisryhmille ohjaustunteja tuotettiin 95 tuntia. Nuorille ja lapsille tuotettiin 126 tuntia.

Nuorisotyö

- Nuorisotyötä kehitettiin vuonna 2016 aloittamalla koulunuorisotyömallin työstäminen. Nuorisotoimessa työskenteli kaksi nuoriso-ohjaaja, jotka vastasivat tilatyöstä, koulunuorisotyöstä, kerhoista, tapahtumista sekä nuorisovaltuustosta. Syksyllä Pohjoisimman-Lapin Leader palkkasi kerhonohjaajan, joka työskenteli nuorisotoimessa keskittyen kerhotoimintaan sivukylissä sekä tanssikerhoissa.
- Nuorisotilat olivat avoinna keväällä 2016 tiistaista torstaihin klo 16-20 ja perjantaisin klo 16-22. Syksyllä 2016 maanantaista keskiviikkoon klo 16-20 ja perjantaisin klo 16-22. Vuonna 2016 nuorisotilalla oli käyntikertoja yhteensä 2450. Keskimäärin kävijöitä oli iltaa kohden keväällä 14 kappaletta ja syksyllä 22 kappaletta.
- Kerhotoimintaa oli ympäri vuoden. Keväällä tyttöjen kerho kokoontui kaksi kertaa viikossa ja toisen asteen opiskelijat kerran viikossa. Syksyllä nuorisotoimen kerhoja olivat kiipeilykerho, tyttöjen kuntosali, tyttöjen sähly ja katutanssi 10–12-vuotiaille sekä yli 13-vuotiaille. Lisäksi joulukuussa käynnistettiin puuhakerhot Torvisessa, Vaalajärvellä, Syväjärvellä ja Vuotsossa.
- Vuonna 2016 järjestettiin 13 tapahtumaa. Suosituin tapahtuma oli päättäjäisdisco, johon osallistui 104 nuorta. Vuoden aikana järjestettiin kaksi reissua, toinen hiihtolomalla Leville ja toinen syksyllä Ouluun. Molempiin reissuihin osallistui yli 40 nuorta. Tapahtumia järjestettiin yhteistyössä mm. kirjaston, seurakunnan ja kunnan liikuntapalveluiden kanssa.
- Koulunuorisotyötä aloitettiin vuonna 2016. Keväällä nuoriso-ohjaajat olivat AKK:lla kolmena ja syksynä kahtena iltapäivänä. Ohjaajat viettivät välitunnit oppilaiden kanssa ulkona jutellen. Tarpeen mukaan nuoriso-ohjaajat pitivät tunteja luokissa eri aiheista, yhteensä oppitunteja pidettiin 21, joista valtaosa ryhmäytymistä. Lisäksi ohjaajat osallistuivat eri tunneille opettajien pyynnöstä. Koulunuorisotyö oli mukana koulun tapahtumissa kuten lukuvuoden avajaisissa sekä 7-luokkien kotiseutupäivässä. Vuotsen ja Järvikylän kouluissa käytiin noin kerran kuussa. Vuotsossa 7 ja Järvikylällä 8 kertaa. Sivukylillä pidettiin yksi oppitunti jokaiselle luokalle. Tunnit sisälsivät koulujen toiveiden mukaisesti liikuntaa, ryhmäytystä, päihdekasvatusta sekä itsetuntemusta.
- Nuoret pääsevät myös itse vaikuttamaan kaikkiin nuorisotoimen järjestämiin palveluihin. Nuoria osallistettiin suunnittelemaan heille mieleisiä tapahtumia ja kerhoja. Lisäksi aktiivinen nuorisovaltuusto on ottanut kantaa nuoria koskeviin asioihin.
- Nuorisotoimen tärkein tiedotuskanava on sosiaalinen media. Nuoret tavoitetaan Facebookin, Instagramin ja Snapchatin kautta. Koulunuorisotyön myötä myös Wilmaa on käytetty nuorille ja vanhemmille tiedottamiseen. Nuorisopalveluiden nettisivut keskitettiin Lapin Nuorisotiedotuksen sivuille.

Kulttuuritoimi

- Voimassa oleva laki kuntien kulttuuritoiminnasta (728/1992) määrittää kunnan tehtäväksi edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa. Lain mukaan kunnan on myös järjestettävä kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla. Kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan laissa taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelujen tarjontaa ja käyttöä, kotiseututyötä sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista ja edistämistä.
- Hallitusohjelman mukaan kulttuuripalvelujen on oltava tasa-arvoisesti ja tasalaatuisesti kaikkien saatavilla. Kulttuurilla on keskeinen asema yhteiskuntaa rakennettaessa. Kulttuurilla on paitsi itseisarvoinen asemansa, myös merkittäviä vaikutuksia kansantalouteen sekä yksilöiden hyvinvointiin.

- Toimintastrategia

Strategiana on kehittää vapaa-aikajärjestöjen kanssa yhteistyöhön tukeutuva monitahoinen toimintaverkosto. Tehtävät ja toiminnot suhteutetaan olemassa oleviin resursseihin. Yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa jatketaan. Toteutetaan vapaa-aikahankkeeseen sisältyneiden toimintatilojen suunnittelu ja rakentaminen. Tarjotaan monipuolisia liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimen palveluja.

Lapset ja nuoret

- Vain yhdessä kymmenestä Suomen kunnasta on käytössä kulttuurikasvatussuunnitelma. Sodankylässä omaa suunnitelmaa ei vielä ole, Sodankylässä ollaan käynnistämässä suunnitelmatyö yhdessä koulujen kanssa. Suunnitelma tukee tasa-arvoisesti kaikkien kunnan lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja paikallisidentiteetin vahvistumista.
- Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta. Revontuli-Opistossa voi suorittaa taiteen perusopetuksen (TPO) opintoja kuvataiteen, musiikin, sirkustaiteen ja tanssin (nykytanssi ja kansantanssi) aloilla.
- Taiteen perusopintojen laajuus on 500 tuntia. Keskeiset tavoitteet ja sisällöt määritellään taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa. Kun opiskelija on suorittanut kaikki 500 tuntia, hän on oikeutettu saamaan todistuksen taiteen perusopetuksesta.
- Sodankylä on mukana Lapin lastenkulttuuriverkostossa ja valtakunnallisessa konserttikeskuksen toiminnassa. Näin mahdollistamme korkeatasoisia ja laadukkaita konsertteja eri ikäisille lapsille ja nuorille.
- Sodankylän kulttuuritoimi organisoii vuosittain useita lapsille ja nuorille tarkoitettuja taide- ja kulttuuritapahtumia yhteistyössä eri kulttuuriyhdistysten ja koulujen kanssa. Tärkeimmät vuosittaiset tapahtumat ovat kesäkuun alkupuolella järjestettävä lasten ja nuorten taideleiri ja nuorten bändileiri sekä elokuussa Nuorten Luosto Classic – orkesterileiri. Lokakuussa järjestettävä lasten ja nuorten kulttuuriviikon tilaisuudet ovat maksuttomia ja niihin voivat osallistua myös kotihoidossa olevat lapset. Koulupäivän aikana järjestettävät tilaisuudet mahdollistavat kaikille lapsille ja nuorille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua. Viikon aikana esittäytyvät eri taidealojen ammattilaisryhmät ja oman kunnan harrastajat. Kulttuuriviikon aikana nuorille järjestettiin työpajoja ja konsertteja sekä tekemistä ja kokemista. Varsinkin oman kunnan lasten ja nuorten osaamista on pyritty tuomaan esille. Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa antaa tähän hyvät mahdollisuudet.

Aikuiset

- Kulttuuritoimi järjestää yhdessä perusturvan kanssa kuukausittain ikäihmisille suunnatun kulttuuritiistain ja vuosittaisen vanhustenviikon. Yhteistyö eläkejärjestöjen kanssa tavoittaa laajan osanottajajoukon vanhemman sukupolven keskuudessa. Tilaisuudet viedään palvelutaloihin, jotta saatavuus olisi turvattu mahdollisimman laajasti. Kaikkia yhdistyksiä palvelevan Järjestökeskus Kitisen sijainti keskellä kuntakeskusta mahdollistaa yhdistyksille kokoontumistilan, matalan kynnyksen paikan.
- Lisäksi kulttuuritoimi järjestää erilaisia sivukyliin ja naapurikuntiin suuntautuvia kotiseutu-, konsertti- ja teatteriretkiä. Sodankylän sijainti mahdollistaa eri ammattialoja edustavien taiteilijoiden vierailumahdollisuudet. Sodankylän elokuvajuhlat ja LuostoClassic-festivaali ovat tunnetuimpia tapahtumia, jotka tarjoavat paikkakuntalaisille erilaisia elämyksiä ammattiesiintyjien konserteissa ja tilaisuuksissa. Paikkakuntalaisilla on mahdollisuus osallistua festivaalien tekemiseen talkoolaisina.

- Tapahtumien ja tilaisuuksien järjestämisessä tehdään tiivistä yhteistyötä seurakunnan ja jääkäriprikaatin kanssa. Lapin alueteatteri ja Teatteri Eurooppa 4 vierailevat vuosittain lasten ja aikuisten näytelmällä. Lapin kamariorkesteri vierailee kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi vierailijoina on eri alojen artisteja.

Kirjasto

Sompion kirjastoon kuuluu Sodankylän, Savukosken ja Pelkosenniemen kunnat. Sodankylän kokonaislainaukset olivat 2016 vuonna 98 204 kappaletta ja kirjaston toimintakulut olivat 615 502€.

Kotiseutumuseo

- Sodankylän kotiseutumuseo esittelee, kuinka Sodankylässä elettiin 1900-luvun alussa. Kitisen ja Jeesiönjoen risteykseen muodostettu museoalue on pitkäjänteisen kehittämistyön tulos ja on tällä hetkellä yksi Lapin parhaiten hoidetuista paikallismuseoista. Museosta on kehitetty toiminnallinen ja perinteitä kunnioittava virkistytymispaikka. Vuosittain museolla vierailee yli tuhat kävijää, joista suurin osa on paikallisia. Museoon ei peritä pääsymaksua, mikä entisestään madaltaa kynnystä museovierailuun.

Revontuli-Opisto

- Revontuli-Opisto on Sodankylän, Kittilän ja Enontekiön yhteinen kansalaisopisto, joka aloitti toimintansa 1.1.2010. Kittilän kunta on opiston isäntäkunta ja vastaa opiston hallinnosta. Opiston perustamissopimuksen mukaan Sodankylän kunta on mukana omalla rahoitusosuudellaan ja osoittamalla toiminnalle tilat. Opiston rahoitus muodostuu valtionosuudesta, kuntien rahoitusosuudesta ja kurssimaksutuotoista. Jokaisessa kunnassa järjestetään opetusta sen maksaman kuntaosuuden puitteissa.
- Revontuli-opiston tavoitteena on tarjota kansalaisopistotoimintaa koko kunnan alueella ja kaikille ikäluokille. Opiston kursseja järjestetään Sodankylässä kirkonkylän lisäksi 24 kylässä. Vuonna 2016 opiston kursseille Sodankylässä osallistui 1 431 henkilöä (netto-opiskelijat eli opiskelija kerran laskettuna). Kurssilaisia kursseilla 2016 Sodankylässä oli yhteensä 3 030 henkilöä (henkilö on voinut osallistua useammalle eri kurssille).
- Opetusta Sodankylässä vuonna 2016 järjestettiin yhteensä 6 547,24 t. Lisäksi opiston omina verkko-opintoina oli tarjolla opetusta 176 t (mm. tietotekniikka, kielet). Suurimmat aineryhmät Sodankylässä ovat liikunta ja tanssi (41 %), käden taidot (27 %) ja musiikki (18 %) ja kielet (7 %). Muita aineryhmiä ovat mm. kuva- ja näyttämötaiteet, kulttuuri ja kirjallisuus, tietotekniikka ja terveydenhuolto. Lisäksi järjestetään yksittäisiä luentoja eri aiheista mm. Lapin yliopiston ikääntyvien yliopiston kautta.
- Tärkeä osa opiston toimintaa Sodankylässä on lasten ja nuorten taiteen perusopetus. Sodankylässä lapset ja nuoret voivat suorittaa taiteen perusopetuksen opintoja kuvataiteessa, musiikissa, sirkuksessa ja tanssissa (nykytanssi ja kansantanssi). Taiteen perusopetus on opetussuunnitelman mukaista tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta, joka antaa myös valmiuksia hakeutua jatkossa alan opintoihin. Taiteen perusopetuksen uuden opetussuunnitelman laatiminen on käynnissä ja se otetaan käyttöön 1.8.2018.
- Revontuli-Opisto myös työllistää Sodankylässä. Koko Revontuli-opiston alueella opiston työllisyysvaikutus on 28,5 henkilötyövuotta, josta Sodankylän osuus laskennallisesti tuntimäärän suhteessa on 8,4

henkilötyövuotta. Vuonna 2016 Sodankylässä työskentelee kaksi päätoimista opettajaa (musiikki, tanssi- ja liikunta) ja 40 tuntiopettajaa.

- Kansalaisopistojen tulee lain mukaan arvioida omaa toimintaansa vuosittain. Tärkeä osa tätä arviointia ovat joka lukukauden jälkeen opiskelijoilta kerättävät kurssipalautteet. Kurssilaisilta kerättyjen palautteiden ja vuonna 2015 toteutetun laajana kuntalaiskyselyn pohjalta voidaan todeta, että Revontuli-Opisto koetaan opiskelumahdollisuuksien lisäksi myös tärkeänä hyvinvointipalveluna, yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäjänä alueella.
- Itä-Suomen yliopiston aikuiskasvatuksen professorin Jyri Mannisen (2015) toteuttamassa Suomi nousuun sivistystyöllä - Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen taloudellinen merkitys – tutkimuksessa todetaan, että kansalaisopistojen toiminnan taloudellisina vaikutuksina voidaan esittää, että 1 € panostus kansalaisopistotoimintaan tuottaa alueelle 3,4–5,6 € hyödyt.

Järjestöt ja yhdistykset

Kuntalaisten ja järjestöjen kuulemiseksi Hyvinvointikertomukseen 2017–2020 on tehty marraskuussa 2016 järjestöille ja kylätoimijoille suunnattu kysely yhteistyössä Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen ja Järjestökeskus Kitinen ry:n toimijoiden kanssa.

Kyselyyn vastasi 17 yhdistystä ja järjestöä, joiden toimintaan osallistuu arviolta n. 1200 kuntalaista. Kysely oli teemoitettu hyvinvointisuunnitelman 2017–2020 painopisteiden mukaisesti: viihtyisä ja turvallinen Sodankylä, yhteisö ja yksilö hyvinvoinnin asialla sekä yhteistyö ja verkostoituminen. Järjestöjen esittämät kehittämiskohteet ja kyselyn muut tulokset huomioidaan Hyvinvointikertomuksen 2017–2020 vuosittaisessa toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Kyselyn pohjalta kunnan ja järjestöjen yhteistyötä aktivoidaan, yhteistyön muotoja monipuolistetaan ja yhteistyörakenteet tehdään tunnetuiksi. Järjestöjen tekemä työ kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä turvallisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisäämiseksi tehdään näkyväksi. Järjestöt ovat tärkeä kumppani kunnalle. Sodankylän kunnan järjestöyhdyshenkilöksi on nimetty hyvinvointikoordinaattori. Vuoden 2018 aikana kunta ostaa Järjestökeskus Kitinen ry:ltä järjestökoordinaattorin 50 % työajan kunta- järjestöyhteistyön kehittämiseksi ja mallintamiseksi.

- Sodankylässä toimii 43 aktiivista liikunta-, kulttuuri- ja nuorisojärjestöä, jotka tuottavat suurimman osan iltaisin liikunta-, -nuoriso ja kulttuuripalveluista. Liikuntaseurojen tuottamat ohjaustunnit ovat vuodessa 8915 tuntia.
- Kunta jakaa yleis- ja kohdeavustuksia vapaa-aikatoimen järjestöille kaksi kertaa vuodessa, yleisavustusta 27 400,- ja kohdeavustusta 18 600,-. Vuokratukea myönnetään myös järjestöille, joille kunnalla ei ole osoittaa harjoitustiloja.
- Perusturvalautakunta jakoi vuonna 2017 sosiaali- ja terveystalouden järjestöille avustuksia:

Järjestö	Avustus €
Eläkeliiton Sodankylän Yhdistys ry	300,00
Lapin Kilpirauhasyhdistys ry	300,00
Sodankylän Diabetesyhdistys ry	300,00
Sodankylän Invalidiyhdistys ry	500,00
Sodankylän kehitysvammaisten Tuki ry	500,00
Sodankylän Kuulo ry	200,00
Sodankylän Sydänyhdistys ry	500,00
SOKI- Sodankylän Kipu ry	600,00
Säpikäs ry	700,00
MLL (Mannerheimin lastensuojelu liitto ry)	500, 00
Yhteensä	4, 400

Kuvio 19. Perusturvalautakunnan myöntämät avustukset vuonna 2017

Sodankylän kunnan järjestöavustukset vuonna 2017:

sivistyslautakunta	46, 000€ (46 000€: 43= 1,070€ /järjestö)
perusturvalautakunta	4, 400€
<u>kyläavustukset</u>	<u>53 900 €</u>

yhteensä 104,300

Kehittämispalveluiden avustukset 2017

Tapahtumatuki	26 700 €
Sodankylän elokuvafestivaali ry	120 000 €
LuostoClassic	90 000 €
Maaseututoimen avustukset	90.105 €
- Leader	66 697 €
- Kalaleader	6 408 €
- 4H-yhdistys	17 000 €
Matkailun markkinointiavust.	105.500 €
- Pyhä-Luoston matkailu ry.	40.000 €
- House of Lapland	35.500 €
<u>- Pohjois-Sodankylän matkailu ry.</u>	<u>30.000 €</u>

yhteensä 432,305

Kaikki avustukset yhteensä 536,605

Järjestökeskus Kitinen ry

- Järjestökeskus Kitinen ry perustettiin vuonna 2012. Yhdistyksen tarkoituksena on lisätä kuntalaisten hyvinvointia vahvistamalla jäsenjärjestöjen toimintaedellytyksiä ja niiden vapaaehtoistoimintaa, mahdollistaa yhteistyön toimivuus järjestöjen kesken ja julkisen sektorin kanssa, edistää järjestöjen osallisuutta sekä toimia jäsenyhteisönsä edunvalvojana ja edustajana.
- Tarkoituksen toteuttamiseksi Järjestökeskus Kitinen ry ylläpitää omaa ja jäsentensä käyttöön tarkoitettua toimitilaa, osallistuu järjestötoimintaa koskevaan kehittämistyöhön paikallisesti ja alueellisesti sekä järjestää koulutuksia, kursseja ja keskustelutilaisuuksia. Harjoittaa tiedotus- ja valistustoimintaa, suunnittelee erilaisia vapaaehtoistoiminnan uusia muotoja, järjestää yhteisiä tilaisuuksia yhteistyössä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa sekä järjestää muuta tarkoitustaan edistävää, voittoa tavoittelematonta toimintaa.
- Toiminnan käynnistäminen ja kehittäminen mahdollistui vuonna 2015 Raha-automaattiyhdistyksen rahoittaman projektiavustuksen turvin. Rahoitusvaraus on tehty vuoteen 2017 asti.
- Toimitilat sijaitsevat osoitteessa Jäämerentie 19. Käytössä on katutasossa sijaitsevat n. 200 neliön tilat, jotka ovat yksityisen omistamat ja toimivat aikaisemmin liiketilana. Tiloissa on huomioitu esteettömyys.

Kylätoiminta

Kunnan kylätoiminnan keskeisimpiä tehtäviä on edistää kylien elinvoimaisuutta sekä kunnan ja kylien välistä yhteistyötä. Kunta lähti syksyllä 2015 entistä voimallisemmin kehittämään kylätoimintaa, koska Sodankylässä kylät nähdään voimavarana. Kylätoiminnan toiminta-avustamisen periaatteet vahvistettiin kunnanhallituksessa 2016 ja kunnanvaltuusto hyväksyi kylätoimikuntien toimintasäännöt 2016, jotka on käyty läpi kyläneuvostossa ja jaettu kyliin. Kyläneuvosto kokoontuu 1-2- kertaa vuodessa ja siellä jaetaan ja kerätään tietoa kuntalaisia koskettavista ajankohtaisista asioista. Sodankylässä on 29 kylää, joista seitsemässä on kylätoimikuntaa ja 22 kylässä toiminta on yhdistyspohjainen.

Kunta jakaa vuosittain kylätoimikunnille -yhdistyksille ja -seuroille avustusta kylän omaan toimintaan, jotka vastaavat kunnan kylätoimintaan kuuluvista tehtävistä. Kyläavustuksella pyritään aktivoimaan kylien ihmisiä maksamalla perusosan lisäksi aktiivisuuslisää. Aktiivisuuslisän saamiseksi tulee järjestää kaikille asukkaille avoimia erilaisia tapahtumia, tilaisuuksia, toimintapäiviä, talkoita tai koulutuksia kylän asukkaiden yhteisöllisyyden, viihtyvyyden ja hyvinvoinnin sekä elinvoimaisuuden ja verkostoitumisen edistämiseksi. Tässä tulee pyrkiä huomioimaan kyläläisten erilaiset tarpeet. Aktiivisuuslisä porrastetaan toiminnan monipuolisuuden, laajuuden ja vaikuttavuuden perusteella.

Kylät laativat vuosittain toimintasuunnitelmat ja -kertomukset ja niissä tuodaan näkyväksi kylissä tapahtuva toiminta. Kylissä järjestetään hyvin monenlaisia tilaisuuksia ja tapahtumia; joululaulut, ulkoilutapahtuma, pilkkikisat, ongintakisat, tanssit, myyjäiset, markkinat, siivoustalkoot, matka teatteriin, konserttiin, uimahalliin, äitienpäiväjuhlallisuus, liikuntatapahtuma ja kerhot. Kyläavustusten jako perustuu toiminnan aktiivisuuteen ja tämä uudistus on otettu hyvin vastaan kylissä.

Syksyllä 2016 järjestettiin ensimmäinen Kyläpäivä -tapahtuma, jossa oli teemana kuntalaisten hyvinvointi ja kunnan elinvoimaisuus. Kyläpäivän kyläparlamentissa valittiin seuraavan vuoden hyvinvointitavoitteeksi lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin vahvistaminen.

Kyläneuvoston puheenjohtaja kuuluu kunnan hyvinvointi- ja turvallisuus forumiin ja hän tai hänen varahenkilönsä on osallistunut kokouksiin. Vuoden 2017 teemana ovat lapsi ja lapsiperheiden palvelut. Kyläneuvoston kokouksissa on kerrottu Hyvinvointi- ja turvallisuusfoorumissa käsiteltyjä asioita ja terveisiä vietäväksi kylille foorumilta. Foorumin teemaan liittyen on lähetetty kylätoimikunnille ja

vastaaville yhdistyksille kysely alkuvuodesta 2017, jossa kartoitetaan millaisia palveluja kylissä on tarjolla lapsille ja heidän perheilleen ja miten heidät huomioidaan.

Sodankylän Vuoden 2017 kyläksi valittiin Sassali. Sassalin kylä ja kunta ovat käynnistäneet kylän kehittämissuunnitelman laatimisen, jossa päällimmäiseksi nousi veneenlaskupaikan rakentaminen, joka toteutettiin kesällä 2017. Tämän lisäksi on kartoitettu uusien bioenergiaratkaisunmahdollisuuksien hyödyntämistä sekä maankäyttösuunnitteluun liittyviä kysymyksiä. Vuoden Kylä- tittelin myötä kylään saatiin entistä enemmän sosiaalista kanssakäymistä, mikä on koettu pelkästään hyväksi kyläläisten keskuudessa.

Seitasäätiö

Seitasäätiö on Sodankylän kunnan omistama säätiö, jonka tarkoituksena on ensisijaisesti Sodankylän kunnan alueella edistää eri henkilöryhmien työllistymisen yleisiä edellytyksiä, toimia heidän työkykyisyytensä ja ammattitaitonsa ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä henkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvointinsa kohottamiseksi.

Seita-säätiöllä on työsuhteessa 17 henkilöä, joista 7 työvalmentajaa, 2 yksilövalmentajaa, 2 hallinnon henkilöä, talous- ja velkaneuvoja, 2 projektityöntekijää ja 3 puhdistustyöntekijää.

Kuusi säätiön työpajoista ja hallinto sijaitsevat osoitteessa Jäähallintie 6, lisäksi kahvilapalveluiden toimitilat sijaitsevat kunnanvirastolla ja terveystalossa. Nuorille suunnattu matalan kynnyksen Potkuri toimipiste sijaitsee Kitisenrannalla.

Vuonna 2016 työllistymistä, ja koulutusta edistävästä palvelusta noin 90 % valmentautujista sijoittui työhön, koulutukseen tai muun palvelun piiriin. Keskimäärin vuodessa tuotamme noin 7280 valmennuspäivää.

Seita-säätiön kolme työntekijää vastaa Sodankylän kunnan vastuulle kuuluvasta Lapin alueellisesta työllisyyskokeilusta osa-aikaisella työajalla. Alueellinen työllisyyskokeilu kestää vuoden 2018 loppuun. Kunta vastaa vuodessa noin 140 työttömän työnhakijan työllisyyttä edistävien palveluiden tuottamisesta.

Lisäksi tuotamme sosiaalihuolto-, vammaispalvelu-, kehitysvammalain mukaisia kuntoutuspalveluja keskimäärin vuodessa noin 3200 valmennuspäivää, joihin osallistuu 27 henkilöä.

Talous- ja velkaneuvontapalveluja Seita-säätiö tuottaa Sodankylän, Kittilän, Muonion ja Utsjoen kuntiin.

Seita-säätiö hallinnoi tai on osatoteuttajana vuositasolla kahdessa erisäläisessä kehittämissuunnitelmassa.

Säätiö tekee monialaista yhteistyötä mm. Kelan, työ- ja elinkeinotoimiston, sosiaali- ja terveystoimen, kunnan elinkeinotoimiston kehittämis-, paikalliset yritysten, ammatillisten oppilaitosten sekä Lapin muiden säätiöiden kanssa.

Turvallisuus

Päätöksiä turvallisuudesta

Sisäministeriön julkaisun (15/2014) mukaan kunnan turvallisuussuunnitelma tulisi liittää osaksi sähköistä hyvinvointikertomusta. Esityksen perusteena on, että näin toimimalla turvallisuutta tukevat päätökset tulisivat osaksi kunnan strategiaa sekä toiminnan ja talouden suunnittelua. on yleisesti tiedossa, että pääsääntöisesti suunnitelmista käyttöön johtavat vain ne asiat, jotka sisältyvät kunnan strategiaan ja joista on tehty asianmukaiset päätökset (Sisäministeriö 2014, 1).

Kunnassa turvallisuussuunnittelu ja varautuminen sekä valmiussuunnittelu ovat usein samojen henkilöiden vastuulla. Valmiussuunnittelu on lakisääteistä toimintaa, johon kunnat ovat veloitettuja. Valmiussuunnittelulla taataan erilaisissa häiriötilanteissa yhteiskunnan toiminnan kannalta että keskeiset viranomais- ja muut palvelut toimivat mahdollisimman hyvin ja että yhteisö palautuisi häiriöstä mahdollisimman nopeasti. Kunnat ovat keskeisessä roolissa varautumisessa, koska häiriötilanteissa tarvittavat palvelut ovat kunnan järjestämisvastuulla. (Sisäministeriö 2014, 9)

Hyvä elämä – turvallinen arki

Sisäministeriön julkaisussa (15/2017) ministeri Paula Risikko toteaa, että sisäistä turvallisuutta luodaan yhteistyössä. Turvallisuus on vakaan ja hyvinvoivan yhteiskunnan kivijalka. Hyvä sisäinen turvallisuus tarkoittaa sitä, että väestö voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista ilman rikollisuudesta, häiriöstä, onnettomuuksista ja kansallisista ja kansainvälisistä ilmiöistä johtuvaa pelkoa ja turvattomuutta. Se on mahdollista saavuttaa ainoastaan eri toimijoiden yhteistyön tuloksena.

Operatiivisen viranomaistoiminnan lisäksi turvallisuuden tekemisessä korostuvat aiempaa enemmän muun muassa kuntien rooli, järjestöjen ja eri hallinnonalojen yhteistyö sekä elinkeinoelämän ja tutkimuksen merkitys (Sisäministeriö 2017, 14). Sodankylän kunnan hyvinvointi- ja turvallisuus forumiin kuuluvat monialaiset jäsenet ovat keskeisiä toimijoita turvallisuuden tekemisessä.

Vuoden 2018 hyvinvointisuunnitelman yhtenä tavoitteena on laatia Sodankylän kunnan turvallisuussuunnitelma ja liittää se osaksi Hyvinvointikertomusta, *"Meillä on turvallinen ympäristö. Tiedetäänkö mitä se sisältää, osataanko arvostaa?"* Näin asiaa kommentoi yksi hyvinvointityöpajaan osallistuneista kuntalaisista.

Rikoksentorjunta

Kunnassa on laadittu rikoksentorjuntaohjelma vuosille 2017–2020. Sodankylän kunta ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon kansainväliset sopimukset perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi ja mahdollisimman turvallisen toimintaympäristön luomiseksi kaikille asukkailleen, niin lapsille ja nuorille oppilaitoksissa, aikuisille työpaikoilla kuin ikäihmisille vanhusten- ja terveydenhoidossa. Rikollisuuden vakavin ilmenemismuoto on väkivaltarikollisuus, jota voidaan ryhmitellä seuraavasti: henkirikollisuus, lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta, ikääntyneisiin kohdistuva väkivalta, työssä kohdattu väkivalta, lähi- ja parisuhdeväkivalta, naisiin kohdistuva väkivalta, seksuaalinen väkivalta. Rikoksentorjuntakeinot on valittava kuhunkin kohderyhmään soveltuviksi ja rikoksen uhriksi joutuneiden auttamisjärjestelmiä kuten rikosuhripäivystystä on kehitettävä siten, että ne entistä paremmin tukevat rikoksen uhreja. Sodankylän kunnan painopistealueeksi ja erityiskohteeksi hyvinvointikertomuksessa on asetettu lasten ja nuorten hyvinvointi ja turvallisuus, joten ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä rikoksentorjuntatyössä tullaan

kohdistamaan erityisesti lapsiin ja nuoriin sekä kehittämään uusia toimintatapoja lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan tunnistamiseksi ja torjumiseksi.

Hyvinvointikoordinaattori toimii rikosentorjuntayhdyshenkilönä ja rikosentorjuntatyöryhmän puheenjohtajana. Rikosentorjuntatyöryhmä on kokoontunut kaksi kertaa vuoden aikana. Työryhmään kuuluvat edustajat poliisista, perheneuvolasta, rikosuhripäivystyksestä, etsivästä nuorisotyöstä, sosiaalitoimesta. Puheenjohtajana toimii rikosentorjuntayhdyshenkilö. Työryhmä seuraa kunnan turvallisuustilannetta rikollisuuden torjunnan näkökulmasta.

Liikenneturvallisuus

Sodankylän kunnan liikennetyöryhmässä tehdään kunnallista liikenneturvallisuustyötä. Liikenneturvallisuustyö on kaikki ikäluokat ja liikkujaryhmät huomioivaa pitkäaikaista työtä, jonka päätaivoitteita ovat mahdollistaa turvallinen liikkuminen kaiken ikäisille sekä liikenneonnettomuuksien ehkäiseminen. Kunnalliset liikenneturvallisuusryhmät suunnittelevat, koordinoivat ja toteuttavat paikallistason liikenneturvallisuustyötä kuten erilaisia koulutuksia, tempauksia ja tapahtumia. Liikenneturvallisuusryhmät koostuvat kunnan teknisen toimen, varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, sosiaalitoimen, vanhuspalveluiden, nuorisotoimen, Liikenneturvan, Poliisin, Lapin pelastuslaitoksen ja ELY-keskuksen edustajista. Joissakin ryhmissä on mukana Rajavartiolaitoksen, Tullin, SPR:n, paikallisen autokoulun edustajia sekä kunnanhallituksen tai valtuuston edustajia. Ryhmään voidaan kutsua vierailemaan myös muita aktiivisesti liikenneturvallisuutta edistäviä paikallistoimijoita. Ryhmän toiminnan avulla mahdollistetaan eri toimijoiden aktiivinen vuoropuhelu ja saadaan pidettyä liikenneturvallisuustyö aktiivisena ja näkyvänä. Kaikissa Lapin kunnassa tehdään liikenneturvallisuustyötä tällä toimintatavalla. Sodankylän työryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

Matkailun turvallisuus

Pyhä-Luosto matkailualueelle on laadittu koko matkailualueen turvallisuusasiakirja vuonna 2013. Turvallisuusasiakirja päivitetään kaksi kertaa vuodessa (lokakuussa ja huhtikuussa) Pyhä-Luosto Matkailuyhdistys ry:n ohjelmapalvelu-, reitistö- ja turvallisuustyöryhmässä. Viimeisin päivitys on tehty lokakuussa 2017.

Sodankylän poliisin katsaus kunnan hyvinvointikertomukseen

Omasta Sodankylän nimismiespiiristä on useiden organisaatiomuutosten jälkeen tultu nykyiseen koko Lapin maakunnan käsittävään Lapin poliisilaitokseen, joka aloitti toimintansa 1.1.2014. Sodankylässä on yksi Lapin poliisilaitoksen poliisiasemista ja siellä työskentelee 9 poliisia valvonta- ja hälytystoiminnassa, 3 poliisia rikostorjunnassa, 5 poliisia liikenteenvalvonnassa ja lisäksi lupakansliassa 4 virkailijaa.

Hälytystehtävissä poliisin toimintavalmiusaika Sodankylässä on viimeisten viiden vuoden aikana vaihdellut 20 - 25 minuutin välillä. Toimintavalmiusajalla tarkoitetaan aikaa, joka kuluu hälytystehtävän saamisesta tehtäväpaikalle saapumiseen. Päihtyneiden henkilöiden säilöönottojen määrä on viime vuosina vakiintunut alle 100 säilöönottoon. Määrä on vähentynyt merkittävästi ajoista jolloin säilöön otettiin vielä omalle poliisiasemalle. Nykyisin heidät kuljetetaan pääasiassa Kemijärvelle, Kittilään tai Rovaniemelle. Määrä on vakiintunut noin 70 säilöönottoon.

Kotihälytystehtävien määrä on hienoisessa nousussa (keskiarvo 2012–2015 / 156 kpl) ja vuonna 2016 niitä oli 171 kpl. Perheväkivaltatilanteiden määrä on noussut. Vuonna 2015 niitä oli 38 kpl ja v. 2016 on 46 kpl.

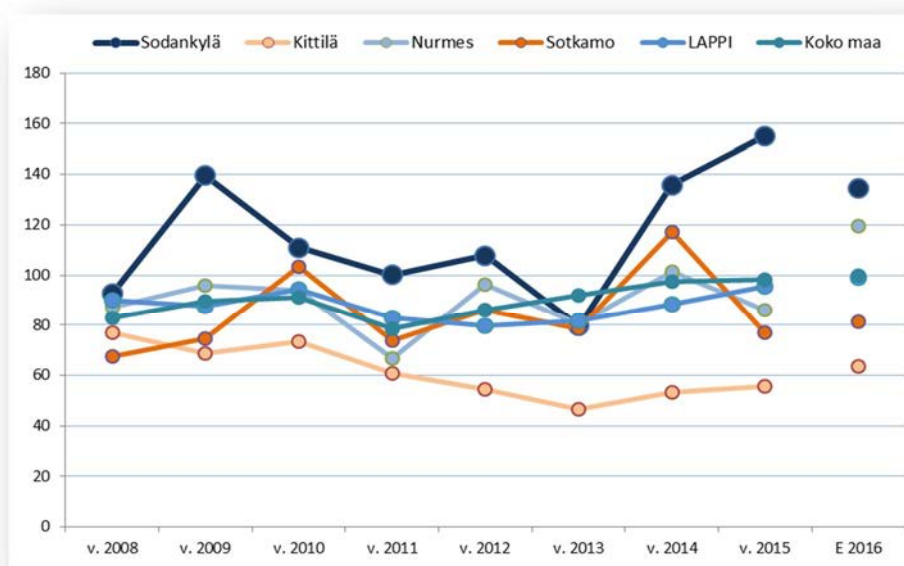
Rikoslakia vastaan tehtyjen rikosten (ei sisällä liikenne rikoksia) määrä on viime vuosina ollut kasvava, vuonna 2016 niitä oli 246 kpl (keskiarvo 2012–2015 / 257 kpl). Huomioitavaa kuitenkin on, että lukumäärä laski vuosina 2009–2014 ja nyt ollaan suurin piirtein tuota aikaa edeltävällä tasolla. Rattijuopumuksia vuonna 2015 oli 29 kpl ja vuonna 2016 niitä oli 26 kpl (keskiarvo 2012–2015 42 kpl).

Pahoinpitelyrikoksissa kasvua on tapahtunut ennen kaikkea yksityisillä paikoilla (esim. asunnoissa) tehdyissä teoissa. Kaikkiaan pahoinpitelyjä vuonna 2015 oli 36 kpl ja vuonna 2016 niitä oli 44 kpl (keskiarvo 2012–2015 / 49 kpl). Omaisuusrikosten määrä on kasvanut ja vuonna 2016 lukema on 121 kpl. Suurinta kasvu on ollut nettipetoksissa, jotka on valtakunnallinen ilmiö. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että sodankyläläiset ovat tulleet petetyiksi, eivät siis tehneet aiempaa enempää nettipetoksia. Huumausainerikoksia Sodankylässä on vuosittain noin kymmenkunta tapausta pitkällä aikavälillä katsottuna ja myös tällä hetkellä. Vuonna 2016 määrä nousi kuuteentoista.

Sodankylän kunnan alueella vuonna 2016 annettiin sakkoja 837 kpl, jossa on noin 30 % pudotus vuosien 2012–2015 keskiarvoon.

Sodankylän katuturvallisuusindeksi on vuonna 2015 ollut 155,2 ja vuoden 2016 lukemaa on 140,2 %. Vuoden 2017 lukema syyskuun lopulla oli 127,5 joten se ennakoi lukeman paranemista vuoden loppuun mennessä. Mitä korkeampi lukema on, sitä turvallisempi kunta on ilmitulleiden tiettyjen rikosten perusteella. Indeksiin vaikuttaa eräiden rikosnimikkeiden painotettu määrä suhteessa asukaslukuun.

Katuturvallisuusindeksi (eräiden rikosten suhde väkilukuun; mitä isompi luku, sitä vähemmän rikoksia/asukas)

Kuvio 20. Katuturvallisuusindeksi (lähde: poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat))

Pelastustoimen katsaus kunnan hyvinvointikertomukseen

Lapin pelastuslaitoksen Sodankylän paloasemalla työskentelee yhteensä neljä päätoimista henkilöä (pelastusviranomaista). Palvelutasopäätöksen mukainen virkarakenne on kaksi päällystöviranhaltijaa sekä

kaksi miehistöviranhaltijaa. Lapin pelastuslaitos on tehnyt Sodankylän VPK ry:n kanssa palokuntasopimuksen, jolla pelastuslaitos ostaa vpk:lta pelastustoimintaan resursseja. Päätoiminen henkilökunta tekee yleistyöaikaa (38,75h/viikko). Varallaololla turvataan pelastusviranomaisen saanti onnettomuuspaikalle tai muille tehtäville vuoden jokaisena päivänä mihin vuorokauden aikaan tahansa. Varallaolossa pelastuslaitoksella on yksi päätoiminen henkilö. Sodankylän VPK ry tuottaa viikonloppuisin kaksi nimettyä varallaolijaa palokuntasopimuksen mukaisesti pelastustoiminnan tehtäviin. Muu viikoittainen valmius pelastustoiminnan tehtäville tulee palokuntasopimuksen mukaan ilman nimettyjä henkilöitä.

Lapin pelastuslaitoksen hälytystehtävämäärä kasvoi hieman vuonna 2016 edellisvuodesta. Pelastuslaitoksella oli 4358 hälytystehtävää, kun niitä vuonna 2015 oli 4187. Tehtävämäärät ovat vakiintuneet reiluun neljääntuhanteen tehtävään vuodessa. Lähivuosien tehtävämäärien huippu (4494) tavoitettiin vuonna 2009.

Hälytystehtävien määrä vuonna 2016

	Lapin alue/ kpl	Sodankylä/ kpl
Hälytystehtävä	4358	265
Rakennuspalot	112	2
Rakennuspalovaarat	188	5
Autom. paloilmoinlaitteiston tarkastus-/varmistustehtävä	926	47
Liikenneonnettomuudet	707	45
Vahingontorjuntatehtävät	257	17

Kuvio 21. Hälytystehtävät 2016 (lähde: Lapin pelastuslaitos)

Lapin pelastuslaitoksen alueella vuonna 2016 kuoli tulipaloissa neljä ihmistä. Edellisenä vuonna tulipaloissa kuoli kuusi ihmistä. Kahdeksan edellisen vuoden aikana palokuolemien määrä on vaihdellut kahdesta kahdeksaan. Kaikkiaan erilaisissa onnettomuuksissa kuoli ensitietojen mukaan 39 henkilöä (vuonna 2015 31). Vakavasti loukkaantuneita oli 95 (91) sekä lievästi loukkaantuneita 652 (671).

Onnettomuustyypeittäin suurimpana tehtävätyyppinä säilyivät automaattisten paloilmoinnien tarkastus- ja varmistustehtävät, joiden määrä oli 926 tehtävää (855). Paloilmoinnien tarkastus- ja varmistustehtävämäärät ovat viime vuosina vähentyneet pelastuslain mahdollistaman laskutusmenettelyn ja tehostuneen neuvonnan myötä, mutta kääntyivät vuonna 2016 taas nousuun. Suurimmillaan paloilmoinnien tarkistus- ja varmistustehtäviä oli vuonna 2010 (1163 tehtävää). Vertailujaksolla ilmoitinlaitteistojen määrä on lisääntynyt.

Hienoista kasvua tapahtui rakennuspalloissa, joita oli 112 kpl (106). Rakennuspalovaaroja tilastoitiin edellisvuotta enemmän eli 188 kpl (158). Rakennuspalovaaraksi tilastoidaan tilanteet, joissa palokunnan kohteeseen tullessa palo ei eri syistä johtuen ole ehtinyt levitä rakenteisiin ja irtaimistoon.

Viikonpäivistä tehtäviä oli enintään edellisvuoden tapaan perjantaisin (681) ja lauantaisin (679) ja vähiten sunnuntaisin (523kpl). Kaikista tehtävistä lähes puolet (1967 kpl) sijaitti IV-luokan riskialueilla, mitkä sijaitsevat

yleensä taajamarajan ulkopuolella tai kaukana paloasemista. Esimerkkinä Sodankylän keskustan alue on II-luokan riskialuetta. Pelastuslaitoksen toimintavalmiusaika II-riskiluokalle on 10 minuuttia. Sodankylän taajaman ulkopuolella riskialue on IV-luokka. IV-luokan riskialueelle pelastuslaitokselle ei ole määritetty toimintavalmiusaikaa. Pelastuslaitoksen toimintavalmiusaika alkaa siitä, kun tehtävään hälytettävä pelastusyksikkö saa hälytyksen hätäkeskuksesta ja päättyy siihen, kun pelastusyksikkö on onnettomuuspaikalla.

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Varhaiskasvatus 2016–2017

- Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä on 372 (syyskuu 2017)
- Alle 3-vuotiaiden lasten määrä vuorohoidossa on kasvanut; vuonna 2016 (syyskuu) alle 3v. lapsia vuorohoidossa oli 6 ja vuonna 2017 (syyskuu) 12 lasta
- Vanhemmat kysyvät nimenomaan päiväkotipaikkoja alle 3-vuotiaille lapsille, perhepäivähoidon kysyntä on vähentynyt.
- Kylälaakson päiväkodin toiminta on loppunut 31.7.2017. Vuorohoito järjestetään Poikkijoen päiväkodissa. Kaikki hakivat päivähoitopaikkoja uudelleen keväällä 2017. Yksityinen Touhula -päiväkotitoimintansa 1.8.2017 kunnan ostopalvelu-päiväkotina.
- Vuotson kielipesässä on tilaston mukaan ollut syyskuussa 2017 hoidossa 9 lasta ja Sodankylän kielipesässä 11 lasta, yhteensä 20 lasta.

Kulttuuri- ja kielipesä on uhanalaisen vähemmistökielen ja kulttuurin elvytykseen ja ylläpitämiseen tarkoitettu toimintamuoto, joka käyttää kielikylpymenetelmää. Kielipesä on erityinen ympäristö, joka luodaan uhanalaisen kielen siirtämiseksi tilanteessa, jossa kieli ei enää siirry lainkaan tai riittävästi kodeissa vanhemmilta lapsille. Kielipesätoiminnalla pyritään kasvattamaan lapset uusiksi kielensiirtäjiksi, jolloin lasten kielitaito kehittyisi äidinkieleksi tai erittäin vahvaksi toiseksi kieleksi ja he saavuttaisivat toiminnallisen kaksikielisyyden kouluikänsä mennessä. Yhteisötasolla päämäärä on uhanalaisen kielen siirtyminen sukupolvelta toiselle tilanteessa, jossa kieli ei enää siirry kotona vanhemmilta lapsille. Kielipesätoiminnan tavoitteena on turvata saamelaislapsille mahdollisuus ylläpitää yhteyttä omaan kieleen ja kulttuuriin.

- Varhaiskasvatuksen henkilöstömäärä on vähentynyt n. 10 henkilöllä (määräaikaista) sisäisin järjestelyin.
- Kiertävä erityislastentarhanopettaja on aloittanut työt varhaiskasvatuksessa syksyllä 2017. Varhainen puuttuminen mahdollistuu tehokkaammin.
- Uusi varhaiskasvatussuunnitelma on työstetty 2016 syksyn ja 2017 kevään aikana ja otettu käyttöön 1.8.2017.
- Sähköinen asiointi otettiin käyttöön keväällä 2015, esiopetus ja päivähoitohakemukset jätetään pääsääntöisesti sähköisesti. Tietojen käsittely ja siirto päivähoito-ohjelmaan nopeutui. Päivähoitohakemusten käsittely on päivähoiton vastuualuepäälliköllä. Asiakkaiden palvelu ja palveluohjaus vaikuttavat esimiesten hallinnollisiin tehtäviin.
- Lasten läsnäolojen seuranta tapahtuu työpuhelimessa olevan ohjelman avulla kaikissa yksiköissä, myös perhepäivähoidossa.
- Ei enää paperikirjauksia ja siirtoja käsin päivähoito-ohjelmaan. Virheet kirjauksissa vähenevät ja työajan käyttö tehostuu. Työpuhelin lisää työturvallisuutta erityisesti perhepäivähoidossa.

Vuoden alussa kunnan Peda.net – sivuille perustettiin Liikkuvalle koululle oma sivusto, johon koulut pystyivät laittamaan vinkkejä oppilaiden liikuttamiseen. Sivustolta löytyvät myös ohjausryhmän muistiot.

Ystävänpäivänä 14.2 tukioppilaat järjestivät yhteistyössä Liikkuvan koulun kanssa kaikille Sodankylän alakoulun oppilaille ystävänpäiväluistelut. Tapahtumassa oli luisteluopetusta ja rusettiluistelua. Yläkoululaisille järjestettiin samaan aikaan ystävänpäivän tanssit yläkoulun liikuntasalissa.

Viikko 11 oli Sodankylässä Koko Sodankylä hiihtää! -viikko. Viikon aikana luokat hiihtivät niin paljon kuin mahdollista, niin oppitunneilla kuin välitunneillakin. Viikkoa varten koulujen ympärillä menevät ladut mitattiin. Jokaista hiihdettyä 100 kilometriä kohden luokka sai yhden arpalipukkeen arvontaan, jonka pääpalkintona oli matka Rollo-halliin Rovaniemelle. Viikon aikana Sodankylän luokat hiihtivät yhteensä 8489,65 kilometriä, josta eniten hiihtänyt luokka hiihti 605 ja eniten hiihtänyt yksittäinen oppilas yli 70 kilometriä. Tempaus sai paljon positiivista palautetta. Mitatut ladut johtivat siihen että osa luokista jatkoi välituntihiihtoa myös viikon jälkeen. Tempauksesta on tarkoitus tehdä perinne ja kannustaa oppilaita hiihtämään myös välituntisin. Tärkeää olisi saada kaikki opettajat sitoutumaan tempaukseen ja kannustamaan lapsia liikkumaan. Nyt opettajien suhtautuminen viikkoon vaikutti selvästi luokan tulokseen. Osa käytti muitakin oppitunteja hiihtämiseen, osa antoi hiihtää vain liikuntatunneilla, vaikka oli kannustettu hiihtämään myös välituntisin.

Maaliskuun lopulla järjestettiin Sompion ja sivukylien koulujen 5-6 luokkalaisille liikuntatapahtuma Liikuntahallilla, jossa paikalliset seurat pitivät lyhyen demotunnin toiminnastaan. Mukana olivat tanssi-, kiipeily-, sirkus-, paini- ja judoseurat. Lapsia tapahtumaan osallistui hieman yli sata.

Keväällä saapuivat vuoden alussa tilatut välituntiliikunta välineet, mitkä ovat olleet kovalla käytöllä heti alusta saakka. Syksyllä lukuvuoden 2017 – 18 alussa hankittiin kuntaan liikuntavaunu. Liikuntavaunu on umpiperävaunu, joka on lastattu erilaisilla liikuntavälineillä. Hankittavista välineistä lapset saivat tehdä omia ehdotuksia, joiden mukaan vaunu sitten täytettiin. Vaunua voi varata eri kouluille sähköisen varauskalenterin kautta. Lisäksi syksyn aikana valmistui Aleksanteri Kenan koulun pihalle koripallokenttä. Marraskuussa vietimme Sodankylässä Koko Sodankylä ui! -kuukautta, jonka aikana kaikki peruskoululaiset pääsivät ilmaiseksi uimaan. Kaikkien luokkien kesken sitten arvottiin kylpyläreissu Leville.

Sámi mánáidkulturguovddaš mánnu / sámédiggisaamelainen lasten kulttuurikeskus mánnu/ saamelaiskäräjät

Mánnu on vuoden aikana pyrkinyt toiminnallaan vahvistamaan saamelaisnuorten kulttuuri-identiteettiä, lisäämään saamelaisen perinteisen tiedon ja taidon arvostamista, omaksumista ja tallentamista sekä mahdollistamaan sukupolvien välisiä yhteisöllisiä toimintamuotoja. Saamelaisten kansallispäivää

aikaisemmin 5. helmikuuta järjestettiin Inarissa, Hetassa ja Karesuvanosssa saamelaiskulttuuriin liittyvää toimintaa lapsille ja nuorille. Opettajien aktiivisuus, kulttuurimyönteisyys ja kokeileva asenne ovat toiminnan joustavuuden kannalta välttämättömiä kantavia voimia.

Mánnu loi kuluneen vuoden aikana kaksi tapahtumaa Kirkkotuvilla tapahtuu! ja Anáraš Mánáš - inarinsaamenkielinen kulttuuripäivä, jotka tulevat vakituisiksi tapahtumiksi tulevinakin vuosina. Kulttuuriympäristön merkitys, ekologisuus ja luonnonmateriaalit nousivat keskiöön vuoden toiminnassa. Poronkopara-soittimet Vuotsossa ja Enontekiön laavusteluun liittyvät materiaalit hankittiin kaikki luonnosta,

Vuoden "helmiä" olivat Utsjoen kirkkotupien yhteyteen suunniteltu uusi tapahtuma ja Kilpisjärvellä, vanhan lumiaidan muuttuminen nili-aitaksi. Tarinankerronnan keinoja tehostettiin nuketekemisellä koivurisuista ja oikeita nukketeatteri-nukkeja myös tehtiin pidemmän kurssin aikana.

Mánnun tavoitteena on loistaa sekä antaa valoa lasten ja nuorten hyvinvoinnille ja osaamiselle.

Kuvat: Petra B. Magga-Vars

Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston toiminta Sodankylän kunnan alueella

Saamelaisten Nuorisoneuvostolla on meneillään perinnetieto-hanke, jonka puitteissa järjestetään kovien materiaalien kurssi, pehmeiden materiaalien kurssi sekä ruokakurssi nuorille. Muutoin nuorisoneuvosto ei ole järjestänyt 1.5.2016 lähtien toimintaa Sodankylän alueella. (Petra B. Magga-Vars, 2016)

Lastensuojelu

Sosiaalihuoltolain muutos 1.4.2015 antoi sosiaalihuollon työntekijöille mahdollisuuden tarjota lapsiperheille perhetyötä, tukiperhe- ja tukihenkilöpalvelua varhaisessa vaiheessa jo ennen kuin isoja ongelmia on ehtinyt syntyä, ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lastensuojelun tunnusluvut eivät näin ollen ole avohuollon osalta vertailukelpoisia vuoteen 2016 nähden. Sodankyläläisille lapsille ja nuorille tehtiin v. 2016 yhteensä 57 palvelutarpeen arviointia. Lastensuojelun asiakkuudessa oli yhteensä 56 lasta ja nuorta. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita sai yhteensä 50 lasta ja nuorta. Lastensuojeluilmoitusten määrä väheni edelleen ollen v. 2016 119 kpl (v. 2015 162 kpl ja 2014 286 kpl). Kodin ulkopuolelle sijoitettujen (avohuolto, huostaanotto, jälkihuolto) lasten ja nuorten määrä oli v. 2016 yhteensä 30 (v. 2015 29 ja 2014 32). Laskentapäivänä 31.12. vuonna 2016 huostassa oli 9 lasta, vuonna 2015/ 18 lasta ja 2014 /21 lasta. (THL:n tiedostot)

Kouluterveyskyselyn tulokset 2017

Aikaisempina vuosina kouluterveyskyselyssä olleet indikaattorit ovat muuttuneet keväällä 2017 pidetyssä kyselyssä jonkin verran, joten aikaisempien vuosien tuloksia ei voida suoraan verrata vuoden 2017 tuloksiin. Tulokset oli saatavissa sekä tytöistä että pojista 8.- ja 9.luokkalaisten kohdalla, mutta lukiolaisten ja ammattikoululaisten kohdalla kyselyn tulokset oli saatavilla vain poikien kohdalla. Lukiolaisten ja ammattikoululaisten tyttöjen kohdalla tuloksia ei julkaista vähäisen vastaajamäärän vuoksi.

Keväällä 2017 tehdyssä kouluterveyskyselyssä kartoitettiin ensimmäistä kertaa myös 4. ja 5.luokkalaisten oppilaiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä hyvinvoinnista. Näitä tuloksia ei ole aikaisemmin ollut saatavilla. Alla ovat vain ne kannusteindikaattorit, jotka ovat saatavilla vertailuna aikaisemmista kouluterveyskyselyistä.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi

Nuorten kohdalla erityisesti 8.-9.luokkalaiset tytöt kokivat oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi useammin kuin pojat. Tilasto noudattelee valtakunnallista linjaa, mutta on kuitenkin korkeampi Sodankylässä kuin Lapissa tai koko maassa keskimäärin. Tytöt kokevat terveydentilan huonommaksi kuin pojat. Yläkouluikäisistä vastaajista 29,5 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, kun pojilla vastaava luku oli 22,3 %.

Tupakointi

Tupakointi on edelleen laskusuunnassa Sodankylässä ja tilastoista nähdään, että Sodankylässä tupakoidaan muuta maata vähemmän. Sodankylässä ammattikoululaiset tupakoivat yläkoululaisia ja lukiolaisia enemmän. Tupakanpolton vähenemisen sijaan nuuskan käyttö on Sodankylässä kasvava ongelma ja yleisempää kuin tupakointi. Erityisesti nuuskan käyttö on lisääntynyt huomattavasti poikien kohdalla; tyttöjen nuuskan käyttö ei näy Sodankylän tilastoissa ollenkaan. Sen sijaan 8.-9.luokkalaisten poikien ja ammattikoululaisten poikien nuuskan käyttö on yleisempää kuin tupakointi.

Ylipainoisuus

Ylipainoisuus on koko maan tilastoja tarkastellessa kasvava ongelma nuorten keskuudessa. Sodankylässä tilanne on kuitenkin suhteellisen hyvä verrattuna koko maahan ja Lappiin keskimäärin. Esimerkiksi sodankyläläisistä lukiolaispojista kyselyyn vastanneista 18,9 % oli ylipainoisia, luvun ollessa koko maassa 32,3 % ja Lapissakin 21,2 %. Sodankyläläisten yläkouluikäisten tyttöjen ja poikien ylipainoisuus oli Lapissa myös pientä muuhun Lappiin (tytöt 16,1 % ja pojat 25,2 %) ja koko maahan verrattuna, tyttöjen luvun ollessa Sodankylässä yläkouluikäisten kohdalla 15,7 % ja poikien 22,4 %.

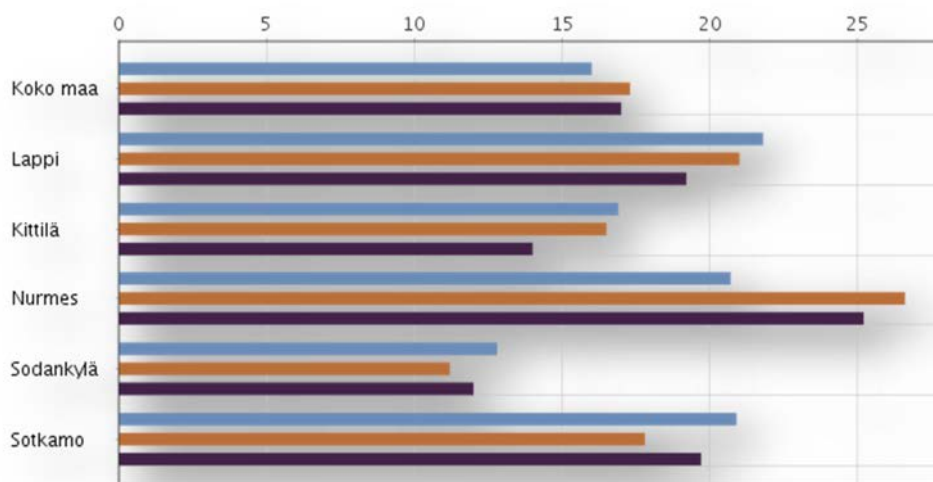
Humalajuominen

Raitistuneita nuoria on yhä enemmän. Erityisesti lukiolaisten humalajuominen on vähentynyt huomattavasti. 8.-9.-luokkalaisista nuorista raittiita oli 59,8 %. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa oli 9,3 %. Viikoittain alkoholia käyttäviä oli 4,7 % vastaajista.

- Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus tuhatta vastaavanikäistä kohti vuonna 2013 oli 9 nuorta ja vuonna 2015 se oli 12,5 nuorta. Lukumäärä on suurempi kuin keskimäärin Lapissa ja koko maassa, Sotkamossa ja Kittilässä, mutta pienempi kuin Nurmeksessa.

Koulutus ja toimeentulo (lähde: www.sotkanet.fi)

- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä vuonna 2014 oli 7,2 % ja vuonna 2015 osuus oli 5,4 %.
- Sodankylässä Lapin ammattiopisto tarjoaa ammatillista koulutusta nuorille ja aikuisille. Lisäksi tarjolla on valmentavaa koulutusta. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus (Valma) antaa peruskoulunsa päättäneelle tai opintonsa keskeyttäneelle nuorelle lisää aikaa pohtia tulevaisuutta. Koulutuksen aikana nuori saa ammatinvalinnan ohjausta ja mahdollisuuden tutustua työelämään. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (Telma) antaa erityistukea tarvitsevalle nuorelle mahdollisuuden opiskella arjentaiteja sekä työelämävalmiuksia tuetusti. Koulutuksen aikana opiskelijalla on mahdollisuus harjoitella asumista koulun asuntolassa, jossa on ympärivuorokautinen valvonta.
- Alle 18 -vuotiaita lukion keskeyttäjiä vuonna 2015 oli 8 opiskelijaa ja vuonna 2016 oli 5 opiskelijaa. Ammatilliset opinnot keskeytti 3 opiskelijaa.
- Pitkäaikaista toimeentulotukea saaneet 18–24 -vuotiaat, vastaavanikäisestä väestöstä vuonna % vuonna 2014 oli 2,8 ja vuonna 2015 oli 3,4.
- Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta vuosilta 2014 (sininen), 2015 (ruskea) ja 2016 (tumman sininen).

Kuvio 22. Indikaattori: nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta (lähde: www.sotkanet.fi)

Sodankylän nuorisotyöttömyysaste on matalampi kuin keskimäärin koko maassa ja Lapissa sekä vertailukunnissa.

Sosiaaliset suhteet

Etsivä nuorisotyö 2016

- Nuorisolakiin (27.1.2006/72) tuli muutoksia 1.1.2011 ja nämä muutokset koskevat erityisesti etsivää nuorisotyötä. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa olevat alle 13–29 –vuotiaat nuoret ja auttaa heidät sellaisten palveluiden ja muun tuen piiriin, joilla edistetään nuorten kasvua,

itsenäistymistä sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille varhaista tukea, jos nuoret sitä itse haluavat. Ensisijaisesti työtä tehdään nuorten itsensä antamien tietojen perusteella. Sodankylän etsivätyö painottuu ennaltaehkäisevään toimintatapaan.

- Sodankylän kunnan nuorisotoimi sai Opetusministeriöltä Etsivään työhön jatkorahoituksen v.2016. Toiminta aloitettiin tammikuussa 2016. Sodankylän kunnan nuorisotoimen Etsivän nuorisotyön ennaltaehkäisevä ja pitkäjänteinen toiminta on toteutunut hankehakemusten mukaisesti. Etsivän työntekijän toimitilat sijaitsevat nuorisotila Netcan tiloissa entisen Kitisenrannan koulutiloissa.
- Kunnan nuorisotoimen hakemuksen mukaisesti jatkettiin yhteistyötä sidosryhmien kesken. Tiiviissä yhteistyössä olivat mukana kunnan kuntouttava työtoiminta, koulujen opinto-ohjaus, TE-palvelut, kuraattorit, mielenterveystoimisto, perheneuvola, sosiaalitoimi, puolustushallinto ja rikosseuraamuslaitos. Yhteistyö nuorisokeskus Vasatokaan nuottavalmennuksen kanssa jatkui. Etsivä työntekijä oli mukana Erityisnuorisotyön valtakunnallisessa moottoripajahankkeessa ja hankkeen kehittämistyöryhmässä, jota hallinnoi Nuorten keskus. Etsivä työntekijä järjesti kehittämishankkeen mukaisesti viikoittain pienryhmätoimintaa syrjäytymisvaarassa oleville nuorille, yhteistyössä mukana olivat Kajaani, Tampere, Lahti ja Lempäälä. Sodankylän etsivä työntekijä oli mukana pilotoimassa A-klinikka säätiön hallinnoimaa hanketta Pohjoisen nuorilla asiaa yhdessä Sotkamon nuorisotoimen kanssa. Tämän hankkeen tarkoitus on Sodankylässä löytää uusia työvälineitä etsivän työntekijän työkalupakkiin. Hankkeen aikana etsiväntyön asiakkaat tuottavat multimedialla hyväksikäyttäen henkilökohtaisia tuotoksia A-klinikka säätiön käyttöön, jotka julkaistaan heidän valtakunnallisilla verkkosivuillaan.
<http://www.nuortenkeskus.fi/fi/toimintaa/moottoripaja>, <http://www.nuortenlinkki.fi>
- Etsivä nuorisotyön järjestämät tukitoimet aloitetaan nuoren oirehtiessä jo ala-asteen loppuvaiheessa tarjoamalla nuorelle pienryhmätoimintaa ja erilaisia liikunnallisia kerhotoimintoja iltapäivisin. Etsivän nuorisotyön toimitilat sijaitsevat Kitisenrannan vanhalla koululla. Toimintapäivät ovat; ma, ti, ke, to, pe ja su. Etsivä nuorisotyön keskiössä on asiakaslähtöisyys, jota toteutetaan nuoren edun mukaisesti. Toiminta painottuu 7.00 - 24.00 väliseen aikaan.
- Sodankylän kunnan 8 lk:n oppilaat vierailivat perinteisesti nuorisotiloissa, jolloin heille kerrottiin myös etsivästä nuorisotyöstä. Sivukyliä oppilaat kutsuttiin myös vierailulle. Keväällä 2016 kirkonkylän yläasteen 9 lk:n oppilaat vierailivat luokkakohtaisesti etsivän nuorisotyöntekijän luona, etsivätyöntekijä vieraili myös keväällä 2016 kaikissa Sodankylän sivukyliä yläasteilla tavoittaen näin kuntamme 9lk:n luokan oppilaat, jotka siirtyivät syksyllä 2016 toisen asteen opiskelupaikoille ympäri laajaa Lappia. Vierailun aikana painotettiin etsivän työntekijän mahdollisuutta nuoren tukemiseen mahdollisissa ongelmatilanteissa. Kerrottiin myös etsivän työn laajuudesta koko Suomessa.
- Etsivästä nuorisotyöstä Sodankylässä saa tietoa www.lanuti.fi sivustojen kautta. Näille sivustoille nuoret ohjataan aina tutustumiskäyntien yhteydessä. Lisäksi etsivätyö on Facebookissa Jäätävän hyytävää etsivää työtä Sodankylässä -nimellä. Etsivä työntekijä on perustanut Facebookiin ryhmiä jokaiseen sivukylään sekä kirkonkylälle. Lisäksi paikallislehti Sompiossa ilmoitetaan viikoittaiset etsiväntyön järjestämät toiminnat. Facebook -sivut Jäätävän hyytävää etsivää työtä Sodankylässä on tavoittanut paljon ihmisiä. Suosituinta videota on katsottu yli 7000 kertaa.
- Keväällä 2016 Nuorten keskus ja Pop-vakuutusyhtiö järjestivät valtakunnallisen moottoripajoille suunnatun kilpailun, johon Sodankylä valittiin mukaan. Kilpailuun mukaan pääsivät Lempäälä, Kajaani,

Tampere, Sastamala, Lahti ja Sodankylä. Kilpailun tarkoitus oli pajoittain tuottaa videomateriaalia kuukauden ajan omasta toiminnastaan Facebookin kautta. Sodankylän nuoret tekivät etsivän työntekijän tuella käsikirjoituksia ja videoita puolentoista kuukauden ajan. Projektityöntekijä Aleksi Halmisen panos tässä työssä oli korvaamaton. Tämä kilpailu yhdisti nuoria ja antoi uusia työvälineitä sekä näkökulmia etsivään työhön. Tässä projektissa oli mukana 11 nuorta ja Sodankylä voitti kilpailun.

- Toimintaa alle 18-vuotiaille nuorille: etsivä nuorisotyö järjesti säännöllistä iltapäiväryhmätoimintaa vuonna 2016 viisi kertaa viikossa ja ryhmissä oli yli 7600 käyntikertaa. Kerhoissa kulki yli 45 sodankyläläistä nuorta. Yksilöllistä jatkuvaa ohjausta/tukihenkilötoimintaa/perhetyötä tehtiin viikoittain viidelle nuorelle. Etsivä työntekijä järjesti ohjattua kesätyötä kahdelle nuorelle. Etsivä työntekijä järjesti ja ohjasi yläasteikäisiä erityisnuoria TET-jaksoilla. Ryhmätoiminnoissa etsivätyöntekijän tukena oli yksi kerho-ohjaaja ja kuntouttavan työtoiminnan kautta harjoittelussa olevia apuohjaajia ja vapaaehtoistyöntekijöitä.

Etsivä työntekijä järjesti heinä-elokuussa kuuden päivän mittaisen elämysleirin Norjaan, mukana oli 6 nuorta. Etsivä työntekijä järjesti 2016 iltapäiväryhmille sählyn Lappi-cup reissut Kemiin, Kittilään, Rovaniemelle ja Sodankylään. Näissä toiminnoissa olivat apuohjaajina kuntouttavan työtoiminnan kautta palkatut nuoret ja vapaaehtoisia työntekijöitä. Moottoripajan pienryhmille järjestettiin matkat yhteisiin valtakunnallisiin kokoontumisiin helmikuussa Kajaaniin, syyskuussa Lahteen ja marraskuussa Tampereelle; mukana reissuilla oli 6-8 tuettavaa nuorta.

- Toimintaa yli 18-vuotialle: Etsivään nuorisotyöhön otettiin nuoria työelämän valmennukseen, kuntouttavaan työtoimintaan ja työharjoitteluun. Työtehtävät muokkautuvat asiakkaan henkilökohtaisen lähtötilanteen mukaisesti. Työtehtävinä mm. vertaistukityö, tukihenkilötoiminta ja ryhmien apuohjaus. Tukityöllistettäviä oli vuoden aikana yhteensä 16. Kuntouttavan työtoiminnan kautta asiakkuudet etsivään työntekijään kestävät yleensä useita vuosia. Yhteistyökumppaneina tukityöllistämässä olivat Sodankylän kunnan kuntouttava työtoiminta, Sodankylän mielenterveystoimisto, Sodankylän ammatti -instituutin opinto-ohjaajat ja opettajat sekä Työ- ja elinkeinotoimisto. Henkilöt ottivat pääsääntöisesti itse yhteyttä etsivään työntekijään pyytäen mahdollisuutta tukityöllistämiseen tai vastaavaan toimenpiteeseen. Oulun Verven kautta Sodankylään tuli kaksi tuettavaa nuorta puolentoista kuukauden pituisille työharjoittelujaksoille keväällä 2016 ja syksyllä 2016. Joulukuussa etsivä työntekijä järjesti täysi-ikäisille asiakkaille tutustumismatkan Oulun Verven tarjoamiin kuntoutuspalveluihin. Mukana oli 8 tuettavaa nuorta.

Etsivätyöntekijä järjesti yhdessä nuottavalmentajan kanssa keväällä yhden vuotta-valmennusjakson Inarin Vasatokkaan. Matka jatkui Inarista Norjaan. Mukana oli 6 tuettavaa nuorta.

Kerhotoimintaa järjestettiin sähly-, bändi- ja elokuvakerhoissa. Kerhoja oli keskimäärin neljä kertaa viikossa. Lisäksi kesä-heinäkuussa pelattiin jalkapalloa ja heiteltiin frisbeetä kolme kertaa viikossa. Toiminnoissa oli yhteensä 2560 käyntikertaa. Ryhmätoiminnassa mukana oli 16 nuorta. Apuohjaajina toimivat kuntouttavassa työtoiminnassa olevat nuoret. Yksilöllistä jatkuvaa päivittäistä tukea sai 10 nuorta ja asiakkuus etsivään on jatkunut heillä pääsääntöisesti yli 4 vuotta.

- Kevään yhteyshaussa etsivätyöntekijän pitkäaikaisista tuettavista asiakkaista viisi nuorta pääsi opiskelemaan syksyllä 2016. Asiakkuudet etsivään olivat olleet todella pitkiä kaikilla. Lyhin asiakkuus näillä nuorilla oli etsivään 1.5 v ja pisin 10 v. Ilman toimivaa verkoston tukea tämä ei olisi ollut mahdollista.

- Vuoden 2016 aikana 75 nuorta on ohjattu eri toimenpiteisiin. Näistä 9 nuorta oli uusia asiakkaita. Toiminnoissa oli mukana myös 25 muuta nuorta, joilla ei ole varsinaista asiakkuutta etsivään nuorisotyöhön.
- Nuorisotoimi sai rahoituksen toiseen etsivän työntekijän palkkakustannuksiin marraskuussa 2016 Lapin aluehallintovirastolta. Uuden työntekijän tehtäviin kuuluu myös aloittaa alueellinen etsivätyön koordinointi.
- Etsivän nuorisotyön asiakasmäärät ovat tasaisessa kasvussa. v. 2011 22 henkilöä. Alla olevassa listassa ovat asiakkaat vuosilta 2011–2016:

Vuonna 2012	35 henkilöä
Vuonna 2013	53 henkilöä
Vuonna 2014	67 henkilöä
Vuonna 2015	73 henkilöä
Vuonna 2016	75 henkilöä

Tavoitetuilla asiakkailla tarkoitetaan niitä nuoria joiden kanssa on käyty keskusteluja henkilökohtaisella tasolla. Esimerkiksi selvitetty tuen tarve/jatkotoimenpiteet.

SOKU- Nuorten työelämäosallisuuden ja sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen hanke

Potkuri:

Sodankylään on perustettu matalan kynnyksen periaatteella toimiva Potkuri-kohtaamispaikka, jonka toimintaa koordinoi projektityöntekijä. Nuoret ovat osallistuneet toimitilan perustamiseen ja sen toiminnan rakentamiseen ja näin toiminta on muotoutunut nuorten tarpeiden ja kiinnostusten mukaiseksi. Säännöllisesti tai melko säännöllisesti hankkeen toiminnassa on osallisena ollut noin 10 nuorta henkilöä.

Hankkeessa on mukana kolmenlaisia työryhmiä. Ohjausryhmä, hanketyöntekijöiden oma työryhmä ja Sodankylän yhteistyöryhmä, johon kuuluu moniammatilliset yhteistyökumppanit vaihtelevissa kokoonpanoissa. Sodankylän työryhmän edustus tulee sosiaalitoimesta, nuoriso- ja vapaa-aikatoimesta, sivistystoimesta, seurakunnasta, TE- toimistosta, perusturvasta, Pohjoisimman Lapin Leaderiltä, 4H- liitolta, yksityisyrittäjiltä, Laolta ja Seita-säätiöltä. Työryhmät kokoontuvat pääsääntöisesti kerran kahdessa kuukaudessa. Hanketyöntekijöiden työryhmätapaaminen tapahtuu pääsääntöisesti Skypen kautta.

Soku -hankkeessa Sodankylässä on tehty yhteistyötä esimerkiksi Lapin ammattiopiston kanssa sekä Lapin Ammattikorkeakoulun kanssa. Vuoden 2016 aikana 2 lähihoitajaopiskelijaa on ollut tutustumassa kuntoutuksen tukemiseen ja sen lisäksi hankkeessa on ollut 2 sosionomiopiskelija tekemässä osaa opinnoistaan hankemaailmassa.

Rakenteellisesti Soku-hanke näyttää sijoittuvan työvoimapalveluiden ja erilaisten muiden julkisten palveluiden rajapinnalle. Hankkeen toimijat ovat tehneet aktiivisesti kontaktointia ja integroituneet hyvin nuorten kanssa toimivien tahojen kanssa. Yhteistyötahojen kanssa on toteutettu monenlaista toimintaa liittyen nuoriin ja heidän tulevaisuuteen kuten Koulutus-cafe tapahtuma sekä infotilaisuus, jossa mukana olivat kunnan sosiaalitoimi, TE-toimisto ja talous- ja velkaneuvoja. Koulutuksellisten iltojen lisäksi on

järjestetty myös paljon hyvinvointiin liittyviä tapahtumia kuten peli-iltoja, hyvinvointuokioita ja selviytymisleiri yhdessä jääkäriprikaatin kanssa.

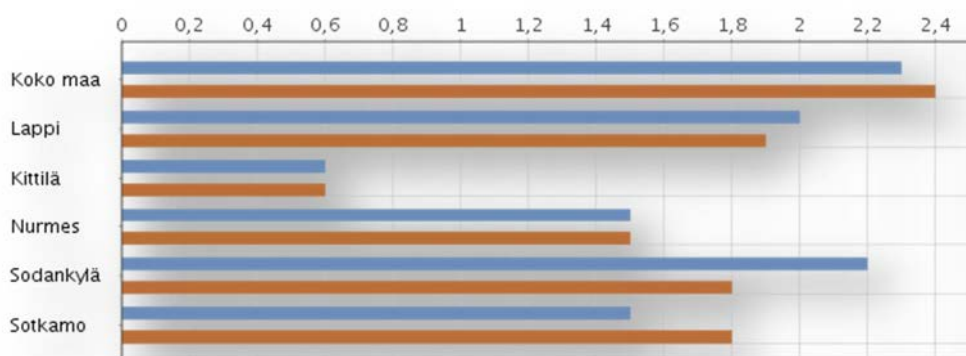
Soku- hankkeella on myös omat Facebook- ja Instagram-sivut internetissä. Kaikki nuorten kanssa tehdyt retket ja tapahtumat on tallennettu sosiaaliseen mediaan ja näiden kautta voi seurata sekä menneitä että tulevia hankkeen tapahtumia. Jo hankkeen alkuvaiheessa keskeisin havainto on ollut, että nuorten omista tarpeista lähtevä pienryhmätoiminta edistää hankkeen toimintaan osallistuvien nuorten sosiaalista kuntoutumista antaen voimavaroja, energiaa ja ideoita urapoluille. Ryhmätoimintojen sisältöinä ovat olleet virkistyminen, terveys, koulutus, erilaiset retket ja seminaarit.

Hankkeen teknisenä osana toteutetaan Lapin AMK Oy:n Plab- palveluina työelämäosallisuutta parantava, osallistava ja valmennuksen osa-alueita tukeva web-järjestelmä. Järjestelmän tavoitteena on saada mobiilijärjestelmän kautta näkyviin mahdollisia pientöitä, joita ei viranomaistoiminnan tai rekrytoinnin kautta välitetä, esimerkiksi 1-2 päivän mittaisia työtehtäviä kodeissa, järjestöissä ja tapahtumissa. Mobiilialustaa on kehitelty vuoden 2016 ajan ja käyttöön se tulee vuonna 2017.

Työikäiset

Toimeentulo ja työllisyys

- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä vuosilta 2014 (sininen) ja 2015 (ruskea).

Kuvio 23. Indikaattori: toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (lähde: www.sotkanet.fi)

Sodankylän tulos vuodelta 2015 on pienempi kuin keskimäärin Lapissa ja koko maassa, mutta suurempi kuin Kittilässä ja Nurmeksessa ja sama kuin Sotkamossa.

Sairauspäivärahaa saaneiden määrä 25–64- vuotiaat /1000 vastaavanikäistä kohden oli vuonna 2014(116,3), 2015 (109,10) ja 2016 (109,40).

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä oli vuonna:

2014 /15,80,

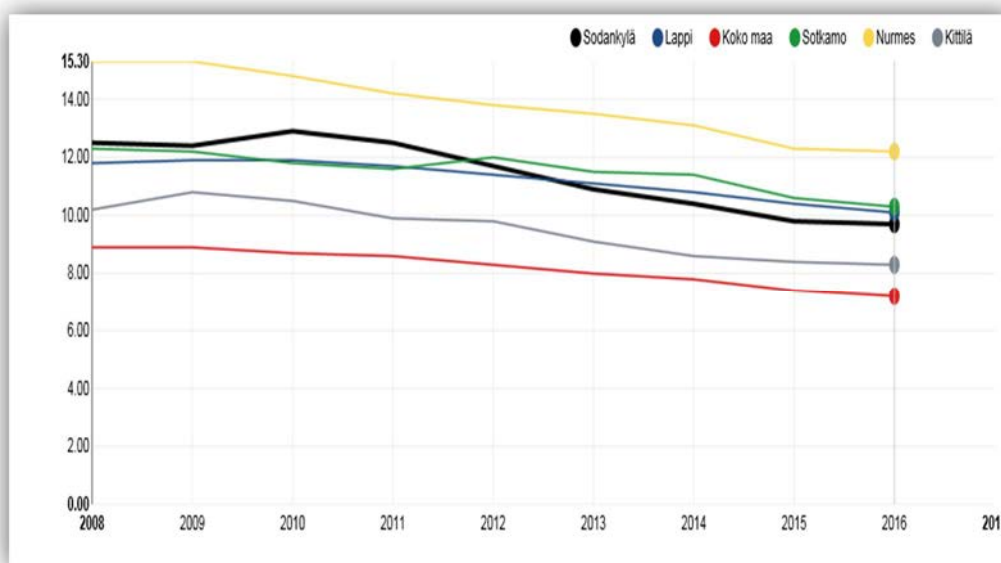
2015/17,4

2016/15,4.

Rakennetyöttömyys eli vaikeasti työllistyvien osuus 15–64 vuotiaista oli vuonna 2013 yhteensä 3,7 ja vuonna 2014 se oli 5,2 %.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 – 64- vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä.

Alla olevassa kuviossa on nähtävissä, että vuonna 2016 työkyvyttömyyseläkettä saaneita Sodankylässä oli enemmän kuin Kittilässä ja koko maassa ja vähemmän kuin Lapissa, Sotkamossa ja Nurmeksessa.

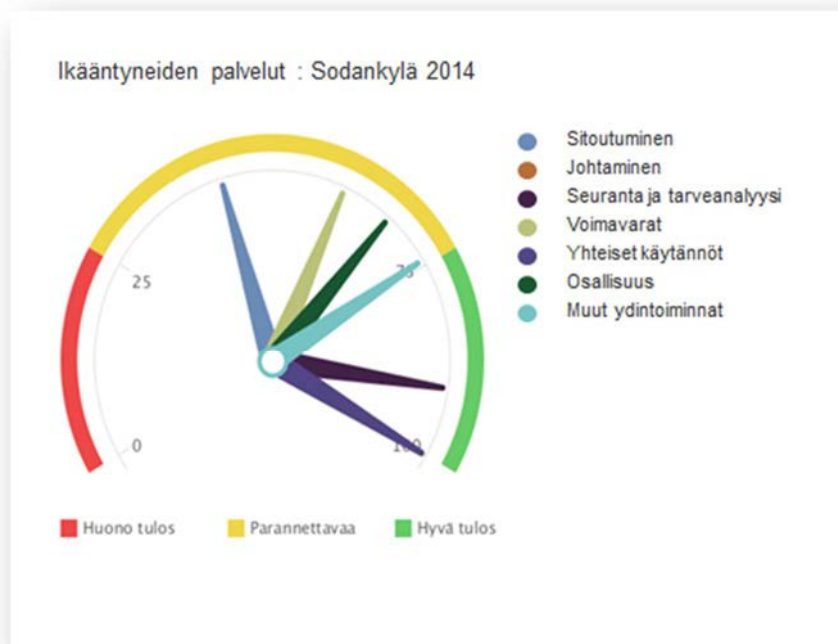
Kuvio 24. Indikaattori: työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (lähde:www.sotkanet.fi)

Työkyvyttömyyseläkkeet	2015	2016
Nurfes	12,30	12,20
Sotkamo	10,60	10,30
Lappi	10,40	10,10
Sodankylä	9,80	9,70
Kittilä	8,40	8,30
Koko maa	7,40	7,20

Ikäihmiset

Terveydenedistämisen aktiivisuutta on ikääntyneiden palveluissa mitattu vuosina 2014 ja 2017 asteikolla 0 huono tulos – 100 hyvä tulos. Terveydenedistämisen kokonaisarvo oli kumpanakin vuonna 76. Vuoden 2017 tulos on parempi kuin koko maan tulos (73). Ainoastaan voimavarat jäivät koko maan tasoa heikommaksi. Johtaminen

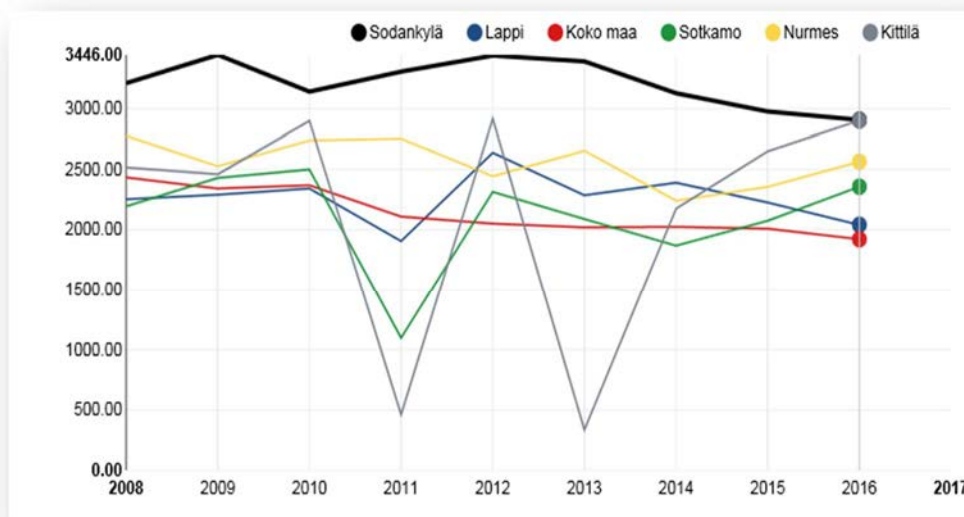
ja yhteiset käytännöt ovat arvolla 100, sitoutuminen 43, seuranta ja analyysi 91, voimavarat 60, osallisuus 67 ja muut ydintoiminnot 74.

Kuvio 25. Indikaattori: ikääntyneiden palvelut (lähde: www.sotkanet.fi) päivitetty 15.11.2017

Terveys

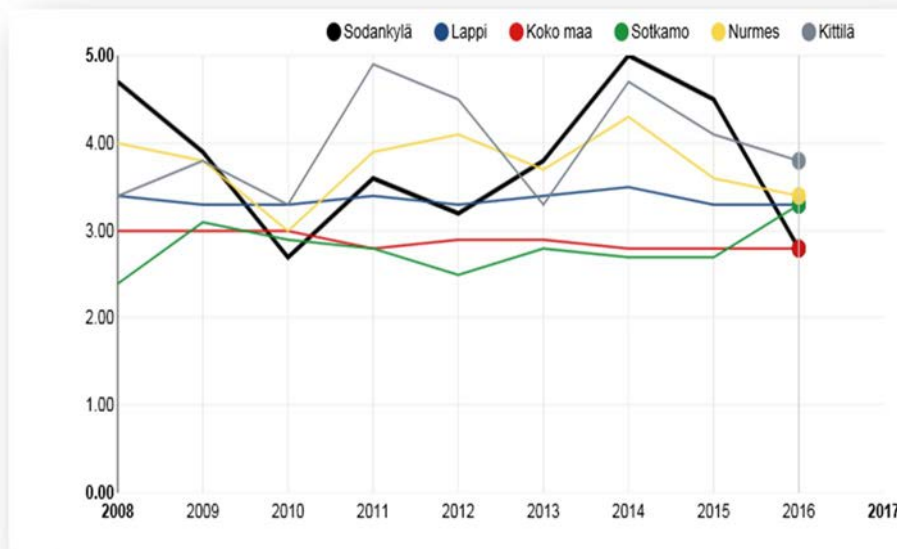
- Perusterveydenhuollon avohoidon lääkäri käynnit 65 -vuotta täyttäneillä/ 1000 vastaavanikäisistä väestöstä olivat Sodankylässä vuonna 2015 / 2977 käyntiä ja 2016 / 2907 käyntiä. Tulos on suurempi kuin kaikissa vertailukunnissa ja keskimäärin koko maassa ja Lapissa.

Kuvio 26. Indikaattori: perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä / 1 000 vastaavanikäistä (lähde: www.sotkanet.fi)

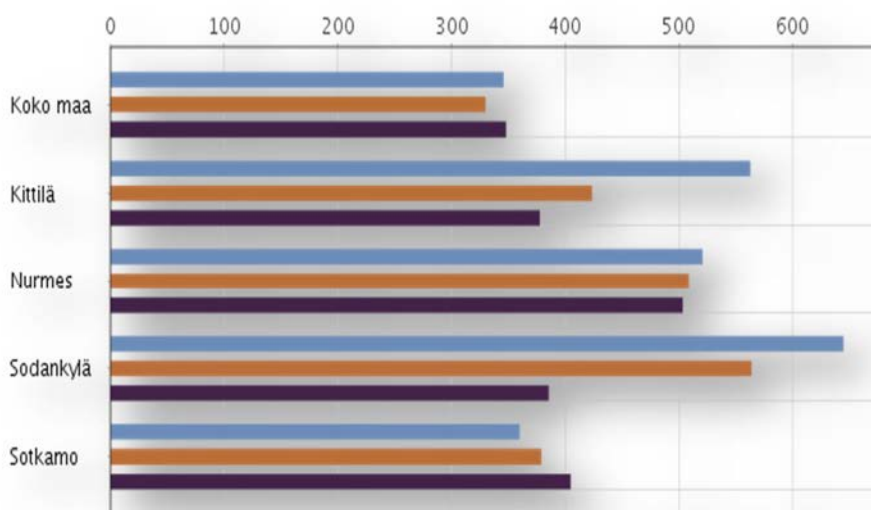
Lääkärikäynnit 2015	2016
Sodankylä	2977
Kittilä	2651
Nurmes	2357
Lappi	2227
Sotkamo	2074
Koko maa	2006
	1923

- Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen 65 vuotta täyttäneiden prosenttiosuus vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2014 / 66,1 %, 2015 / 65,2 % ja vuonna 2016/ 65,1 %. Lukumäärä on suurempi kuin keskimäärin Lapissa ja koko maassa sekä pienempi kuin verrokkikunnissa.
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 täyttäneiden osuus, % vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2015 / 4,5 ja 2016 lukumäärä oli 2,8. Lukumäärä on valtakunnallisella tasolla (2,8) ja on matalampi kuin verrokkikunnissa ja keskimäärin Lapissa.

Kuvio 27. Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 täyttäneiden osuus, % vastaavanikäisestä väestöstä (lähde: www.sotkanet.fi)

- Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, osuus vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2013 (2,4 %), 2015 (2,2 %) ja 2016 (2,2 %)
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä vuosilta 2014, 2015 ja 2016.

Kuvio 28. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä, % vastaavanikäisestä väestöstä (lähde: www.sotkanet.fi)

Sodankylän hoitojaksojen lukumäärä oli vuonna 2016 (tumman sininen) enemmän kuin keskimäärin koko maassa ja Kittilässä, mutta vähemmän kuin Nurmeksessa ja Sotkamossa.

Asuminen ja kotihoito

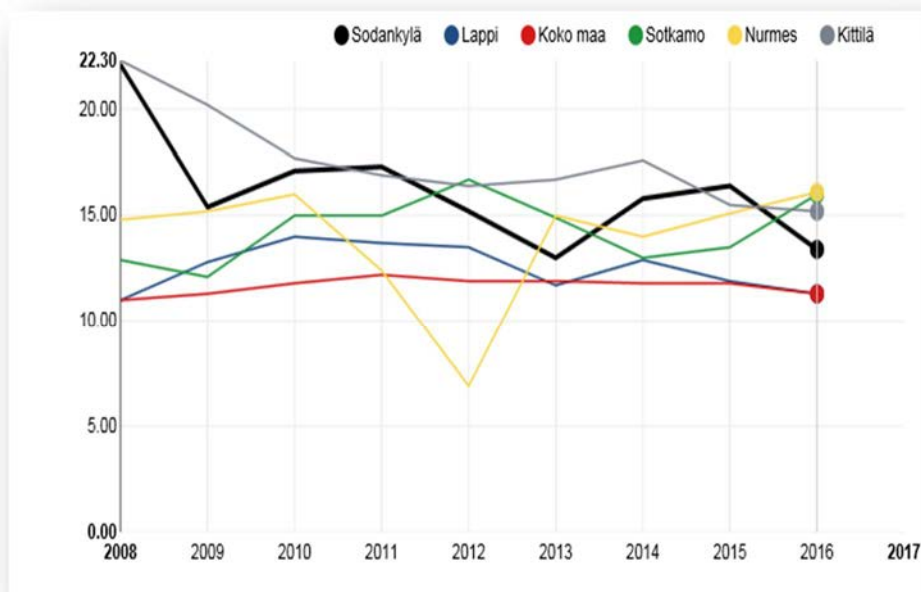
- Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus ikäluokastaan oli vuonna 2014 / 94,3 % ja vuonna 2015 / 92,5 %. Lukumäärä on suurempi kuin keskimäärin Lapissa ja koko maassa sekä suurempi kuin verrokkikunnissa.
- Yksinasuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus ikäluokastaan oli vuonna 2014 (43 %), 2015 (41,8 %) ja vuonna 2016 (42 %). Lukumäärä on pienempi kuin kaikissa vertailukohteissa.
- Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuus vastaavanikäisistä oli vuonna 2014 (5,3 %) ja 2015 (5,90 %). Lukumäärä on pienempi kuin keksimäärin koko maassa ja Lapissa sekä verrokkikunnissa.

Sodankylän vanhustenhuollon palvelut

	2015	2016
Kotihoidon asiakkaat	812	594
kotihoidon käynnit	66 910	69 924
Omaishoidettavia	133	143
Omaishoitajia	130	141
Tehostettu palveluasuminen	102	137

- Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, vastaavanikäisestä väestöstä oli vuonna 2014 / 15,80 % ja vuonna 2015 / 16,40 % ja vuonna 2016 13,40.

Kuviossa (29) on nähtävissä, että Sodankylän tulos on kääntynyt laskuun. Tulos on matalampi kuin verrokkikunnissa, mutta korkeampi kuin keskimäärin Lapissa ja koko maassa.

Kuvio 29. Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (lähde: www.sotkanet.fi)

Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet asiakkaat

	2015	2016
Koko maa	11,80	11,30
Lappi	11,90	11,30
Sodankylän	16,40	13,40
Sotkamo	13,50	16,00
Nurmes	15,10	16,10
Kittilä	15,50	15,20

Saamelainen vanhustyö

Pohjoissaamenkielistä kotipalvelua on saatavilla virka-aikana Utsjoella, Karigasniemellä, Pohjois- ja Etelä-Inarissa, Hetassa, Karesuvannossa, Vuotsossa ja Sodankylässä. Anne Remes on tutkinut vuonna 2012 muistisairauksien esiintyvyyttä saamelaisväestössä Sodankylän, Inarin ja Utsjoen alueella. Tutkimuksen tuloksena todettiin että muistisairaudet lisääntyvät saamelaisväestössä samaa tahtia kuin muussakin väestössä. Alzheimerin tauti oli muistisairauksista yleisin. (Remes 2012)

- Sodankylän asumispalveluyksiköissä (joissa on saamenkielisiä asukkaita) työskentelee pohjoissaamenkielinen lähihoitaja muutamana päivänä viikossa.
- Saamelaisten kotiseutualueella vanhustenhuollon (kotipalvelu, palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen ja laitoshoido) palveluissa hyvän hoidon ja hoivan tavoitteena on, että iäkkäiden saamelaisten oma kieli ja kulttuuri huomioidaan kaikissa hoito- ja hoivapalveluissa. Saamelaisen vanhustyön asiakas saa hyvää hoitoa ja hoivaa silloin, kun palvelut toteutetaan saamelaisten arvojen

mukaisesti ja omalla äidinkielellä. Näin asiakkaalle muodostuu tunne siitä, että hän saamenkielisenä ja saamelaisen elämäntavan eläneenä, saa elää oman kulttuurinsa mukaisesti elämänsä loppuun saakka.

- Saamelaisen vanhustyön työkalupakki sisältää ohjeita ja suosituksia saamen kielen ja kulttuurin huomioivasta hoito- ja hoivatyöstä.

http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=91&Itemid=115

Vanhusneuvosto

Vanhusneuvosto on kuntien lakisääteinen pysyvä yhteistyöelin, jonka tehtävänä on varmistaa ja huolehtia ikääntyneen väestön vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksista. Vanhusneuvosto tekee esityksiä ja aloitteita ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Kunnan perusturvalautakunta on nimennyt vanhusneuvoston jäsenet järjestöjen esityksestä. Vanhusneuvoston toimikausi on sama kuin perusturvalautakunnan. Vanhusneuvoston puheenjohtajana toimii Esa Sassali ja sihteerinä kunnan vanhustyön johtaja.

Sodankylän Vanhustenkotiyhdistys ry

Sodankylän Vanhustenkotiyhdistys ry:n hallinnoima, kolmivuotinen Kylässä hyvä – Kotona paras 2 -hanke päättyi 30.6.2017.

Hankkeen tavoitteena oli juurruttaa aikaisemmassa Kylässä hyvä – Kotona paras (2011–2013) hankkeessa luodut ikäihmisten kotona asumista tukevat toiminnot pysyviksi käytännöiksi.

Hanke pyrki luomaan läheisauttamisen, vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan verkoston ikäihmisten kotona asumisen tueksi kouluttamalla vapaaehtoistojen ja vahvistamalla ihmisten keskinäistä vapaaehtoisuuteen perustuvaa auttamiskulttuuria. Lisäksi hankkeessa pyrittiin madaltamaan kynnystä ikäihmisille soveltuvan tietotekniikan käyttämiseen sekä saamaan ikäihmiset ymmärtämään oman terveyden ja hyvinvoinnin ylläpysymisen tärkeyden ja sen mitä se itseltä vaatii.

Hanke oli jaettu kolmeen kokonaisuuteen 1.) palvelujen saatavuuden paraneminen, 2.) teknologian hyödyntäminen palvelutuotannossa 3.) ennalta ehkäisyyn ja omatoimisen liikkumisen tukeminen.

Ihmisten keskinäistä, vapaaehtoisuuteen perustuvaa auttamiskulttuuria ja palvelujen saatavuutta kyliin työstettiin hankkeessa tekemällä Lähipalvelua kylältä -oppaat. Pilottikyliä kyläierroksella kyläläisille tehdyssä kyselyssä kysyttiin ensin; Mitä palvelua tarvitset, jotta voisit asua omassa kodissasi mahdollisimman pitkään? Toisella kyläierroksella etsittiin kylästä tekijät näihin palvelutarpeisiin. Lähipalvelua kylältä -oppaat tehtiin kaikkiin pilottikyliin, Kelujärvi / Puolakkavaara, Kierinki, Syväjärvi, Torvinen, Vuotso ja matkalla mukaan tulleeseen Unarin-Luusuaan. Oppaat jaettiin kyläkymppien avustuksella kaikille kyläläisille ja kesäasukkaille.

Palvelutarvekartoitukset tehtiin edellä mainittujen kylien lisäksi vielä Seipäjärvellä ja Raudanjoella, joissa kummassakin alkoi kyläläisten toiveesta säännöllisesti toimiva kuntoileva porinapiiri- toiminta. Hankkeessa koulutettiin sivukyliin liikunnan vertaisvetureita aktivoimaan oman kylän asukkaita liikunnalliseen elämäntapaan ja kuntoilemaan porinapiirissä.

Palvelujen siirrettyä sivukylistä kuntakeskuksiin, järjesti Kylässä hyvä – Kotona paras 2 -hanke kyläyhdistysten kanssa yhteistyössä Sodankylän ensimmäiset hyvinvointipäivät sivukyliin v. 2015. Hyvinvointipäiviä järjestettiin Unarin-Luusuassa, Sassalissa, Kelujärvellä, Rajalassa ja Vuotsossa. Päivien järjestämisestä tehtiin Tee näin - käsikirja helpottamaan kylien omatoimista hyvinvointipäivien järjestämistä. Sassalin kylä otti hyvinvointipäivistä kopin järjestämällä seuraavana vuonna omatoimisesti päivät Sassalissa. Sen seurauksena ja siihen liittyvän talkoohengen syttymisen myötä, Sassalin kylä sai Vuoden Kylä- tittelin v. 2016.

Teknologia ikäihmisen arjessa

Hankkeessa saadut kokemukset ikäihmisten digitaalisten laitteiden ja sähköisten palvelujen käyttämisestä on huolestuttavat.

Hankkeessa on välitetty tietoiskuja ja viihdeohjelmaa kuvapuhelinvälitteisesti sivukyliin, lahjoitettu kannettavat tietokoneet, monitoimitulostimet ja viivakoodilukijat pilottikyliin, joihin koulutettiin myös tietokonevertaisohjaajat avustamaan kyläläisiä tietokoneen käytössä. Ikäihmisiä on kurssitettu:

- kännykän ABC kurseilla
- tietokoneen käytön alkeiskurseilla
- Tablet - tietokoneenkäytön kurseilla
- ohjattu kaksi kertaa viikossa kahden vuoden ajan ikäihmisiä käyttämään Virtu- palvelupäätettä ja siellä olevien omaterveydenhoitomittareiden käyttöä
- neuvottu ja avustettu Hannuksenkartanon ITTE- pisteellä edunvalvontavaltuutusasiakirjojen täyttämistä
- opastettu kaksi kertaa viikossa digilaitteiden ja kodin teknisten laitteiden käyttöä Järjestökeskuksen tiloissa.
-

Ikäihmiset tarvitsevat tietokoneen, jopa peruskännykän, käytön perusteista alkavaa opetusta edelleen.

Hankkeessa tehtiin kysely tietokoneen ja sähköisten palvelujen käytöstä. Jopa 60 - 64 vuotiaat kokivat mm., että sähköiset palvelut ovat monimutkaisia, käyttöön vaikuttaa osaamisen puute ja vielä enemmän käyttöön vaikuttaa tukihenkilön puute. Samat osiot 65 – 69 vuotiaissa olivat selkeästi vielä suuremmassa ”roolissa”.

Kyselyn ja Järjestökeskuksella pidettyjen opastusten jälkeen voidaan päätellä, että Sodankylään tarvitaan digitukihenkilö, jos halutaan että ikäihmiset eivät putoa tietoyhteiskunnasta.

Ennaltaehkäisy

Kylässä hyvä – Kotona paras 2 -hankkeessa liikunta, omaehtoiseen terveydestä huolehtimiseen motivointi ja innostaminen sekä Seniorikuntosalin toiminnan kehittäminen olivat näkyvässä roolissa toimintavuosina. Vanhustenkotiyhdistys ry on hankkinut Hannuksenkartanon seniorikuntosalille kuntosalilaitteita useissa Ray:n rahoittamissa hankkeissa vuosina 2001 – 2016 ja hallinnoinut salin käyttöä. Seniorikuntosalilla vuoroja on ainoastaan eläkeläisille, potilas- ja eläkeläisjärjestöille sekä vanhustyön henkilökunnalle. Ei monessakaan Suomen kunnassa ole pystytty antamaan ikäihmisten käyttöön maksutonta kuntosalia. Käyntikertoja kuntosalilla on yli 5000/ vuosi.

Hankkeessa on koulutettu systemaattisesti Sodankylään yli 50 liikunnan vertaisveturia arjen aktivointiin, innostamaan vähän liikuntaa harrastavia kanssaihmiä liikunnalliseen elämäntapaan sekä avustamaan ryhmien ohjaamisessa ja liikuntatapahtumien järjestämisessä. Kuntosalilla liikunnan vertaisveturit toimivat ohjaajina useassa (10) ryhmässä ja sivukylillä, kylätaloille lahjoituksina saatuja kuntoiluvälineitä apuna käyttäen, ohjaavat

kyläläisiä kuntoileva porinapiiri-toiminnassa. Hankkeessa on luotu uusien liikunnan vertaisvetureiden systemaattinen koulutusjärjestelmä ja koulutettujen täydennyskoulutus juurrutettiin kunnan liikuntatoimen alaisuuteen. Hankkeeseen palkattiin kunnan liikunnanohjaaja kolmen kuukauden ajaksi viemään käytäntöön hankkeen toimintoja. Seniorikuntosalin välineistö ja hallinnointi siirtyi myös kunnan alaisuuteen. Virallisen sopimuksen seniorikuntosalin välineistön siirrosta kunnan hallintaan 1.1.2017 alkaen, allekirjoittivat Sodankylän Vanhustenkotiyhdistys ry:n puheenjohtaja ja kunnanjohtaja.

Lapin muistiyhdistys

Lapin Muisityhdistys ry (perustettu 1988) toimii koko Lapin alueella muistiperheiden asialla. Yhdistys tuottaa mm. Muistibarometrin Lapin alueelta noin kolmen vuoden välein. Lapin Muistibarometrin 2017 aineisto (n 221) koottiin vuosien 2016–2017 vaihteessa. Suurin osa vastaajista oli muistisairauteen sairastuneita ihmisiä sekä heidän lähi-ihmisiä (55 % vastaajista). Vastaajia oli kaikista Lapin 21 kunnasta. Sodankylästä vastaajia oli 23 henkilöä (10 %).

Sodankylän vastaajat arvioivat kunnan hoivatyön tason pääasiassa hyväksi (60 %), samoin hoivatyön saatavuuden (72 %). Kuntoutuksen taso arvioitiin puolestaan tyydyttäväksi (50 %), samoin saatavuus (53 %). Kiireisimmiksi kehittämiskohteiksi kunnassaan sodankyläläiset nimesivät muun muassa kotikuntoutuksen kehittämisen, muistikoordinaattoritoiminnan mahdollistamisen sekä omaishoitajien terveystarkastukset. Muistibarometrin mukaan muistisairauteen sairastuneiden ihmisten ja heidän lähi-ihmistensä kuntoutuksen palvelujen kehittämistarve on ilmeinen. Palveluohjausta, tiedon jakamista sekä tiedottamista tulee myös edelleen kehittää. Sodankylän alueen vastaukset noudattavat samaa linjaa koko alueen vastausten kanssa.

Sodankylään perustettiin 4.2.2016 Lapin Muistiyhdistyksen alaosasto, jonka toimesta järjestettiin Muisti-iltoja v. 2016 aikana yhteensä 6 kertaa, joissa osallistujia oli 2-23 / kerta. Lisäksi alaosaston väki osallistui Järjestötorille Kitisen kylätalolla. Aktiivisina yhteistyötahoina alaosaston kanssa ovat toimineet kunnan vanhustyö ja muistineuvola. Sodankylässä toimii yhdistyksen 6 muistivapaaehtoista, jotka tukevat kunnan muistiperheiden hyvinvointia. Uusi muistivapaaehtoistyön kurssi on järjestetty syksyllä 2017. Sodankyläläinen Juha Lehtinen on toiminut muistiaktiivina valtakunnallisessa, Muistiliiton koordinoimassa muistiaktiivit – verkostossa.

2. Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

2.1 Hyvinvointikertomuksen 2017 toteuma

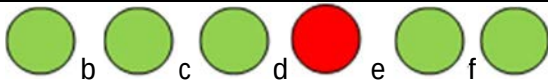
Sodankylän kunnan Hyvinvointikertomukseen 2017–2020 linjattiin kolme painopistettä tavoitteineen. Tähän lukuun on koottu arviointi toimenpiteiden toteutumisesta. Yhteenvetona voidaan todeta, että suurin osa tavoitteista on toteutuksessa ja osa niistä on toteutunut. Toteutumattomat tavoitteet on siirretty vuoden 2018 hyvinvointisuunnitelmaan. Toteuman arviointiin ovat osallistuneet johtoryhmä ja kunnanvaltuusto sekä vastuualueiden ja sidosryhmien edustajat hyvinvointityöpajoissa. Toteumat on kuvattu väreillä: vihreä on tehty, keltainen on työn alla ja punainen on tekemättä.

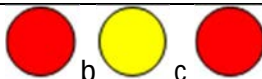
TURVALLINEN ARKI JA YMPÄRISTÖ

1.

- 1) Turvataitojen ja -tiedon vahvistaminen
- 2) Yhteisöllisyys ja verkostoituminen
- 3) Turvallisuutta tukevat peruspalvelut
- 4) Ennalta ehkäisevän työn tehostaminen
- 5) Lasten- ja lapsiperheiden palveluiden kehittäminen

1.1 TOIMENPIDE	Turvataitojen ja – tietojen vahvistaminen a) Turvallisuusteemapäivät / -illat taajamassa ja sivukylillä b) sodankyla.fi – verkkosivut / turvallisuus
VASTUUTAHO (T)	Kaikki toimialat, liikenneturvallisuustyöryhmä
ARVIOINTIMITTARI	Teemapäivien/- iltojen lukumäärä, osallistujien lukumäärä Turvallisuussivu sodankyla.fi - verkkosivuilla
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Turvallisuusteemapäivät Liikennetyöryhmän kokous oli 11.10.2017 ja asialistalla oli teemapäivät. Päätettiin järjestää turvallisuuspäivä vuoden 2018 aikana. b) sodankyla.fi – verkkosivut Hyvinvointi- ja turvallisuus – sivut ovat valmiit alkuvuodesta 2018.
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a) b)

1.2 TOIMENPIDE	Yhteisöllisyys ja verkostoituminen Nuorisotyön tehostaminen
VASTUUTAHO (T)	Sivistys- ja perusturvapalvelut
ARVIOINTIMITTARI	Nuorisotyöttömyys, syrjäytyminen, lastensuojeluilmoitukset, asiakkuudet, kouluterveyskyselyt, turvallisuusindeksi
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Kohtaamispaikat Nuorisotilat Jäämerentielle (entinen metsähaalituksen tilat) b) Etsivä nuorisotyö c) Syrjäytymisen ehkäisy d) Kiusaamisen ehkäisy e) Ehkäisevän päihdetyön kampanjat Älä välitä -kampanja koulujen päättäjäisten aikaan. Mull on paha olla - nuoret puheeksi ilta pidetty 25.9.2017. Arviolta 140–150 osallistujaa. f) Kunta on liittynyt syrjinnästä vapaa- alueeseen
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	 a b c d e f

1.3 TOIMENPIDE	Turvallisuutta tukevat peruspalvelut Puheeksiottokäytäntöjen tehostaminen
VASTUUTAHO (T)	Perusturva- ja sivistyspalvelut
ARVIOINTIMITTARI	Puheeksiottojen määrä, kouluterveyskyselyt, lastensuojeluilmoitukset, poliisin tilastot
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Lapset puheeksi – toimintamalli b) Päihteiden käytön puheeksiotto Puheeksi otto- koulutus siirrettiin vuodelle 2018. c) Lähisuhde- ja perheväkivalta
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	 a b c

1.4 TOIMENPIDE	Ennaltaehkäisevän työn tehostaminen a) Raskauden keskeytysten vähentäminen b) Ehkäisevän päihdetyön kehittäminen c) Kriisityön kehittäminen d) Turvateknologian käyttöönoton tehostaminen
VASTUUTAHO (T)	Kaikki toimialat, päihdetyöryhmä, Tähtikuitu Oy
ARVIOINTIMITTARI	Raskauden keskeytykset, päihdeasennekyselyn tulokset, alkoholilupamäärät, alkoholikulutustilastot, poliisin tilastot, lastensuojeluilmoitukset, tiedotustilaisuudet, tapaamiset, laajakaistaliittymät
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Tiedottaminen ja ohjaus. Indikaattoritulos käsittää 15-60v naisia. Paikallisen tiedon mukaan Sodankylän raskaudenkeskeytykset ovat koskeneet keski-ikäisiä naisia. b) Pakka-hankeen hyvät käytänteet / Päihdeasennekysely 2017 on toteutunut. Koulujen päättäjäisten aikainen älä välitä – kampanja c) Kriisityöryhmän perustaminen Sosiaalipäivystys 24/7 vastaa ensi tilanteessa äkillisen psykososiaalisen tuen tarpeeseen ja organisoi toimintaa. Normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa osa ihmisistä tarvitsee henkistä tukea ja hoitoa. Mielenterveystoimiston vastaava sairaanhoitaja ja perheneuvolan sosiaalityöntekijä järjestävät normaaliolojen häiriötilanteissa virka-aikana psykososiaalisen tuen ryhmiä. Poikkeusoloissa ja erityisen vaativissa tilanteissa tehdään yhteistyötä Lapin sairaanhoitopiirin, seurakunnan ja SPR:n kanssa. Normaaliajan uhkatilanteita ovat mm. väkivaltatilanteet, äkilliset kuolemat, katoamiset ja viranomaisiin kohdistuva uhka työtilanteessa. Kriisikeskus perustetaan erityistilanteissa,

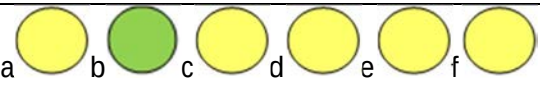
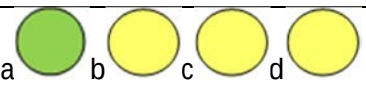
	jossa traumaattinen kriisi koskee laajempaa osaa ihmisiä esim. suuronnettomuudet, äkilliset kuolemat tai väkivaltatilanteet. Kriisikeskus voidaan perustaa tilanteen mukaan tarkoituksenmukaisiin tiloihin esim. kouluun, liikuntahalliin, Järjestökeskus Kitisen tiloihin. d) Apuvälineet / laajakaistaliittymät ja niiden hyödyntäminen e) Sähköiset palvelut ODA- hankkeen toimintamallit f) Yksin työskentelevien työturvallisuuden parantaminen. Kotihoidossa on käytössä mobiiliohjaus – järjestelmä. g) Koulutuspaketit (väkivalta, esimiestyön kehittäminen, muutosjohtaminen) Työn tähdet - hankkeen pilottiryhmän esimieskoulutukset ovat toteutuneet. Kaikille esimiehille koulutukset alkavat tammikuussa 2018.
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a b c d e f g

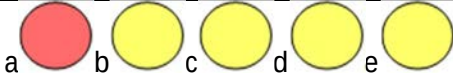
1.5 TOIMENPIDE	Lapsi- ja lapsiperheiden palvelujen kehittäminen a) Kootaan palvelumatriisi lasten- ja lapsiperheiden palveluista b) Järjestökysely
VASTUUTAHO (T)	Kaikki toimialat, hyvinvointi- ja turvallisuus forum, hyvinvointikoordinaattori
ARVIOINTIMITTARI	Palveluprosessikuvaukset, palvelumatriisi, opasta ja ohjaa - kortit
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Palvelumatriisi on koottu Opasta ja ohjaa - kortteja ei ole tehty. b) Järjestökysely toteutetaan LAPE- hankkeen ja Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistyksen kanssa yhteistyössä marraskuussa 2017.
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a b

VIIHTYISÄ YMPÄRISTÖ

2.

1. Vapaa-aikapalveluiden kehittäminen
2. Asuminen
3. Ympäristö

2.1 TOIMENPIDE	Tiedottaminen, viestittäminen ja opastus,
VASTUUTAHO (T)	Kaikki toimialat
ARVIOINTIMITTARI	Karttapohjainen (Harava) kysely, sodankyla.fi – käyttäjämäärät, opasteiden määrä, valaistussuunnitelma, revontulihälytys
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) vinkkipankki (osallistuva sodankylä- hanke) b) Opasteet (uusittu Luosto, kirkonkylä) c) olemassa olevat vapaa-aikapalvelut (tiedotusta lisätty) d) Informatiivinen videomainos (hanke suunnitteilla, jossa näyttötauluja taajamaan) e) Lähiliikunta- ja leikkipaikat (opasteita on parannettu) f) revontulien katselu
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	
2.2 TOIMENPIDE	Leikkipuistot
VASTUUTAHO (T)	Tekniset palvelut
ARVIOINTIMITTARI	Karttapohjainen kysely
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) kartoitus (kuntokartoitus tehty 2016) b) Ylläpitokartoitus, korjaus ja täydentäminen (vuosittain) c) opastus kartoille (leikkipuistot kartoitettu ja Opas palveluun lisätty) d) yhteistyö varhaiskasvatuksen, seurakunnan ja järjestöjen kanssa (huomioitu perhepäivähoidon tarpeita)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	

2.3 TOIMENPIDE	Virkistysreitit
VASTUUTAHO (T)	Tekniset palvelut
ARVIOINTIMITTARI	Toteutuneet ali- ja ylikulut, hankittujen laitteiden määrä, kuntoluokka
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Ylikulkusillat b) Alikulkusillat (suunnittelu on käynnistetty Kemijärventien alle, rantareitillä) c) Kuntoilulaitteiden hankkiminen (AKK laitteiden hankinta on suunnitteilla) d) Kävelyreittien kehittäminen (suunnittelu on käynnistetty taajaman ympärysreitille sekä rantareittien jatko) e) Latupohja yhdysreitti AKK- koulu- varuskunnan valaistu latu (suunnittelu käynnistetty)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	

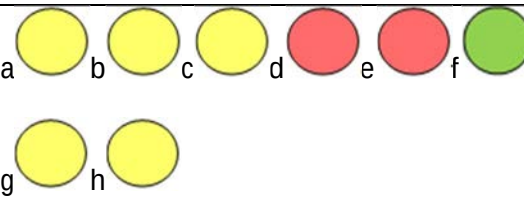
2.4 TOIMENPIDE	Palstaviljely
VASTUUTAHO (T)	Tekniset palvelut / yhteistyö 4 H-yhdistyksen kanssa
ARVIOINTIMITTARI	Toiminnan käynnistyminen
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	suunnittelu on käynnistetty 2016 (toiminta alkanut kesällä 2017, 4H-yhdistys)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	

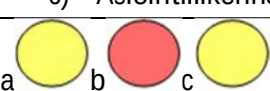
2.5 TOIMENPIDE	Kohtaamispuisto
VASTUUTAHO (T)	Tekniset - ja sivistyspalvelut
ARVIOINTIMITTARI	Tilojen käyttöaste ja käyttäjät, karttapohjainen kysely
KESKEISET RAPORTOITAVAT	a) Kitisenrannan alue (kulttuuritilojen kehittäminen)

TAPAHTUMAT	b) Liikuntakeskus (heittopaikkojen raivaus ja muu valmistelutyö on käynnistetty) c) Uuden torin alue (yleissuunnitelma on valmistunut)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a b c

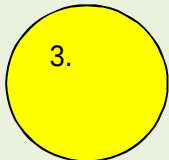
2.6 TOIMENPIDE	Tulevaisuuden kulttuuri- ja liikuntatilat
VASTUUTAHO (T)	Tekniset - ja sivistyspalvelut
ARVIOINTIMITTARI	Käyttäjäkyselyt, käytännön toteutus
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Jäähalli (työ on käynnistetty) b) Keilahalli c) uimahalli d) kotiseutuarkiston ja Alariesto gallerian kehittäminen (suunnitelmat kehittämisestä, vaatii resursointia)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a b c d

2.7 TOIMENPIDE	Viihtyisät tontit
VASTUUTAHO (T)	Tekniset palvelut
ARVIOINTIMITTARI	
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) pyörätiet (eteläpää, hyvinvointikeskus) b) valaistus (eteläpää, hyvinvointikeskus ja Kuusikkokumpu + muita pieniä kohteita taajamassa) c) palvelut läheisyydessä d) markkinointi e) sivukylien tontit f) vuoden kylän valinta ja kyläsuunnitelmat (Sassalin veneenlaskupaikka ja uimaranta) g) Jäämerentie, viherrakentaminen, tervetuloa Sodankylään – mainokset (hoidettujen nurmialueiden lisääminen on suunnittelussa, Jäämerentien reunakivet uusittu) h) monipuolinen toiminta- ja asumismuodot,

	hyvät liikepaikkojen sijainnit, pysähtymispaikka, pieniä asuntoja (strategisesti tärkeiden liikepaikkojen suunnittelu)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	 a b c d e f g h

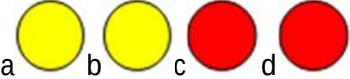
2.8 TOIMENPIDE	Liikenneyhteydet
VASTUUTAHO (T)	Sivistys palvelut
ARVIOINTIMITTARI	Toteutuneet toiminnot
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Sivukylät b) Kimppakyydit c) Asiointiliikenne
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	 a b c

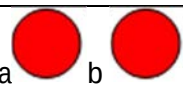
3. OSALLISTUVA YHTEISÖ

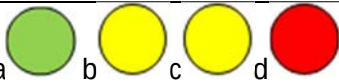
- 1) Yhteisö kasvattaa / tukee
- 2) Järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistyön kehittäminen
- 3) Yritysyhteistyön kehittäminen
- 4) Yksilön osallistumismahdollisuudet ja omasta hyvinvoinnista vastaamisen mahdollisuudet paranevat

3.1 TOIMENPIDE	Yhteisö kasvattaa ja tukee a) Turvallisen koulu- ja päiväkotimatkan varmistaminen lapsille ja nuorille b) Kaatumisten vähentäminen
VASTUUTAHO (T)	Liikenneturvallisuus työryhmä, sivistyspalvelut, tekniset palvelut, vanhustyö, kunnan järjestöyhdyskunta

ARVIOINTIMITTARI	karttapohjainen kysely, toteutuneiden tapahtumien määrä, Sotkanet.fi – tapaturmien määrän kehitys, liikenneturvan tilastot
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Liikenneturvallisuuden teemapäivät Liikennetyöryhmän kokous oli 11.10.2017. Asialistalla on teemapäivien järjestäminen 2018. b) Päiväkotien ja peruskoulujen turvallisuuspäivät: lasten ja vanhempien kokemukset matkan vaaroista. c) Vapaaehtoiset, järjestöt ja kummioppilaat mukaan alkusyksyn koulumatkoille d) Ikäihmisille liukuesteet kenkiin: yhteisvastuullinen keräys, johon voi osallistua koko yhteisö (järjestöt, yksityiset, yritykset, kunta)
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	

3.2 TOIMENPIDE	Sukupolven välinen kohtaaminen
VASTUUTAHO (T)	vanhuspalvelut, sivistyspalvelut, järjestöt
ARVIOINTIMITTARI	Toteutuneet tapahtumat
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Päiväkotiryhmien ja ikääntyneiden sopimuksellinen yhteistyö (esimiehet voivat sopia vierailuista) b) Kummipappa ja – mummotoiminta päiväkoteihin ja kouluihin
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	

3.3 TOIMENPIDE	Järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistoiminnan kehittäminen
VASTUUTAHO (T)	Hallinto- ja kehittämispalvelut, kunnan järjestöyhdyshenkilö, Järjestökeskus Kitinen ry

ARVIOINTIMITTARI	Sopimusten määrä, toteutuneet sivustomuutokset, kävijämäärät sodankyla.fi - verkkosivuilla
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Järjestöjen ja kunnan väliset yhteistyösopimukset - Yhteistyöehdotus hyväksyttiin kunnanhallituksessa 3.10.2017. b) Järjestötoiminnasta tiedottaminen; sodankyla.fi – verkkopalvelun kehittäminen yhteistyössä lappilaiset.fi, järjestökeskus Kitinen ry:n ja ODA- hankkeen kanssa. Verkkopalvelun kehittäminen on käynnissä Järjestökeskus Kitisellä /vapaaehtoistoiminnan ja vertaistuen välityspalvelu. c) Vapaaehtoistyön valinnaiskurssi lukiolaisille ja ammattikoululaisille – ikäihmisten palvelutaloihin (järjestöt mukaan) - Ammattiopistolla kurssi on pidetty. Lukiolla pidetään halukkuuden mukaan. - Punainen risti ja eläkeläisjärjestöt toimivat ikääntyneiden palvelutaloissa. d) harrastejärjestöt esimerkiksi: tanssi ja kuorot harjoittelemaan vanhusten palveluasumisyksiköihin
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	 a b c d

3.4 TOIMENPIDE	Yritysyhteistyön kehittäminen
VASTUUTAHO (T)	Kaikki toimialat, hallinto- ja kehittämispalvelut
ARVIOINTIMITTARI	Toteutuneet tilamuutokset, yhteistyössä toteutetut palvelut, toteutuneet sivustomuutokset
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Kunnanviraston kehittäminen yhteiseksi kohtaamispaikaksi ja toimitilojen vuokraaminen yrityksille kunnanviraston tiloja on suunniteltu monikäyttöisemmäksi b) Palvelujen kehittäminen yhteistyössä yrittäjien kanssa; esim. kirjastoautoon sijoitettavat terveystalvelut,

	ruokakuljetukset yms. sivukylille c) sodankyla.fi – ja visitsodankyla.fi – verkkopalvelujen kehittäminen yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a b c

3.5 TOIMENPIDE	Yksilön osallistumismahdollisuudet ja omasta hyvinvoinnista vastaamisen mahdollisuudet paranevat
VASTUUTAHO (T)	ODA- hanketoimijat, kaikki toimialat
ARVIOINTIMITTARI	Käyttöön otettujen sähköistenpalvelujen määrä + käyttäjämäärät
KESKEISET RAPORTOITAVAT TAPAHTUMAT	a) Sähköisten hyvinvointipalvelujen kehittäminen – hyvinvointitarkastukset, -arvio, oirearvio, hyvinvoinnin valmennus ja hyvinvointisuunnitelma b) (sähköisten) palvelujen kehittäminen sivukyliin: kirjastoauton kehittäminen hyvinvointi- / palveluautoksi, kirjastoautoon omahoitopiste, yrittäjien tuottamat palvelut (apteekki, ruokakaupat, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset mukaan reitille
ARVIO TOTEUMASTA 31.12.2017	a) Toteutunut osittain, koska sovelluskehitys on kesken, oirearvioita testattu sähköisesti, hyvinvoinninarvioita manuaalisesti. Uusia sähköisiä sovelluksia otetaan käyttöön sitä mukaan kuin ne ovat läpäisseet käyttöttestauksen. On tiedotettu sähköisistä palveluista sekä ammattilaisia, että kansalaisia. b) Suunnitteluvaiheessa ja toteutuu sitä mukaa kun sähköiset sovellukset saadaan täysimittaisina käyttöön.
	a b

2.2 Tarkastuslautakunnan arvio Hyvinvointitavoitteiden toteutumasta vuodelta 2017

Tarkastuslautakunta arvioi Hyvinvointikertomuksen 2017 tavoitteiden toteutumista kunnan tilinpäätöksen 2017 yhteydessä keväällä 2018.

2.3 Hyvinvointikertomuksen yhteydessä seurattavaksi linjattujen valtakunnallisten kärkihankkeiden toteutumista

ODA OMAT DIGITAALISET HYVINVOINTIPALVELUT (ODA- hanke)

Sodankylän kuntapilotti: Minäkö läheishoitaja?

- STM kärkihankkeiden tavoitteena on kotona pärjääminen mahdollisimman pitkään.
- ODA eli omat digiajan hyvinvointipalvelut on yksi kärkihankkeista, jossa Sodankylä on mukana ainoana Lapin läänistä.
 - o Kehittämiskohteeksi valittiin omaishoitajuuteen liittyvä prosessi niin, että ihmiset pärjäävät kotona pitempään: Omaistaan hoitavan oma kokemus arjen kuormittavuudessa on ratkaiseva kotona jaksamiselle.
- Omaishoitajille toteutetun alkuhaastattelujen perusteella havaittiin, että suurin ongelma on aika ennen virallista omaishoitajuutta.
- Omaishoidon laki muuttui 1.7.2016 ja se asetti uusia velvoitteita kunnille. Nykyisin myös ilman omaishoidonsopimusta olevat henkilöt ovat oikeutettuja lakisääteisiin vapaisiin.

Laadulliset, että määrälliset tavoitteet:

- läheishoitajat tunnistetaan 100 % vuoden sisällä hoitosuhteen alkamisesta.
- läheishoitajat saavat tarpeensa mukaisen tuen ja ohjauksen ja jaksavat huolehtia omaisestaan loppuun asti.
- lisäpalvelujen määrä pysyy samana.
- hyvinvointitarkastus vuosittain.
- taukopirtin käyttö kaksinkertaistuu, lomahoitojaksot lisääntyvät.
- rakennettu malli takaa oikeudenmukaiset ja tasavertaiset palvelut omais- ja läheishoitajille.

Toteutus:

- Hankkeessa omaishoitajuus on jaettu kahteen ryhmään: omaishoitajiin ja ilman sopimusta oleviin läheishoitajiin.
- Kehitettiin sähköinen ”älykäs” kysely, joka segmentoi läheishoitajat kolmeen eri ryhmään hoidon kuormittavuuden perusteella. Kysely on käytettävissä 24/7
- Kyselyn perusteella läheishoitaja ohjautuu automaattisesti oikean tuen piiriin.
 - o vihreä/keltainen/punainen – ryhmä ja kullekin ryhmälle kuuluva tuki
- Omais- ja läheishoitaja löytää nyt itse sähköisen kyselyn avulla hänelle sopivimmat tuet oikeaan aikaan (esim. järjestötoiminnot, sopeutumisvalmennus, vertaistuki tai ohjautuminen suoraan oikealle

ammattilaiselle). Sähköisen ohjauksen ansiosta ammattilaisille jää enemmän aikaa vaativimpiin asiakasasioihin.

Toteutetut prosessimuutokset ja tulokset

- Läheishoitajien tunnistamiseksi on tiedotettu sote- ammattilaisia ja pidetty toiminnallisia työpajoja sote- organisaatioissa.
- Kehitetty läheishoitaja-kysely, joka segmentoi läheishoitajat 3. segmenttiin tuen tarpeen perusteella.
- Kyselyä on toteutettu sote- organisaatioissa ja tavoitettu n. 50 läheishoitajaa, joista on haastateltu 32 henkilöä 1-11/2017.
- Moniammatillista yhteistyötä on tiivistetty ja sen myötä asiakas saanut kokonaisvaltaista palvelua tarvitsemaansa apuun.
- Asiakasprosessi on selkeytynyt ja ajallisesti lyhentynyt. Nykyisin samalla käynnillä hoidetaan useampaa ongelmaa tai mittausta: RR, verensokeri, muistitesti sekä voidaan tarvittaessa ottaa yhteys palvelunohjaajaan, joka tekee tarvittaessa asiakassuunnitelman (HOPASU).
- Ammattilaisten päällekkäisen työn ja työn hukan purkua on jatkettu. On aloitettu terveyskeskuksen ammattilaisten kanssa toiminnalliset muutostyöpajat touko- ja elokuussa. Työpajoja laajennetaan vuodeosastolle, sosiaalitoimeen ja vanhuspalveluihin.
- Kehittäjäasiakkaita on rekrytoitu.
- Kehittäjäasiakkaita on haasteltu.

Muu toteutuma:

- suunniteltu maakunnallinen Hyvinvointipäivä 27.4.2017. Lapin digiaika – seminaari pidettiin 27.4.2017 Sodankylässä.
- osallistuttu kansalliseen työskentelyyn (koordinaatio ja ohjaus)
- osallistuttu kansalliseen ohjausryhmä-, koordinaatio- ja projektipäällikkötyöskentelyyn.
- projektikoordinaattori on osallistunut säännöllisesti palvelumuotoiluun.
- viestinnässä on osallistuttu kansalliseen työhön (mm. koordinaatioryhmässä käsitelty viestintäsuunnitelma, nimikampanja, blogi).
- edistetty yhteistyötä Toimiva kotihoito – hankkeen kanssa.
- osallistuttu Lapin Sote- savottaan.
- pidetty useita sisäisiä infotilaisuuksia.
- kuntalaisia informoitu paikallislehden kautta kahdesti.
- Sodankylästä on osallistuttu teknisen ryhmän työskentelyyn (Solinum ja LSHP).
- osallistuttu 31.8.2016 alkaneeseen valmennukseen eri kehittäjätiimikokoonpanolla

I&O- kärkihanke (2016–2018)

Hankkeessa kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisten omaishoitoa. Tavoitteena on kehittää iäkkäiden sekä omais- ja perhehoitajien palveluja nykyistä yhdenvertaisemmiksi ja paremmin koordinoituiksi. Palveluja uudistetaan kahdeksassa eri kokeiluhankkeessa, jotka ovat suuria maakunnallisia

kokonaisuuksia. Jokaiseen kokeiluhankkeeseen osallistuu useita eri toimijoita, muun muassa kuntia ja järjestöjä. I&O- kärkihankkeen alueellisia avainhenkilöitä ovat maakunnissa toimivat muutosagentit.

Palvelujen rakennemuutoksen onnistuminen edellyttää niin palvelujen sisällöllistä remonttia kuin iäkkäiden parissa toimivien osaamisenkin kehittämistä.

Sodankylässä järjestettiin tilaisuus 7.12.2016, jossa hanke-edustajat tapasivat vanhusneuvoston edustajia, vanhustyön johtoa, kuntoutushenkilöstöä ja lautakunnan edustajia. Tilaisuudessa tiedotettiin I & O kärkihankkeesta ja Toimiva kotihoito Lappiin – hankkeesta. Sodankylän vanhustyö on ilmoittautunut mukaan kaikkiin hankkeen osioihin eli kotikuntoutus, palveluneuvonta- ja ohjaus, teknologiavusteiset kotihoidon palvelut ja yleinen kotihoidon kehittäminen. Työntekijät ovat olleet kaikissa verkostotapaamisissa ja myös valmennuksissa mukana käytettävissä olevien resurssien mukaan. Kotihoidon osastonhoitaja on myös Toimiva kotihoito Lappiin – hankkeen tukiryhmän aktiivinen jäsen. Sote- johtoryhmälle on annettu tilannekatsaus hankkeen osalta ja kannustettu etenkin ikäihmisten kotikuntoutuksen resursointiin ja kehittämiseen. Tilaisuus pidettiin 30.8.2017 etäyhteydellä. Lisäksi vanhustyön johto on innokkaasti osallistunut järjestämiimme vanhustyön johdolle tarkoitettuihin työkokouksiin.

LAPE- kärkihanke ja -muutosohjelma

Hallituksen kärkihanke lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on kutsunut kuntia ja maakuntia mukaan kehittämistyöhön. LAPE- muutosohjelmassa on neljä eri kehittämiskokonaisuutta:

- Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto
- Erityis- ja vaativimman tason palveluiden kehittäminen
- Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tukena
- Lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos

Jokaisessa maakunnassa toimii kärkihankkeen oma muutosagentti. Muutosagentin tärkein tehtävä on edistää ja koordinoita hankkeen tavoitteiden toteutumista tulevassa maakunnassa. Lapissa hanke on päässyt aloittamaan työskentelyn huhtikuun alussa 2017. Kuntakäynnit on tehty (myös Sodankylässä), tiedotettu hankkeesta ja aloitetaan yhteistyö perhekeskustoimintamallin osalta Sodankylässä vuoden 2017 aikana. Yhteistyö perhepalvelukeskustoiminnan kehittämisessä on käynnistynyt seutukunnan sisällä. Sodankylässä käynnistyy pilotointi systeemisen toimintamallin koulutuksessa ja käyttöönotossa vuoden 2018 alussa.

3. Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa kuvaavat vahvuus- ja kehittämisalueet toimivat nykytilakartoituksena Hyvinvointikertomusta 2018 laadittaessa. Syksyllä pidetyissä hyvinvointityöpajoissa arvioitiin vuosien 2016–2017 kuntalaisten hyvinvoinnin tilaa ja määriteltiin seuraavan vuoden 2018 hyvinvointitavoitteet ja toimenpiteet.

Vahvuudet hyvinvoinnin edistämässä ja palvelujärjestelmässä

- Hyvinvointijohtaminen sisältyy kunnan toiminnan ja talouden suunnittelun vuosikelloon.
- Talousarviokirjassa on osoitettu kohta hyvinvointitavoitteiden asettamiseksi lautakunnittain ja vastuualueittain.
- Kunnan terveydenedistämisenaktiivisuus on noussut, mutta on edelleen matalampi kuin koko maan (68/70).
- Kuntajohdon terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan tasoa korkeampi (84/79).
- Perusopetuksen terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan tuloksen tasolla (69/69).
- Liikunnan terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan ja verrokkikuntien tasoa korkeampi (73/69).
- Ikäihmisten palveluiden terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan (76/73) tasoa korkeampi.
- Kunnan velkamäärä on vähentynyt.
- Ginikerroin (käytävissä olevat tulot) oli vuonna 2015 matalampi kuin verrokkikunnissa, koko maassa ja Lapissa.
- Saamelaisten hyvinvointiasiat on otettu mukaan Hyvinvointikertomukseen 2018.
- Kiintiöpakolaisten kotouttaminen on käynnistynyt hyvin.
- Toimeentulotuen nettokustannukset ovat laskeneet.
- Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynneissä on laskua.
- Katuturvallisuusindeksi on parantunut.
- Uusi varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön.
- Lastensuojeluilmoitusten määrä on vähentynyt.
- Kouluterveyskyselyn perusteella tupakointi on vähentynyt kaikilla kouluasteilla.
- Tyttöjen ja poikien ylipainoisuus on Sodankylässä koko maan ja Lapin tuloksia matalampaa.
- Nuorisotyöttömyysaste on matalampi kuin keskimäärin koko maassa, Lapissa ja verrokkikunnissa.
- Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 65 vuotta täyttäneillä ovat laskeneet vuonna 2016.
- 65 vuotta täyttäneiden vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen määrä on vähentynyt vuonna 2016.

Kehittämiskohteet hyvinvoinnin edistämässä ja palvelujärjestelmässä

- Kunnan hyvinvointitavoitteiden toimeenpanoa lautakunnittain ja vastuualueittain on tehostettava.
- Kunnan toimialakohtaisten hyvinvointitavoitteiden määrittäminen ja niiden toteutumisen seuranta vaatii edelleen kehittämistä.
- Lukiokoulutuksen terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan tasoa matalampi (63/70).
- Perusterveydenhuollon terveydenedistämisenaktiivisuus on koko maan tasoa matalampi (39/66). Haasteena on seurannan ja tarveanalyysin kehittäminen sekä terveyskeskuksen osallistumisessa kunnan toimintaan.
- Saamenkieliset sosiaali- ja terveyspalvelut
- Väkiluku on vähentynyt.
- Sodankylän huoltosuhde on noussut.

- Rakennetyöttömyys on noussut.
- Työmarkkinatuen kuntaosuus on noussut.
- Erikoissairaanhoidon hoitopäivät ja avohoitokäynnit ovat lisääntyneet huomattavasti vuonna 2016.
- 8. – 9.- luokkalaiset tytöt kokivat oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi enemmän kuin pojat.
- 8.-9. luokkalasten poikien ja ammattikoululaisten poikien nuuskan käyttö on lisääntynyt ja on yleisempää kuin tupakointi.
- Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 25–65- vuotiaiden osuus on korkeampi vuonna 2015 kuin koko maassa, Lapissa ja verrokkikunnissa.
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä ovat koko maan tulosta korkeammat.

Indikaattoritiedot antavat vertailutietoa koko maan, Lapin ja verrokkikuntien hyvinvoinnin tilasta. Indikaattoritiedot päivittyvät kahden vuoden välein ja ovat joiltakin osin vanhoja. Kunnan omat aineistot ja kuntalaisten kokemuksellinen tieto antavat tuoreempaa tietoa kunnan hyvinvoinnin tilasta.

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2018

4. Kuntastrategian painopisteet ja linjaukset

Sodankylän kuntastrategia on laadittu vuosille 2014 - 2020.

VILKAS, VIIHTYISÄ, KEHITTYVÄ!

Kehitysvision vuoteen 2020

Hallitusti kasvava ja kansainvälinen Keski-Lapin asiointi- ja palvelukeskus, jossa on hyvät liikenneyhteydet ja ihmisten turvallista elää, asua ja yrittää.

Sodankylän kuntastrategian strategiset painotukset vuoteen 2020 ovat:

1. Kunta on asuinpaikkana houkutteleva
2. Elinkeinorakenne on monipuolinen
3. Laadukkaat peruspalvelut

Menestystekijät strategisten painotusten saavuttamiseksi:

1. Luottamus ja yhteisymmärrys
2. Kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet
3. Henkilökunnan hyvinvointi ja tuloksellisuus
4. Ajantasaiset investoinnit
5. Aktiivinen yhteistyö
6. Myönteinen, yhtenäinen ja aktiivinen viestintä

Kuntastrategia on luettavissa osoitteessa:

<http://www.sodankyla.fi/Documents/Päätöksenteko%20ja%20hallinto/Kuntastrategia%202017-2019.pdf>

5. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja – suunnitelmat

Sodankylässä on laadittu useita asiakirjoja ja ohjelmia, joihin sisällytetyt tavoitteet ja niiden toteutuminen vaikuttavat kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin. Nämä asiakirjat ovat listattuina alla näkyvässä luettelossa.

Yleinen toiminnan ohjaus

- Kuntastrategia 2017-2019
- Talousarvio- ja toimintasuunnitelma
- Kotouttamisohjelma 2017-2020
- Elinkeinopoliittinen ohjelma
- Biotalousohjelma
- Hankintaperiaatteet
- Valmiussuunnitelma
- Rikoksentorjuntaohjelma 2017–2020
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma
- Energiapoliittinen strategia; valmistuu 2018
- Asuntopoliitiikka
- Matkailun toimenpide ohjelma

Sivistyspalvelut

- Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2017
- Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma (valmistelussa)
- Saamenkielinen varhaiskasvatussuunnitelma Suomeksi
- Saamenkielinen varhaiskasvatussuunnitelma (Pohjois-saameksi)
- Esiopetussuunnitelma
- Henkilöliikennesuunnitelma

Sosiaali- ja terveysterveyst

- Mielenterveys- ja päihdestrategia 2011–2020
- Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma (valmistelussa)
- Ikääntymispoliittinen strategia 2010–2018

Tekniset palvelut

- Asunto-ohjelma (valmistelussa)
- Maankäyttöpoliittinen ohjelma
- Karttapalvelu <http://infogis.infokartta.fi/infogis-sodankyla/>
- Lupapiste.fi <https://www.lupapiste.fi/luvanhakijoille>

6. Hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointisuunnitelma 2018

PAINOPISTE 1. TURVALLINEN ARKI JA YMPÄRISTÖ				
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutaho	Resurssit	Arviointi-mittarit
Turvallisuuden edistäminen Turvallinen Sodankylä	Laaditaan turvallisuussuunnitelma 2018–2022 Turvallisuussuunnitelma osaksi kunnan sähköistä hyvinvointikertomusta Turvallisuussuunnitelman jalkaannuttaminen Kotivaraan varautuminen	Kaikki toimialat Liikenneturvalisuustyöryhmä Rikoksantorjuntatyöryhmä Hyvinvointi- ja turvallisuus forum	Järjestöt Poliisi Palo- ja pelastustoimi	Turvallisuussuunnitelma on valmis ja se on liitetty Hyvinvointikertomukseen Tiedotustilaisuudet ja tapahtumat Tiedotuskampanja
Turvatietojen ja taitojen vahvistaminen	EA- koulutukset perusopetukseen Deffa – koulutukset kylille ja sijoitustilojen kartoitus	Perusopetus Hallinto- ja kehittämispalvelut Hyvinvointikoordinaattori	Kyläseurat (liitetään avustus kriteereihin)	Koulutusten ja osallistujien määrä Deffa-sijoituspaikat kartoitettu
Yhteisöllisyys ja verkostoituminen / Nuorisotyön tehostaminen	Juttelupiiri, tavallisille nuorille / kohtaamispaikat Sivukylien nuoret Järjestöjen tukeminen – mahdollisuus kokeilla eri harrastuksia Tietoa nuorille ja vanhemmille huumeiden ja nuuskan käytön haitoista	Sivistyspalvelut Hallinto- ja kehittämispalvelut Päihdetyöryhmä	Järjestöt Järjestöt	Kohtaamispaikat ja juttelupiireihin osallistujat Sivukylien nuorisotapahtumien määrä ja osallistujat Tiedotustilaisuuksien määrä ja osallistujat

Turvallisuutta tukevat peruspalvelut	Puheeksiottokäytäntöjen tehostaminen / lapset puheeksi toimintamallin käyttöön otto. Koulukiusaamisen ehkäisy Hoitopolku, lähisuhde- ja perheväkivalta Lapsiperheiden kotipalvelun toimintamalli Teemapäivä: lähisuhde- ja perheväkivalta Saamenkielisten peruspalveluiden kehittäminen	Perusturvapalvelut Sivistyspalvelut Perusturvapalvelut Kaikki toimialat	Järjestöt	Puheeksiottojen määrä Toimintamalli käytössä Hoitopolku on mallinnettu Lapsiperheiden kotipalvelun toimintamalli on tehty Teemapäivä on järjestetty ja osallistujien määrä Saamenkielisten palveluiden määrä
Lapsi- ja lapsiperheiden palveluiden kehittämisen	1,5,8-luokkalaisten luokkakohtaisten tarkastusten yhteenvedot käyttöön Lape, integroidut palvelut, palveluohjaus Harrastetiloja ja toimintaa Satsaus järjestöihin Kamauksen alueen kaava	Perusturvapalvelut Sivistyspalvelut	Järjestöt	Tarkastusten yhteenvedot ovat käytössä Palveluohjaus on suunniteltu Tilojen ja toiminnan määrä Järjestöavustukset on myönnetty Kamauksen kaava on tehty
Ennaltaehkäisevän työn tehostaminen	Raskauden keskeytysten vähentäminen: keskustelun kohdentaminen ehkäisevään työhön	Perusturvapalvelut		Keskustelujen määrä
Maahanmuutto/ kotouttamisen kehittäminen	Peruspalvelujen vahvistaminen	Hallintopalvelut Perusturvapalvelut Sivistyspalvelut	Järjestöt	Koulutusten määrä

2. VIIHTYISÄ YMPÄRISTÖ

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Resurssit	Arviointi-mittarit
Vapaa-aikapalveluiden kehittäminen	Tiedottaminen, viestittäminen ja opastus Nuorille; vapaa-aikapalveluista, esim: kuntosalit, oma vuoro/ohjattua toimintaa Liikuntaresepti; perusterveydenhuollosta liikuntatoimeen Uimahallin käyttäjämäärät näkyviin Urheilupuiston valaistuksen parantaminen Kirkonkylän keskustan opasteet Elektroninen opastustaulu ennen taajamaa Leikkipuisto/ kuntopuisto Kuntoiluvälineitä aikuisille; ikäihmiset huomioiden Asiakaskyselyjen tehostaminen (lapset) Virkistysreitit Ylikulkusillat –	Tekninen toimi Liikuntatoimi, nuorisotoimi ja fysioterapian yhteistyö Perusturvapalvelut, sivistyspalvelut Tekniset palvelut Tekniset palvelut Vanhuspalvelut Sivistyspalvelut Tekniset palvelut	Järjestöt	Omat vuorot on järjestetty (lukumäärä) Ohjatut toiminnot (lukumäärä) Liikuntaresepti on otettu käyttöön (lukumäärä) Uimahallin käyttäjämäärät on tuotu esille Valaistusta on parannettu (miten) Opasteiden määrä Elektroninen opastustaulu on käytössä Kuntoiluvälineiden lukumäärä ja paikat Asiakaskyselyjen määrä; lapset Jatkosuunnitelmat

	jatkosuunnittelua Paavonpolku-tiedottaminen karttapalvelu kunnan etusivulle (retkipaikka.fi) Kommatin reitistöt – opastus kuntoon Freeride-alue moottorikelkkailuun Luoston ulkoilumahdollisuuksista tiedottamien kuntalaisille Kohtaamispuisto Esteettömyys Lasten puuhamaa torin yhteyteen Tulevaisuuden kulttuuri- ja liikuntatilat Kulttuuritilat Erkki Alajärven näyttely ”Aaten paja” Sodankylä taloon Golf- lyöntipaikka – liikuntahalli Viihtyisät tontit Kersilön kevyen liikenteen väylän suunnittelu ja toteutus	Kehittämispalvelut Sivistyspalvelut Tekniset palvelut	on tehty retkipaikka.fi – sivut ovat kunnan etusivulla Kommatin opasteet (lukumäärä) Alueen suunnittelu on aloitettu ja viralliset reitit on lisätty kunnan kotisivuille. Luosto-tiedotteiden määrä Esteettömät kohtaamispuistot Lasten puuhamaa on torin yhteydessä Kulttuuritilat ovat käytössä Aaten paja on valmis Suunnittelu on aloitettu. Kersilön kevyen liikenteen väylä on valmis
--	--	--	--

Asuminen	Liikenneyhteydet			Kimppakyydit toimivat (Lukumäärä)
	Kimppakyydit sivukyliltä			
	Lentokenttäyhteys Rovaniemi – Sodankylä			Lentokenttä liikenneyhteys toimii kimppakyydeillä
Ympäristö	Sodankylän opastus etelästä			Opastus on olemassa
	Kaananmaa – nelostie siltayhteys			Siltayhteyttä suunnitellaan

PAINOPISTE 3. OSALLISTUVA YHTEISÖ				
Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Resurs- sit	Arviointi-mittarit
Yhteisö kasvattaa ja tukee	Turvallisen koulu- ja päiväkotimatkan varmistaminen lapsille ja nuorille Tiedonkulun parantaminen vaarallisista kohteista Karttapohjainen kysely laajemmin käyttöön kuntalaiset voivat kuntalaisaloitetta kevyemmin aloitteita vaarallisten paikkojen korjaamisesta (esim. Facebookin tai kiinteistöhoitajien "tilausjärjestelmän" tms. kautta) Tehdyt ilmoitukset vaarallisista paikoista yleisesti nähtäville esim. kunnan verkkosivuille, sekä tieto siitä, mitä niille on tehty tai aiotaan tehdä ja milloin.	Tekniset palvelut Sivistyspalvelut	Poliisi	Karttapohjainen kysely on käytössä kunnan sivuilla. Ilmoitusten määrät ja tehdyt korjaukset (lukumäärä) Alusta on luotu Tehdyt ilmoitukset ja korjaukset (lukumäärä) Sivusto on lisätty kotisivuille.

	Yhteistyö poliisin kanssa Koulumatkojen varrelle tehostettua nopeusrajoitusten valvontaa? Kaatumisten vähentäminen Ikäihmisille liukuesteet kenkiin: Tarjotaan liukuesteitä kenkiin halukkaille yli 75-vuotiaille. Ohjausta Hannuksenkartanon kuntosalille pitäisi tehostaa; hyvä lihaskunto ennaltaehkäisee kaatumisia Sukupolvien välinen kohtaaminen Nuorten osallisuuden kehittäminen: Valinnaisiin opintoihin liittyviä vapaaehtoisuuskursseja. Nuoret voisivat tulla vanhustentaloihin ja opettaa esim. digitaalitaitoja eläkeläisille kirjastossa tai kunnanvirastolla Kummipappa ja -mummotoiminta: • kummipappa ja -mummotoimintaa varten "pikatreffit", joissa perheet ja vapaaehtoiset voisivat tavata Päiväkotiryhmien ja ikääntyneiden sopimuksellinen yhteistyö: • Pitää ottaa huomioon varhaiskasvatussuunnitelmissa, jotta tulisi toteutettua.	Vanhuspalvelut Sivistyspalvelut	Järjestöt Yrittäjät	Tehostettu valvonta (lukumäärä) Luovutettujen liukuesteiden määrä Ohjauskerrat ja osallistujat Vapaaehtoiskurssien määrä Pikatreffien ja osallistujien määrä Yhteistyö on kirjattu suunnitelmissa
Järjestöyhteistyön	Tarvitaan parempaa			Järjestötyöntekijä

ja vapaaehtois-toiminnan kehittäminen	koordinaatiota: esim. järjestöyhteys henkilön kautta Järjestötreffit, jossa on päättäjät ja virkamiehet mukana, näin voitaisiin suunnitella käytännön toimia tehokkaasti yhdessä Järjestöille myönnettäviin avustuksien kriteerinä ovat hyvinvointikertomuksen tavoitteiden mukainen toiminta			on palkattu Järjestötreffit pidetään vuosittain Avustusten myöntämiskriteerit on tehty
Yritysyhteistyön kehittäminen	Yritykset mukaan järjestöjen tavoin tuottamaan hyvinvointikertomuksen mukaisia palveluja: "yrityshautomo", jossa asiaa edistettäisiin yrittäjien ja virkamiesten yhteistyönä.			Yrityshautomo järjestetään vuosittain Hyvinvointipalvelut (määrä)
Yksilön osallistumismahdollisuudet ja omasta hyvinvoinnista vastaamisen mahdollisuudet paranevat	Osallistumisoppaan 2018 – osallistumistavat vakiintuvat osaksi valmistelua ja päätöksentekoa ODA- hankkeen toimintamallien avulla voidaan edistää ikäihmisten omasta hyvinvoinnista vastaamista.			Käytettyjen osallistumistapojen lukumäärä ODA-palvelujen lukumäärä

III VALTUUSTOKÄSITTELY

7. Suunnitelman laatijat

Hyvinvointikertomuksen laadintaan ovat osallistuneet kunnan johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä, Hyvinvointi- ja turvallisuus forum – jäsenet ja hyvinvointikoordinaattori. Hyvinvointipainopisteiden ja - tavoitteiden määrittämiseksi on järjestetty kolme työpajaa. Ensimmäinen työpaja järjestettiin kunnanvaltuutetuille, toinen työpaja vastuualueiden toimijoille ja sidosryhmille sekä kolmas työpaja Vuotson kylällä saamelaisasukkaiden kuulemiseksi.

Hyvinvointikertomuksen 2018 sisällön määrittämiseen ja kokemuksellisen tiedon koontiin on kuultu kuntalaisia, järjestöjen edustajia, kylätoimijoita ja yritysten edustajia. Lapin sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry:n ja LAPE-hankkeen toimijoiden kanssa on yhteistyönä tehty järjestökysely liittyen lapsi- ja lapsiperheiden palveluihin.

8. Suunnitelman hyväksyminen

Hyvinvointikertomus 2018 on hyväksytty kunnanhallituksessa 28.11.2017 ja kunnanvaltuustossa 14.12.2017.

9. Lähteet

Heikkilä L. Hedemäki E. Pohjola A. (2013) Saamelaisten hyvä elämä ja hyvinvointipalvelut. Lapin Yliopistokustannus, Rovaniemi.

Magga-Vars, Petra B. (2016) Mannu- hankeraportti. Saamelaiskäräjät, Inari.

Remes, Anne (2012) Muistisairaudet saamelaisväestössä.

Saamebarometri /2016) Selvitys saamenkielisistä palveluista saamelaisalueella. Oikeusministeriö, selvityksiä ja ohjeita 39/2016

10. Liitteet

Liite 1. Terveiden ja hyvinvoinnin seurannassa käytettävät terveysosoittimet

Sodankylän kunnanvaltuuston kokouksessaan 14.12.2017 hyväksymät indikaattorit ovat:

INDIKAATTORI		SOTKANET ID/ MUU TILASTO	KUNNAN HYTE- INDIKAATTORI
1.	Terveystiedonvälittämisaktiivisuus (TEA): Sodankylän kokonaispistemäärä		x
2.	Terveystiedonvälittämisaktiivisuus (TEA) kunnan strategisessa johtamisessa	4072	x
3.	Terveystiedonvälittämisaktiivisuus (TEA) ikäntyneiden palvelut	4075	x
4.	Terveystiedonvälittämisaktiivisuus (TEA) perusterveydenhuollossa	4092	x
5.	Terveystiedonvälittämisaktiivisuus (TEA) perusopetuksessa	4093	x
6.	Terveystiedonvälittämisaktiivisuus (TEA) liikunnan edistämiseksi	4094	x
7.	Lainakanta, euroa /asukas	3180	
8.	Huoltosuhde, demografinen	761	
9.	Koulutustasomittain	180	
10.	Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot	3126	
11.	Lapsiperheiden osuus väestöstä	179	
12.	Yksinhuoltajien osuus perheistä	74	
13.	Yhden hengen asutuskunnat % asutuskunnista	324	
14.	Toimeentulotuki, euroa / asukas	451	
15.	Kelan sairastavuusindeksi	184	
16.	Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit/ 1000 asukasta	1552	
17.	Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25–64- vuotiaat/ 1000 vastaavanikäistä	308	
18.	Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 % alkoholina, litraa	714	
19.	Päihdehuollon kustannukset, euroa / asukas	1273	

20.	Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista		x
21.	Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3916	
22.	Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % ammattioppilaitoksen 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3931	
23.	Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, 8. ja 9. luokan oppilaista	289	
24.	Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3920	
25.	Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, ammattioppilaitoksen 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3935	
26.	Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	288	x
27.	Tupakoi päivittäin, lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3921	
28.	Tupakoi päivittäin, ammattioppilaitoksen 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3936	
29.	Nuuskaa päivittäin, 8. ja 9. luokan oppilaista	335	
30.	Nuuskaa päivittäin, lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	344	
31.	Nuuskaa päivittäin, ammattioppilaitoksen 1. ja 2. luokan opiskelijoista	353	
32.	Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista	3906	x
33.	Ylipaino, lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3925	
34.	Ylipaino, ammattioppilaitoksen 1. ja 2. luokan opiskelijoista	3940	
35.	Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden 18–24-vuotiaiden osuus tuhatta vastaavanikäistä kohti,	2345	
36.	Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä	3219	x

37.	Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta		x
38.	Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet saaneet 25–64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä	405	x
39.	Sairauspäivärahaa saaneiden määrä 25–64-vuotiaat /1000 vastaavanikäistä kohden	305	
40.	Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25–64-vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä kohden	2345	
41.	Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 – 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä.	306	
42.	Perusterveydenhuollon avohoidon lääkäri käynnit 65 -vuotta täyttäneillä/ 1000 vastaavanikäisistä väestöstä	239	
43.	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus, % vastaavanikäisestä väestöstä	236	
44.	Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 täyttäneiden osuus, % vastaavanikäisestä väestöstä	318	
45.	Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, osuus vastaavanikäisestä väestöstä	313	
46.	Kotona asuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus ikäluokastaan	1570	
47.	Yksinasuvien 75 vuotta täyttäneiden osuus ikäluokastaan	237	
48.	Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuus vastaavanikäisistä	2721	
49.	Säännöllisen kotihoidon piirissä olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, vastaavanikäisestä väestöstä	2723	
50.	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavanikäistä	3959	x

51.	Kunnan talouteen ja elinvoimaan liittyviä vertailutietoja 2014–2016	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
52.	Kunnan vuosittaisia talouteen liittyviä 2012–2016	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
53.	Sodankylän asukasluku	Tilastokeskus	
54.	Saamelaisväestö	Saamelaiskäräjät, Väestörekisterikeskus 2015.	
55.	Maahanmuuttajat	Kunnan oma aineisto	
56.	Työttömien osuus väestöstä	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
57.	Nuorisotyöttömiä	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
58.	Etsivän nuorisotyön asiakasmäärät	Kunnan oma aineisto	
59.	Vaikeasti työllistyviä (rakennetyöttömyys)	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
60.	Toimeentulotuki	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
61.	Työmarkkinatuen kuntaosuus	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
62.	Psykiatrisen laitoshoidon hoitojaksojen määrä	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
63.	Mielenterveystoimiston käynnit, eri asiakkaat	Kunnan oma aineisto	
64.	Erikoissairaanhoito	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja toimintakertomus 2016	
65.	Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset	Sodankylän kunnan tilinpäätös ja	

		toimintakertomus 2016	
66.	Yleisempien kansansairauksien myyntitilasto vuodelta 2015 ATC-koodeittain	Sodankylän apteekki	
67.	Ikääntyneille tuotetut liikuntatunnit	Kunnan oma aineisto	
68.	Työikäisille tuotetut liikuntatunnit	Kunnan oma aineisto	
69.	Erityisryhmille tuotetut liikuntatunnit	Kunnan oma aineisto	
70.	Lapsille ja nuorille tuotetut liikuntatunnit	Kunnan oma aineisto	
71.	Nuorisotilan käyntikerrat	Kunnan oma aineisto	
72.	Revontuli -opiston kursseille osallistuneet 2016	Kunnan oma aineisto	
73.	Järjestöavustukset	Kunnan oma aineisto	
74.	Hälytystehtävissä poliisin toimintavalmiusaika	Poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat)	
75.	Katuturvallisuusindeksi	poliisin tulostietojärjestelmä (PolStat)	
76.	Hälytystehtävät 2016	Lapin pelastuslaitos	
77.	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen (avohuolto, huostassa, jälkihuolto) lasten ja nuorten määrä	Kunnan oma aineisto	
78.	Kirjaston toimintakulut tilastovuonna/asukasluku	Suomen yleisten kirjastojen tilastot	
79.	Kirjaston kokonaislainaus / asukasluku	Suomen yleisten kirjastojen tilastot	